

วิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังจิ้น อรมุต

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา

ตุลาคม 2544

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยทักษิณ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดิน

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควร รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาไทยคดีศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์จำเริญ แสงดวงแข)

.....กรรมการ

(อาจารย์สมใจ ศรีนวล)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์จำเริญ แสงดวงแข)

.....กรรมการ

(อาจารย์สมใจ ศรีนวล)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ประโยชน์ เรืองโรจน์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อาจารย์ประพันธ์ อำพันประสิทธิ์)

มหาวิทยาลัยทักษิณอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

.....ประธานอนุกรรมการบัณฑิตศึกษา

(อาจารย์ ดร. ฉันทัส ทองช่วย)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาและการอนุเคราะห์ที่ช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์จำเริญ แสงดวงแข ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์สมใจ ศรีนวล กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะ คำปรึกษา และได้สละเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดทั้งให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ประโยชน์ เรืองโรจน์ และอาจารย์ประพันธ์ อัมพันประสิทธิ์ กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม ที่ได้กรุณาแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์พรศักดิ์ พรหมแก้ว อาจารย์พิทยา บุษรรัตน์ และอาจารย์ผู้สอนไทยคดีทุกท่านที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้มีความรู้และสามารถทำวิทยานิพนธ์สำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณนางฉิ่ง อรมุต ที่ได้กรุณาให้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลต้นฉบับบทหนังตะลุงมาทำการศึกษา ให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อเปลื้อง คุณแม่ชวนพิศ ชนะศรี เครือญาติทุกคน และขอขอบคุณเพื่อนไทยคดีศึกษา รุ่นปีการศึกษา 2542 และรุ่นปีการศึกษา 2543 ทุกคน ที่ได้ให้การสนับสนุน รวมทั้งคอยเป็นกำลังใจและช่วยเหลือมาโดยตลอด จนผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

คุณค่าและประโยชน์วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแด่คุณพ่อ คุณแม่ ตลอดจนครู – อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามได้หมดในที่นี้

วชิราภรณ์ ชนะศรี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	7
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	8
ข้อตกลงเบื้องต้น	8
ขอบเขตด้านการศึกษาค้นคว้า	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
เอกสารที่เกี่ยวกับจริยธรรม	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมหนึ่งตะลุง	20
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติผลงานและการศึกษาผลงานวรรณกรรม หนึ่งตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต	22
3 จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตนและจริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์ กับบุคคลอื่น	26
จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตน	26
ความมีเหตุผล	26
ความยุติธรรม	27
ความอดทน	29
ความรู้จักตน	30
ความรู้จักเลือกคบคน	31
ความรู้จักเลือกคู่ครอง	33
ความสำรวมวาจา	34
ความมีศีล	35

บทที่	หน้า
จริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น	37
ความกตัญญู	37
ความซื่อสัตย์	39
ความยุติธรรม	40
ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	41
ความสามัคคี	42
ความสามัคคี	43
4 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	46
สรุปผล	48
อภิปรายผล	50
ข้อเสนอแนะ	56
บรรณานุกรม	58
บุคลากร	62
ภาคผนวก	64
ภาคผนวก ก. ประวัติหนังฉิ่น อรมุต	65
ภาคผนวก ข. เรื่องย่อบทหนังตะลุง	71
บทคัดย่อ	84
ประวัติย่อของผู้วิจัย	88

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จริยธรรมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม เพราะจริยธรรมเป็นเหตุแห่งความเจริญทางจิตใจ เมื่อจิตใจมีความเจริญแล้วก็สามารถพัฒนาสังคมให้เกิดความเจริญตามไปด้วย ตรงข้ามหากสมาชิกของสังคมใดขาดจริยธรรมทำให้สังคมนั้นเสื่อมดังที่ แพลก สนธิรักษ์ และวิทย์ วิศทเวทย์ ได้กล่าวไว้ว่า

จริยธรรมคือหลักธรรมอันเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการกระทำที่เป็นไปตามครรลองคลองธรรม มีลักษณะพิเศษคือเป็นการให้คุณประโยชน์แก่ผู้อื่น และในเวลาเดียวกันก็เป็นประโยชน์แก่ตัวเอง การปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นก่อให้เกิดผลดีงามแก่ตนเอง ผลดีที่เกิดขึ้นมีได้สองแง่ คือทางใจและทางกาย จุดหมายปลายทางแห่งจริยธรรมคือทำให้มีความสุขและปลดปล่อยตัวเองให้เป็นอิสระ จริยธรรมจึงเป็นหลักที่มนุษย์ทุกรูปทุกนามพึงยึดเป็นหลักชีวิต¹

สังคมแต่ละแห่งพยายามปลูกฝังจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับสมาชิกในสังคมเพื่อให้สังคมนั้น ๆ มีวัฒนธรรมที่ดีงาม วัฒนธรรมแต่ละด้านจึงมักจะมีจริยธรรมต่าง ๆ สอดแทรกอยู่ เนื่องจากทุกคนต่างตระหนักดีว่าจริยธรรมมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาจิตใจ หากสังคมใดขาดจริยธรรมก็จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ดังที่ สายหยุด จำปาทอง² ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรมที่มีต่อสังคมไว้สรุปได้ว่า หากผู้คนในสังคมใดขาดจริยธรรมแล้วสังคมนั้นจะวุ่นวาย ขาดความสงบสุข เต็มไปด้วยปัญหาด้านศีลธรรม ปัจจุบันสังคมต่าง ๆ มักจะมุ่งพัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุ ขาดความสนใจพัฒนาทางด้านจริยธรรม จึงทำให้สังคมเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิเชียร ณ นคร ได้กล่าวไว้ว่า

ความอยู่รอดปลอดภัยและความเจริญก้าวหน้าของสังคมตลอดจนประเทศนั้นเมื่อนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ แล้ว จริยธรรมของคนในสังคมในชาติก็เป็นปัจจัยสำคัญอีก

¹ แพลก สนธิรักษ์ และวิทย์ วิศทเวทย์. ศีลธรรม ส 543. 2522. หน้า 42.

² สายหยุด จำปาทอง. “จริยธรรมสำหรับผู้บริหารและข้าราชการ,” *คุรุปริทัศน์*. 11 (2) : 24 ; ธันวาคม 2529.

อย่างหนึ่งที่จะผลักดัน ส่งเสริมให้สังคม ชานินพัฒนาอารยธรรมขึ้นไปได้ เพราะจริยธรรมเป็นเหตุและเป็นเค้าของความเจริญในทางจิตใจ มนุษย์เราเมื่อมีจิตใจเจริญแล้วก็ยอมทำอะไร ๆ ให้เจริญรอยตามไปด้วยอย่างง่ายดาย¹

การเล่นพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจของมนุษย์ การเล่นพื้นบ้านจึงมีอยู่ในทุกท้องถิ่น โดยที่แต่ละท้องถิ่นจะมีการเล่นที่มีลักษณะเฉพาะตัว และการเล่นบางอย่างก็มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาจนเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ดังที่ อุดม หนูทอง ได้กล่าวถึงการเล่นพื้นบ้านไว้ว่า

การเล่นพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ชาวบ้านสมัยก่อนสร้างสรรค์ขึ้นจากเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมแต่ละท้องถิ่น เป็นมรดกที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ สังสม สืบทอดปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเรื่อยมา วิธีการสืบทอดเป็นอย่างชาวบ้าน คือ อาศัยการบอกเล่า จดจำ ทำตามครู (เลียนแบบ) รู้แบบซึมซับ และรับความพึงพอใจ การเล่นพื้นบ้านจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและเป็นชีวิตจิตใจของชาวบ้าน²

สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ ได้กล่าวถึงการเล่นพื้นบ้านไว้ในทำนองเดียวกันว่า

การเล่นพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคม มีลักษณะแห่งความบริสุทธิ์ใจในการแสดงออกทั้งด้านท่วงท่าและอารมณ์ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับความเป็นจริงของวิถีการดำรงชีวิตอย่างชาวบ้านที่เรียบง่าย แต่เต็มไปด้วยการรุกร้าของอารมณ์ ความรู้สึกประสมประสานไปกับภาพสะท้อนของการทำงานและการต่อสู้ในชีวิตจริง การเล่นพื้นเมืองส่วนใหญ่เป็นการสืบทอดกันมาผ่านการดูและการฟังควบคู่กันไป³

¹วิเชียร ณ นคร. “จริยธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมลายลักษณ์อักษรของภาคใต้,” ใน เอกสารการสัมมนาทางวิชาการวรรณกรรมภาคใต้จากหนังสือชุด. 2528. หน้า 35.

²อุดม หนูทอง. ดนตรีและการเล่นพื้นบ้านภาคใต้. 2531. หน้า บทนำ.

³สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์. “การเล่นพื้นเมืองภาคใต้,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529. เล่ม 1. 2529. หน้า 165 – 166.

การละเล่นพื้นบ้านแม้จะเกิดขึ้นเพื่อความสนุกสนานจริงก็จริง แต่ก็ได้แฝงจริยธรรมต่าง ๆ ไว้อย่างมากมาย ดังที่ ทศนีย์ ทานตวนิช¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า การละเล่นพื้นบ้านเป็นการสร้างความบันเทิงเพื่อพักผ่อนหย่อนใจผ่อนคลายความตึงเครียด และขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านด้วย การละเล่นพื้นบ้านจึงมีความสำคัญในแง่ที่สะท้อนสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี จริยธรรม และวัฒนธรรมอื่น ๆ ของคนในสังคม โดยเฉพาะด้านจริยธรรมซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางด้านจิตใจอย่างหนึ่งของมนุษย์ และ ปรียา หิรัญประดิษฐ์² ก็ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันซึ่งสรุปได้ว่า ชาวบ้านได้พยายามคิดการละเล่นพื้นบ้านขึ้นมาก็เพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตใจ แต่การละเล่นพื้นบ้านก็มักจะมีคติความเชื่อและการอบรมสั่งสอน จริยธรรมสอดแทรกอยู่ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ อุดม หนูทอง³ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า การละเล่นพื้นบ้านไม่ว่าจะเล่นเพื่อความเพลิดเพลินหรือเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรมล้วนแต่ได้สอดแทรกคำสอนที่ดีชอบชั่วดีในเรื่องจริยธรรมของมนุษย์ไว้ด้วย

การละเล่นพื้นบ้านภาคใต้มีอยู่หลากหลายชนิด ซึ่ง อุดม หนูทอง⁴ ได้จำแนกการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ตามรูปแบบการเล่นออกเป็น 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. เพลงพื้นบ้าน แบ่งตามโอกาสที่เล่นได้ 2 ประเภท ดังนี้

1.1 เพลงที่ใช้เล่นตามฤดูกาลหรือเทศกาล เช่น เพลงเรื่อเนียมเล่นในเทศกาลชักพระ เดือน 11 เพลงนานิยมเล่นในฤดูเก็บเกี่ยว เพลงบอกเนียมเล่นในเทศกาลตรุษสงกรานต์ สวดมาลัยเนียมเล่นในงานศพ เพลงกล่อมทารกและคำตักเนียมเล่นในงานบวช โดยเฉพาะตอนแห่ناقเป็นต้น

1.2 เพลงที่ใช้เล่นได้ทุกโอกาส เช่น เพลงต้นหยงหรือล้อแห้ง ลิเกฮูลู เป็นต้น

2. ระบายพื้นบ้าน ระบายพื้นบ้านภาคใต้ไม่สามารถจำแนกประเภทได้ มีหลายชนิดแต่ที่รู้จักกันโดยทั่วไป เช่น รองเง็ง ชัมเบ็ง ดาระ และคิละ (หรือซีละ) เป็นต้น

3. ละครชาวบ้าน ละครชาวบ้านไม่สามารถจำแนกประเภทได้ ที่รู้จักกันทั่วไปได้แก่ หนึ่งตะลุง วาย้งเซียม โนวา มะโย่ง และลิเกป่า

¹ทศนีย์ ทานตวนิช. คติชาวบ้าน. 2523. หน้า 300 – 302.

²ปรียา หิรัญประดิษฐ์. ศิลปะการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย หน่วยที่ 1 – 5. 2532. หน้า 31 – 39.

³อุดม หนูทอง. ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้. 2531. หน้า 9 – 10.

⁴แหล่งเดิม. หน้า 13 – 14.

ส่วน วิเชียร ณ นคร¹ ได้จำแนกการละเล่นพื้นบ้านตามวัตถุประสงค์ในการเล่นออกเป็น 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. การละเล่นเพื่อพิธีกรรม เช่น กาหลอ สวดมาลัย ไต่ครีမ် เป็นต้น
 2. การละเล่นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง เช่น หนังตะลุง มะโย่ง ลอแก เพลงนา โนรา วายังเชียม ดาระ ลิเกฮูลู เป็นต้น
 3. การละเล่นเพื่อเป็นกีฬาและนันทนาการ เช่น ชนวัว ชนไก่ มวย สะบ้า เป็นต้น
- ในบรรดาการละเล่นพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ ของภาคใต้ นั้น การละเล่นพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีความเป็นมาช้านานนั้นคือ "หนังตะลุง" ดังที่ พรศักดิ์ พรหมแก้ว ได้กล่าวถึงหนังตะลุงไว้ว่า "เมื่อเอ่ยถึง "หนังตะลุง" คนทั่วไปจะนึกถึงภาคใต้ทันที ทั้งนี้เพราะหนังตะลุงเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่สำคัญยิ่งของชาวภาคใต้ ซึ่งมีมาช้านานและเป็นที่ยอมรับกันแพร่หลายในภูมิภาคนี้มาแต่อดีตถึงปัจจุบัน"² ซึ่งสอดคล้องกับที่ ปรีติตา เจริมเฝ้า กอนันตกุล ได้กล่าวถึงหนังตะลุงไว้ว่า

หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในภาคใต้ เรียกได้ว่าเป็นสัญลักษณ์เด่นของวัฒนธรรมภาคใต้อย่างหนึ่ง เวลาที่มีการเอ่ยถึงศิลปะพื้นเมืองของภาคใต้มักจะต้องได้ยินชื่อหนังตะลุงอยู่ด้วย โดยมักจะเอ่ยควบคู่ไปกับโนราและเพลงบอก ทำนองเดียวกับที่หมอลำเป็นสัญลักษณ์ของภาคอีสาน และแอ่วซอเป็นสัญลักษณ์ของภาคเหนือ³

นอกจากนี้ ชวน เพชรแก้ว ได้กล่าวถึงหนังตะลุงไว้ว่า

จังหวัดในภาคใต้โดยเฉพาะนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี สงขลา ตรัง พัทลุง และชุมพร ยังคงพบค่อนข้างสูงว่าการแสดงชนิดนี้ผูกติดอยู่กับชีวิตของชาวบ้านอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด ก็มักมีหนัง

¹วิเชียร ณ นคร. "พัฒนาการทางวัฒนธรรมของภาคใต้ : พิธีกรรมและการละเล่น," ใน พัฒนาการทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา. 2534. หน้า 319.

²พรศักดิ์ พรหมแก้ว. "ตัวตลกหนังตะลุงกับชาวภาคใต้," ทักษิณคดี. 2 (1) : 30 ; เมษายน – มิถุนายน 2528.

³ปรีติตา เจริมเฝ้า กอนันตกุล. ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในศิลปะการแสดงหนังตะลุง. 2525. หน้า 1.

ตะลุงมาแสดงด้วยเสมอ งานหรือกิจกรรมใด ๆ ที่ไม่มีหนังตะลุงแสดง มักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากชาวบ้านว่า งานนั้นจืด กร่อย ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นอนาคตของหนังตะลุงได้อย่างแจ่มชัดว่า หนังตะลุงยังคงได้รับความนิยมชมชอบจากชาวบ้านอยู่อย่างกว้างขวางไม่แพ้สมัยที่ผ่านมา¹

แม้ปัจจุบันสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก แต่หนังตะลุงก็ยังคงได้รับความนิยมอยู่มากในกลุ่มชาวภาคใต้ ซึ่งปัจจุบันผู้เล่นหนังตะลุงบางคนได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) หนึ่งในจำนวนนั้นคือ หนังฉิ้น อรมุต (ธรรมโฆษณ์) หรืออาจจะรู้จักในนามของหนังอรรถโฆษิต ซึ่งมีผู้กล่าวยกย่องหนังฉิ้น อรมุต (ธรรมโฆษณ์) ไว้พอจะประมวลได้ดังต่อไปนี้

สนิท บุญฤทธิ์ ได้กล่าวถึง หนังฉิ้น อรมุต (ธรรมโฆษณ์) ไว้ว่า

หนังฉิ้น ธรรมโฆษณ์ เป็นหนังที่ได้ชื่อว่าเป็นหนังที่เด่นที่สุดในด้านกลอนสด แม้จะเขียนเรื่องไว้แล้วก็ตาม แต่เวลาเล่นจริงก็ยังสามารถดัดแปลงกลอนไปได้ตามสถานการณ์อย่างฉับไวทันลูกทันคน กลอนของหนังฉิ้นไม่ใช้คำฟุ่มเฟือย ใช้ศัพท์ได้ถูกต้องทั้งศัพท์ทั่วไปและราชาศัพท์ แม้อาจมีความลำบากใจอยู่บ้างสำหรับผู้ฟังหรือผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับภาษาถิ่น แต่สำหรับคนที่เป็นชาวตะลุงแล้ว กลอนของหนังฉิ้นจะงดงาม เข้าใจง่าย ความหมายเด่นชัด ลึกซึ้ง กินใจ... หนังฉิ้นเป็นศิลปินโดยแท้ที่สามารถเล่นหนังให้ผู้ชมได้ขบขันโดยที่ไม่รู้สึกว่าการหนังเล่นตลก ลามก สกปรก ทั้งนี้เพราะการเล่นตลกของหนังฉิ้นนั้นใช้วิธีตลกด้วยการสร้างชื่อโดยผูกปมให้ขบแล้วขัน²

อุดม หนูทอง ได้กล่าวถึง หนังฉิ้น อรมุต ไว้ว่า

หนังฉิ้นมีนิสัยรักกาพย์กลอนและใฝ่หาความรู้มาตั้งแต่เด็ก... นายฉิ้นตำหนิหนังที่แสดงเอาแต่ตลกไปกษา ในทัศนะของเขาถือว่าถ้าตลกจะต้องลึกและคมคาย แต่เหนือกว่าตลกต้องมีสาระและต้องว่ากลอนได้เหมือน “จับวาง”... นายฉิ้นเป็นหนังคณะหนึ่งที่หนังทั้งหลายยก

¹ชวน เพชรแก้ว. วรรณกรรมหนังตะลุง. 2529. หน้า 1.

²สนิท บุญฤทธิ์. “ประวัติชีวิตและผลงานหนังฉิ้น อรมุต,” ใน ศิลปินแห่งชาติ 2532. 2532. หน้า 85.

ย่องว่ามีฝีมือชั้นครู ด้านบทกลอนจะหาตัวจับยาก... นายจิ้นมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะอนุรักษ์การแสดงหนังตะลุงที่เป็นแบบฉบับของหนังตะลุงแท้ ๆ... แม้จะได้รับความนิยมจากคนดูเพียงบางกลุ่มเขาก็ภูมิใจ เพราะเชื่อว่าได้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง คือถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงอย่างแท้จริง¹

คำกล่าวยกย่องหนังจิ้น อรมุต ของบุคคลต่าง ๆ แสดงให้เห็นได้ว่าหนังจิ้น อรมุต แสดงหนังตะลุงได้เป็นที่ชื่นชอบของคนดู อีกทั้งหนังจิ้น อรมุต ยังได้นำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนและจริยธรรมในศาสนาพุทธมาประยุกต์แต่งเป็นบทหนังตะลุงนำมาแสดงสั่งสอนให้กับคนดูได้ซึมซับรับรู้โดยไม่รู้ตัว ส่งผลให้การแสดงหนังตะลุงของหนังจิ้นเป็นที่ยอมรับและนิยมกันแพร่หลายในภาคใต้ โดยเฉพาะในเขตจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียงมีความนิยมการแสดงของหนังจิ้นค่อนข้างสูง จนกระทั่งมีผู้สนใจติดต่อขอเป็นศิษย์ นายหนังตะลุงบางคนได้นำผลงานด้านบทหนังตะลุงของท่านไปแสดงก็มี บทหนังตะลุงของหนังจิ้นมีหลายเรื่องและได้สอดแทรกจริยธรรมต่าง ๆ ไว้มาก เช่น เกี่ยวกับความกตัญญู ความรู้จักตน ความไม่ประมาท เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่อง " สามพี่น้องฝาแฝด " ได้กล่าวถึงตอนที่พระอินทร์กำลังสั่งสอนพระแสงสุริยาให้เป็นผู้มี ความกตัญญูรู้คุณ ดังบทหนังตะลุงที่ว่า

“อินทรวงศ์ทรงประทานเทพอาวุธ	วิเศษสุดศิลป์ชัยในสวรรค์
แล้วอวยพรสอนสั่งสารพัน	จงตั้งมั่นอยู่ในธรรมประจำใจ
กตัญญูรู้คุณการุณรัก	สงวนศักดิ์กษัตราธิษณาคัย
เป็นเหมหงส์ทรงเกียรติอันเกรียงไกร	อย่าพอใจพึงบางเหมือนอย่างกา”

เรื่อง " ก่อนตะวันจะลับฟ้า " ได้กล่าวถึงตอนที่สุธีซึ่งเป็นคนรับใช้รำพึงถึงตนเองว่าเป็นคนจนต่ำต้อย ต้องรู้จักเจียมตน ไม่ทะเยอทะยานให้เกินฐานะ ดังบทหนังตะลุงที่ว่า

“เราต่ำต้อยน้อยนิดชีวิตทาส	อย่าบังอาจเอื้อมใจไฝฝันหา
ต้องเจียมจนทนทานการโยธา	จะก้าวหน้าเหมือนเศรษฐีไม่มีวัน

¹อุดม หนูทอง. “จิ้น อรมุต,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 3. 2529. หน้า 881 – 882.

สกุลต๋าน้ำใจจะไผ่สูง	เหมือนอย่างมุ้งเมฆเมืองสวรรค์
ต้องผ่ายผอมตรอมใจเพราะไกลกัน	คนละชั้นไม่ถึงสักครึ่งทาง
จะปีก่อนหย่อนย่อดระหัด	จะต้องค้มคดกรวดหมัดปีกหาง
ถึงขึ้นบินก็ไม่รอดตลอดปาง	จะตกค้างกลางดินสิ้นลมปราณ
เกิดเป็นกาอย่าไปหลงว่าหงส์รัก	ถึงสมัครใจหมายก็ไม่ได้สมาน"

เรื่อง " แสงวาริน " ได้กล่าวถึงตอนที่พระแสงรัตนารำพึงกับตนเองถึงการการคบเพื่อนที่สนิทใคร่กัน แต่ก็ต้องพึงระวัง อย่าประมาทหรืออย่าวางใจจนเกินไป เพราะเพื่อนที่สนิทใคร่กัน อาจหักหลังกันได้ภายหลัง ดังบทหนึ่งตะลุมพุกว่า

"ศัตรูอื่นหมิ่นแสนไม่แค้นเหมือน	กับพวกเพื่อนที่รักมักหักหลัง
เมื่อเพื่อนรักใกล้ชิดมันคิดซัง	ก็หมัดหวังป้องกันอันตราย"

ด้วยความสามารถทั้งทางด้านการประพันธ์และศิลปะการแสดงของหนังฉิ้น อรมุต ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาเรื่อง " วิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทหนึ่งตะลุมพุกของหนังฉิ้น อรมุต " เพื่อวิเคราะห์ จริยธรรมซึ่งเป็นการสั่งสอนเพื่อยกระดับความรับผิดชอบชั่วดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ผลของการวิจัยจะเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ทำให้เข้าใจถึงหลักจริยธรรมของชาวใต้ที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจากคนรุ่นก่อนมายังคนรุ่นหลัง ซึ่งจะทำให้ชาวใต้เห็นคุณค่าของจริยธรรมที่ปรากฏในบทประพันธ์ของหนังฉิ้น อรมุต และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาจริยธรรมของคนในท้องถิ่นภาคใต้ ตลอดจนช่วยขยายความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมที่ปรากฏในวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ อีกต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาจริยธรรมด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทหนึ่งตะลุมพุกของหนังฉิ้น อรมุต โดยกำหนดประเด็นศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตน
2. จริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้ามีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. ทำให้เห็นถึงจริยธรรมที่สอดแทรกในบทหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต ในฐานะที่ได้รับการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) เพื่อให้ศิลปินพื้นบ้านเกิดความภาคภูมิใจ และมีกำลังใจผลิตผลงานที่มีคุณค่าต่อสังคมต่อไป
2. ทำให้ทราบถึงค่านิยมทางจริยธรรมของชาวใต้ที่ปรากฏในบทหนังตะลุง ซึ่งสามารถนำไปเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ปณิธาน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติแก่คนรุ่นหลัง
3. ผลของการศึกษาค้นคว้าจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไปที่สนใจ ได้เข้าใจและเห็นถึงคุณค่าของบทหนังตะลุง สามารถนำข้อมูลไปปรับใช้ เพื่อกระตุ้นให้ปฏิบัติตามจริยธรรมและปฏิบัติสอดคล้องกับความต้องการของสังคมนั้น ๆ

ข้อตกลงเบื้องต้น

การนำเอาข้อความจากบทหนังตะลุงมาอ้างอิงในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะอ้างอิงโดยไม่ใช้เชิงอรรถตามรูปแบบการอ้างอิงทั่วไป แต่จะอ้างอิงโดยการเขียนชื่อเรื่องหนังตะลุงไว้ในวงเล็บใต้ข้อความนั้น ดังตัวอย่าง

“โบราณว่าคบคนดูหน้าผ้าดูเนื้อ
น้ำตื้นลึกเราจะหมายเอาสายอุบล
อย่ามั่งง่ายใช้คลองให้ถ้วนถี่
พระทองสิทธิ์บิทรสอนธิดา

ก่อนจะเชื่อจงสังเกตดูเหตุผล
จะดูคนชั่วดีที่กิริยา
ดินจะดีดูที่ผลต้นพุกษา
แล้วตั้งมหานครินทร์สินสายชล”
(แสงวาริน)

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล ข้อมูลเอกสารที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้บทหนังตะลุงที่หนังฉิ้น อรมุต ได้ประพันธ์ขึ้นเองเป็นต้นฉบับที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ จำนวน 10 เรื่อง โดยบทหนังตะลุงแต่ละเรื่องจะมีโครงเรื่องและเนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกัน มีรายชื่อดังต่อไปนี้

1.1 กรรมลิขิต	1.6 น้ำใจแม่
1.2 กุหลาบดำ	1.7 ฟ้าสูงแผ่นดินดำ
1.3 เจ้าจอมทอง	1.8 มัจจุราชเจ้าเล่ห์

1.4 เจ้าดำดง

1.9 แรงสายเลือด

1.5 เจ้าแสงเพชร

1.10 สายเลือดลึกลับ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต ตามประเด็นต่อไปนี้

2.1 จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตน

2.1.1 ความมีเหตุผล

2.1.2 ความอดุสาหะ

2.1.3 ความอดทน

2.1.4 ความรู้จักตน

2.1.5 ความรู้จักเลือกคบคน

2.1.6 ความรู้จักเลือกคู่ครอง

2.1.7 ความสำรวมวาจา

2.1.8 ความมีศีล

2.2 จริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

2.2.1 ความกตัญญู

2.2.2 ความซื่อสัตย์

2.2.3 ความยุติธรรม

2.2.4 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

2.2.5 ความมีสามัคคี

2.2.6 ความสัมาคารวะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

จริยธรรม หมายถึง แนวทางการประพฤติปฏิบัติที่สังคมให้การยอมรับว่าดีงามและสนับสนุนให้นำไปยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ที่ปรากฏอยู่ในบทหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต

จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตน หมายถึง แนวทางการประพฤติและปฏิบัติที่สังคมให้การยอมรับว่าดีงามและสนับสนุนให้นำไปยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ที่ปรากฏอยู่ในบทหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต โดยผู้ปฏิบัติสามารถประพฤติ โดยไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น ความมีเหตุผล ความประหยัด ความอดุสาหะ ความใฝ่ศึกษาหาความรู้ ความอดทน เป็นต้น

จริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หมายถึง แนวทางการประพฤติและปฏิบัติที่สังคมให้การยอมรับว่าดีงาม และสนับสนุนให้นำไปยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ที่ปรากฏอยู่ในบทหนึ่งตะลุงของหนังสือ อรมุต โดยผู้ปฏิบัติสามารถประพฤติได้ ก็ต่อเมื่อบุคคลอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีสัมมาคารวะ เป็นต้น

บทหนึ่งตะลุง หมายถึง ข้อความที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ที่แต่งขึ้นเพื่อใช้แสดงบทหนึ่งตะลุง ทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ซึ่งหนังสือ อรมุต ได้ประพันธ์ขึ้นเป็นต้นฉบับที่มีเนื้อหาสมบูรณ์

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

1. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทหนึ่งตะลุงของหนังสือ อรมุต
2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.1 สัมภาษณ์หนังสือ อรมุต เพื่อกำหนดจำนวนข้อมูลที่จะศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ตามเงื่อนไขที่ว่าแต่ละเรื่องจะมีโครงเรื่องและเนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกัน
 - 2.2 รวบรวมบทหนึ่งตะลุงทั้ง 10 เรื่อง ที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์จริยธรรมที่เป็นตัวต้นฉบับสมบูรณ์
3. ขั้นจัดกระทำข้อมูล
 - 3.1 จำแนกข้อมูล โดยเรียงลำดับตามตัวอักษรของชื่อข้อมูลที่นำมาศึกษา
 - 3.2 วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมาย และขอบเขตด้านเนื้อหา
4. ขั้นเสนอผลการศึกษาค้นคว้า เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นความรู้และแนวทางในการศึกษาค้นคว้า โดยจัดเรียงตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับจริยธรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมหนึ่งตระกูล
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับประวัติผลงานและการศึกษาผลงานวรรณกรรม
หนึ่งตระกูลของหนัง ฉิ้น อรมุต

เอกสารที่เกี่ยวกับจริยธรรม

1. ความหมายของจริยธรรม

คำว่า “จริยธรรม” ซึ่งตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Morality ได้มีนักวิชาการที่สนใจศึกษาทางด้านนี้ ให้ความหมายหลายลักษณะ ซึ่งสามารถประมวลได้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้กล่าวถึง ความหมายของจริยธรรมว่า “จริยธรรม เป็นคำนาม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม”¹

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม² ได้กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคม เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน และผู้กระทำความผิดมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้น แบ่งออกได้เป็นหลายประเภทด้วยกัน เช่น ความรู้ ทัศนคติ การใช้เหตุผล และพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งคล้ายกับ พันธ์ หันนาคินทร³ ได้กล่าวถึงจริยธรรมสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง

¹ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. 2525.

หน้า 124.

²ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. จริยธรรมของเยาวชนไทย. 2520. หน้า 3 – 4.

³พันธ์ หันนาคินทร. การสอนค่านิยมและจริยธรรม. 2523. หน้า 19.

คุณสมบัติทางความประพฤติที่สังคมมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมนั้นประพฤติตามอย่างถูกต้อง ซึ่งหมายถึง การกระทำอย่างมีเสรีในขอบเขตของมโนธรรม เป็นความสำนึกในสิ่งที่ควรกระทำหรือเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำของสมาชิกแต่ละคนในสังคมนั้น ๆ

ฉวีวรรณ กีนาวงศ์ ได้กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมไว้ว่า “จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติที่สอดคล้องกับความเชื่อและค่านิยมของสังคม ผู้มีจริยธรรมคือ ผู้ที่มีเมตตา กรุณา มีความซื่อสัตย์สุจริต เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีเหตุผล มีความกล้าหาญ เป็นต้น”¹

ทรรศนะของนักวิชาการดังกล่าวพอสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติอันถูกต้องดีงามตามที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

2. ลักษณะของจริยธรรม

ลักษณะของจริยธรรมนั้นดูมาจากลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ ตามที่ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก² ได้กล่าวถึงลักษณะของจริยธรรม แบ่งออก 4 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตน ถือว่าการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเลวควรงดเว้น ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล

2. ทักษะเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ซึ่งทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคม และอาจมีบางบุคคลที่มีทัศนคติที่แตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทัศนคตินั้นรวมความทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้นทัศนคติเชิงจริยธรรมมีคุณสมบัติสามารถใช้ทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล

¹ฉวีวรรณ กีนาวงศ์. การศึกษาเด็ก. 2529. หน้า 69.

²ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก. จริยธรรมของเยาวชนไทย. 2520. หน้า 4 – 6.

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุน มีหลายประเภท เช่น การให้ทาน การเสียสละเพื่อส่วนรวม และการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น นอกจากนี้พฤติกรรมเชิงจริยธรรมอีกพวกหนึ่ง คือ พฤติกรรมในสถานการณ์ที่เข้ายวนใจที่ยั่วยุให้บุคคลกระทำความผิดกฎเกณฑ์เพื่อประโยชน์บางประการของตนเอง เช่น การโกงสิ่งของ เงินทอง การลักขโมย และกล่าวคำเท็จ เป็นต้น

พระราชวรมนู¹ ได้กล่าวถึงลักษณะของจริยธรรม สรุปได้ดังนี้

1. จริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคล อันเป็นผลทำให้เกิดจริยธรรมปรากฏออกมาภายนอก
2. จริยธรรมภายนอก เป็นจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตเห็นได้

โกวิท ประวาลพุกษ์² ได้กล่าวถึงลักษณะของจริยธรรม สรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม สามารถใช้สติปัญญา ความนึกคิด พิจารณาตัดสินความถูกต้องได้
2. องค์ประกอบด้านทัศนคติและความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกพอใจเกิดความศรัทธา เลื่อมใส ยอมรับแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมนั้นมาเป็นแนวทางปฏิบัติ
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมที่แสดงออก หมายถึง พฤติกรรมการกระทำที่บุคคล ตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ

ทรรคนะของนักวิชาการดังกล่าวพอสรุปได้ว่า จริยธรรมไม่ใช่เป็นสิ่งที่ตายตัว มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะของสังคม ค่านิยมที่บุคคลมีต่อจริยธรรมเดิม จะได้รับการพิจารณาใหม่ เป็นแนวคิดที่เหมาะสมใหม่ขึ้นมา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมตลอดกาล

¹พระราชวรมนู. "แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย," ใน เอกสารการประชุมวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 22 - 27 มกราคม 2523. 2523. หน้า 9 - 10.

²โกวิท ประวาลพุกษ์. "แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย," ใน เอกสารการประชุมวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย. 2523. หน้า 3.

3. ทฤษฎีทางจริยธรรม

กรมวิชาการ¹ ได้กล่าวถึงทฤษฎีทางจริยธรรม สามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวหลัก คือ ทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการทางจริยธรรม ทฤษฎีพัฒนาการลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการทางจริยธรรม

นักจิตวิทยาชื่อ ไวท์ (Wright) เชื่อว่า สังคมมีส่วนในการปั้นมนุษย์ให้มีลักษณะต่าง กันตามลักษณะของสังคม ส่วนนักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ก็สังเกตเห็นว่า การที่เด็กเล็ก ๆ จะเรียนรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่วจากผู้อื่นที่ใกล้ชิด ซึ่งเป็นตัวแทนของสังคมด้วยการเลียนแบบจากผู้ที่ตนรักและมีอำนาจ ผู้ที่มีอิทธิพลในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กมากที่สุดคือ สมาชิกในครอบครัวของเด็กเอง รองลงมาคือโรงเรียนอนุบาล และประถมศึกษา นอกจากนี้ก็ยังมีสื่อมวลชน

2. ทฤษฎีพัฒนาการลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม

เพียเจท์ (Piaget) และโคลเบอร์ก (Kohlberg) เชื่อว่าจริยธรรมของเด็กจะเจริญขึ้นตามความเจริญของความสามารถทางการเรียนรู้ สติปัญญา และอารมณ์ของเด็กและเขายังเชื่อว่าบุคคลปกติที่ยังมีสติปัญญาเจริญยังไม่ถึงขีดสุดนั้นจะมีจริยธรรมในขั้นสูงสุดไม่ได้ด้วย

เพียเจท์ (Piaget) เป็นผู้ริเริ่มทางความคิดที่ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั่นเอง เพียเจท์ (Piaget) ได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว
2. ขั้นเริ่มคิดด้วยญาณ
3. ขั้นคิดด้วยรูปธรรม
4. ขั้นคิดตามแบบแผนของตรรกวิทยา

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีนี้อธิบายวิธีการและขบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะและกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นลักษณะของตน ทฤษฎีนี้ได้นำเอาหลักการเสริมแรงและหลักการเชื่อมโยงมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม

¹กรมวิชาการ. โครงการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิผลต่อการเรียนการสอนจริยธรรม.

สาโรช บัวศรี¹ ได้กล่าวถึงทฤษฎีทางจริยธรรมพอสรุปได้ว่า นักจิตวิทยาที่ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรมส่วนใหญ่ยอมรับว่า จริยธรรมของมนุษย์จะมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับอย่างเห็นได้ชัดจากวัยทารกถึงวัยผู้ใหญ่ แม้ว่ามนุษย์จะมีการพัฒนาทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน แต่นักทฤษฎีทั้งหลายก็ยังเชื่อว่าการพัฒนานี้ในบุคคลต่าง ๆ กัน มีลำดับขั้นตอนเป็นแบบอย่างที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังค้นคว้าทางจริยธรรมส่วนมากยังลงความเห็นว่า ต้นกำเนิดและแหล่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางจริยธรรมนั้นอยู่ที่การเรียนรู้จากสังคมเป็นสำคัญ แต่ก็มีความคิดที่แตกต่างกันออกไปอยู่มาก เป็นเหตุให้เกิดทฤษฎีในด้านนี้มากมาย ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเพียงบางทฤษฎีเท่านั้น ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์

นักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีนี้เชื่อว่าจริยธรรมเป็นสิ่งเดียวกับมโนธรรม จริยธรรมเกิดจากกระบวนการภายในของวัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานของพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู ได้แก่ การถือตนตามอย่าง ทำให้เด็กับเอาบุคลิกภาพ ค่านิยม มาตรฐานจริยธรรมในสังคม เมื่อบุคคลได้รับการปลูกฝังจริยธรรม หากความต้องการของตนไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการก็จะเกิดความขัดแย้งกันขึ้น และถ้าบุคคลนั้นทำชั่วเขาก็จะเกิดความละอายใจตนเอง ไม่สบายใจ ซึ่งถือว่าเป็นการลงโทษตัวเองต่อไปเขาจะไม่ทำความชั่วอีกโดยไม่ต้องการควบคุมจากบุคคลอื่นภายนอก นั่นคือ เขามีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือเกิดมโนธรรมภายในใจนั่นเอง

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

นักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีนี้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรมเป็นตัวการในการกำหนดเงื่อนไขทางสังคมให้แก่เด็กตั้งแต่เกิด โดยนำเอาหลักการเสริมแรงและหลักการเชื่อมโยงมาอธิบายวิธีการ โดยมีความเชื่อเบื้องต้น ดังนี้

- 2.1 แรงจูงใจพื้นฐานที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมทุกจุดมีรากฐานจากความต้องการทางชีวภาพ หรือความต้องการรางวัลจากสังคมและการหลีกเลี่ยงการลงโทษ
- 2.2 พัฒนาการทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรม
- 2.3 พื้นฐานทางจริยธรรม เกิดขึ้นภายในจิตใจโดยมีสาเหตุจากกฎเกณฑ์วัฒนธรรมภายนอก

¹สาโรช บัวศรี. จริยธรรมศึกษา. 2526. หน้า 15 - 20.

2.4 สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางจริยธรรมมากเท่าใดขึ้นกับปริมาณของรางวัล การลงโทษ การห้าม และการเห็นแบบอย่างของพ่อแม่และบุคคลอื่น ซึ่งเป็นตัวแทนสังคม

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา นักจิตวิทยาในทฤษฎีนี้มีความเชื่อเบื้องต้นว่า

3.1 พัฒนาการทางจริยธรรมมีโครงสร้างพื้นฐานทางพุทธิปัญญา และมีองค์ประกอบทางการเลือกให้เหตุผลจริยธรรม

3.2 แรงจูงใจเบื้องต้นเกี่ยวกับจริยธรรม คือแรงจูงใจเกี่ยวกับการยอมรับ การมีความสามารถ การเคารพตนเองหรือเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ มากกว่าจะเป็นความต้องการทางกาย หรือการลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับความกลัว

3.3 ลักษณะสำคัญของพัฒนาการทางจริยธรรม คือพัฒนาการจะเป็นสากลมีขั้นตอนเหมือนกันทุกวัฒนธรรม เพราะในทุกวัฒนธรรมมีการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม มีการสวมบทบาท และมีความขัดแย้งในสังคม ซึ่งต้องการการบูรณาการทางจริยธรรมเช่นเดียวกัน

3.4 กฎและเกณฑ์ปกติเบื้องต้นของจริยธรรม เกิดจากประสบการณ์ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าเกิดจากการสร้างกฎเกณฑ์ภายในตัวเองจึงไม่นิยมขั้นพัฒนาการภายในแต่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนกับคนอื่น

3.5 สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางจริยธรรม พิจารณาจากคุณภาพและขอบเขตทั่ว ๆ ไป ของสิ่งเร้าทางพุทธิปัญญาและทางสังคม ตลอดจนช่วยการพัฒนาของเด็กมากกว่าเกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่าง จากพ่อแม่หรือประสบการณ์ที่ได้จากวินัย การลงโทษหรือรางวัล

ทฤษฎีของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า ทฤษฎีทางจริยธรรมสามารถจำแนกออกเป็น 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ เชื่อว่าจริยธรรมเกิดจากกระบวนการเรียนรู้และลอกเลียนแบบของเด็กเล็กกับผู้ใกล้ชิดที่ตนรัก ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เชื่อว่าการเรียนรู้ทางสังคมเกิดจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งต้องอาศัยหลักการเสริมแรงและหลักการเชื่อมโยงมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม ทฤษฎีพัฒนาการลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม เชื่อว่าจริยธรรมจะพัฒนาขึ้นได้เกิดจากการเรียนรู้ที่ใช้เหตุผล สติปัญญา และอารมณ์ โดยอาศัยหลักการเสริมแรงและหลักการเชื่อมโยง

4. ประเภทพฤติกรรมของจริยธรรม

แสง จันทรงาม¹ ได้แบ่งพฤติกรรมของจริยธรรมเป็น 3 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. ประเภทสร้างความเจริญแก่ตนเอง จริยธรรมประเภทที่มีคุณสมบัติทำให้คนมี

ความเจริญก้าวหน้าในด้านการเรียน การงาน และสังคม ได้แก่ ความขยันขันแข็ง ความอดทน ความพยายาม ความรู้จักพึ่งตนเอง ความรักในความก้าวหน้า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรักในความรู้ ความรู้จักค่าของเวลา ความตรงต่อเวลา ความเอาจริงเอาจังในการทำงาน การรอบคอบ ความเป็นคนช่างสังเกต ความประหยัด ความรู้จักประมาณ ความรู้จักยับยั้งชั่งใจ ความกล้าหาญ ความมีใจกว้างเปิดบาน ความมีใจหนักแน่นมั่นคงขงวัณดี ความเป็นผู้เห็นการณ์ไกล ความรู้จักเลือกคบคน ความมีเหตุผล ความคงเส้นคงวา ความรักในความสะอาด ความเป็นผู้มีระเบียบ ความเกลียดกลัวต่อความชั่ว ความรักในความดี

2. ประเภทส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ ได้แก่ ความมีเมตตาริจิตมิตรภาพ

ความสุภาพอ่อนโยน ความเคารพต่อความคิดเห็นผู้อื่น ความรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์ ความรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว ความมีน้ำใจนักกีฬา ความรู้จักรับผิดชอบเมื่อผิด ความถ่อมตน ความจริงจังในการพูดและการกระทำ ความมีระเบียบวินัย ความรู้จักรับผิดชอบ ความเคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ ความรู้จักกาลเทศะ ความเสมอต้นเสมอปลาย

3. ประเภทส่งเสริมชาติบ้านเมือง ได้แก่ ความรักชาติ ความเห็นแก่ส่วนรวม ความ

รักธรรมชาติ ความรักศิลปวัฒนธรรมของชาติ ความรักสมบัติสาธารณะ ความเสียสละ ความกล้าหาญ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ความเคารพนับถือศาสนา ความรักประเพณีอันดีงาม

ชัยพร วิชชาวุธ ชีระพร อุวรรณโณ และพรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์² ได้แบ่งพฤติกรรมของจริยธรรม เป็น 5 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. ประเภทพฤติกรรมต่อตนเอง มี 21 พฤติกรรม

2. ประเภทพฤติกรรมทางสังคม มี 24 พฤติกรรม

¹ แสง จันทรงาม. “จริยธรรม,” ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. 2522. หน้า 3-10.

² ชัยพร วิชชาวุธ ชีระพร อุวรรณโณ และพรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม. 2531. หน้า 82-99.

3. ประเภทพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ มี 16 พฤติกรรม
4. ประเภทพฤติกรรมทางการเมือง มี 18 พฤติกรรม
5. ประเภทพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม มี 20 พฤติกรรม

สายสุรี จุติกุล¹ ได้แบ่งพฤติกรรมของจริยธรรมเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. จริยธรรมพื้นฐานนั้นได้แก่

1.1 การรักความจริง การไม่พูดปดและไม่ฉ้อฉล การรักษาความสัตย์สุจริต การมีความกล้าที่จะรับความจริงและมีความละเอียดใจที่จะนำความจริงไปสู่ผู้อื่น

1.2 ความไม่เบียดเบียนกัน การรักษาสีลธรรม และความชอบธรรมของผู้อื่นโดยมีความรักและความเมตตาเป็นรากฐาน

1.3 ความละเอียดใจต่อการทำความผิดหรือความชั่วใด ๆ

1.4 ความรู้จักพอ ความไม่โลภ และไม่หลง การจัดการชีวิตของคนโดยสันโดษ

2. จริยธรรมอื่น ๆ ได้แก่

2.1 การบังคับตนเอง

2.2 มีความรับผิดชอบต่อสังคม

2.3 ความเสมอภาค

2.4 ความเสียสละ

2.5 ความซื่อสัตย์

2.6 ความกล้า

2.7 การมีแนวคิดกว้าง

2.8 ความสามัคคี

2.9 ความเข้าใจในศาสนาและมีหลักธรรมศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

2.10 ความมีเมตตา กรุณา และให้อภัย

2.11 ความพากเพียร และอดทน

2.12 การรู้จักค่าของการทำงาน

2.13 การรู้จักค่าของทรัพยากร

¹ สายสุรี จุติกุล. “แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย,” ใน เอกสารการประชุมวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 22-27 มกราคม 2523. หน้า 19.

ทฤษฎีของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า พฤติกรรมของจริยธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตน เช่น ความมีเหตุผล ความประหยัด ความอดทน ความใฝ่ศึกษาหาความรู้ ความอดทน เป็นต้น และจริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีสัมมาคารวะ เป็นต้น

5. องค์ประกอบของจริยธรรม

อภิญา จันทร์เจนจบ¹ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจริยธรรมไว้สรุปได้ว่ามี 3 ประการ คือ องค์ประกอบทางปัญญา องค์ประกอบทางอารมณ์ และองค์ประกอบทางพฤติกรรม ส่วน ชัยพร วิชชาวุธ ธีระพร อุวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ² ก็ได้แสดงทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของจริยธรรมออกเป็น 5 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. การประเมินความถูกต้องของพฤติกรรม หมายถึง การตัดสินใจว่าพฤติกรรมนั้นดีหรือไม่ควร กระทำของพฤติกรรม
2. ความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรม หมายถึง ความเชื่อที่ว่าพฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะนำไปสู่ผลอะไรบ้าง ผลแต่ละอย่างมีโอกาสเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด และความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใด
3. ปฏิบัติทางจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกรู้สีกของบุคคลที่มีต่อการกระทำต่าง ๆ ทั้งที่กระทำกับตัวเองและกระทำกับผู้อื่น
4. ปทัสถานตามการรับรู้ หมายถึง การคาดเดาว่าบุคคลอื่น ๆ มีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมอะไรมากน้อยเพียงใด
5. ศักยภาพพฤติกรรม หมายถึง ผลการประเมินความถูกต้องของพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ส่งผลต่อการส่งเสริม ป้องกัน และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ตรงเป้าหมายที่สังคมต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

¹อภิญา จันทร์เจนจบ. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับความรู้ด้านจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. 2528. หน้า 27.

²ชัยพร วิชชาวุธ ธีระพร อุวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ. พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม. 2531. หน้า 7 – 9.

กรมวิชาการ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ว่ามี 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้ คือความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม สามารถตัดสินแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยความคิด
2. องค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก คือความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรมแสดงออก คือพฤติกรรมกระทำที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ เชื่อว่าอิทธิพลส่วนหนึ่งของการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมแบบใดจะขึ้นกับอิทธิพลของส่วนประกอบทั้งสองประการข้างต้น และบางส่วนอาจขึ้นกับองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ลักษณะทางจิตวิทยาบางประการของบุคคลนั้น หรือความรุนแรงของการบีบคั้นของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้นอีกด้วย¹

ทฤษฎีของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า จริยธรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายอย่าง คือ ความรู้ อารมณ์ พฤติกรรม และเหตุผล ในการแสดงออกทางพฤติกรรมของแต่ละบุคคลนั้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมหนังสือ

มีนักวิชาการหลายท่านได้สนใจศึกษาวรรณกรรมหนังสือ ซึ่งผู้วิจัยพอประมวลได้ดังนี้ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์² ได้ศึกษาหนังสือ สรุปได้ว่า ศึกษาหนังสือมีหลายด้าน ได้แก่ ด้านประวัติ องค์ประกอบ ขนบนิยมของการแสดง คุณสมบัติของนายหนังสือ องค์ประกอบอื่น ๆ และได้ยกตัวอย่างบทหนังสือไว้หลายบท เช่น บทปราชญ์หน้าบท บทพากย์ฤาษี บทพากย์พระอิศวร บทยักษ์ บทเทวดา บทชมโฉม บทชมป่า เป็นต้น

เจลิยว เรืองเดช³ ได้รวบรวมบทหนังสือในอดีต สรุปได้ว่า บทหนังสือในอดีตมีหลายบท เช่น บทปราชญ์หน้าบท บทเกี่ยวจ้อ บทตั้งเมือง บทสอน บทเทวา บทพญาคูขี้หอม บทยักษ์ บทชมนาง บทชมห้อง บทลา บทชมป่า บทสนทนาโต้ตอบ จากการสัมภาษณ์นายหนังสือ

¹กรมวิชาการ. โครงการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิผลต่อการเรียนการสอนจริยธรรม. 2527. หน้า 5.

²สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หนังสือ. 2522. หน้า 1 - 139.

³เจลิยว เรืองเดช. บทหนังสือดีเด่นในอดีต. 2524. หน้า 1 - 139.

ตะลุงจำนวน 10 คน และได้วิเคราะห์ว่า บทหนังตะลุงดังกล่าวให้ประโยชน์หลายประการทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง

พงศ์พันธุ์ ทินนิมิตร¹ ได้วิเคราะห์วรรณกรรมหนังตะลุงของหนังกัน ทองหล่อ ในด้านองค์ประกอบของวรรณกรรม กลวิธีถ่ายทอดวรรณกรรม และสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏ ผลการศึกษาวิเคราะห์สรุปได้ว่า วรรณกรรมหนังตะลุงจะมีโครงเรื่องแบบจักร ๆ วงศ์ ๆ เนื้อเรื่องกล่าวถึงการออกไปเรียนวิชาและผจญภัยของเจ้าชายและตอนหลังได้กลับไปครองเมืองหรือออกบวช ตัวละครมีหลากหลายและมีทั้งฝ่ายธรรมะและอธรรม บทสนทนาที่ใช้จะบ่งบอกฐานะและนิสัยของตัวละคร ฉากส่วนใหญ่เป็นฉากจินตนาการที่สร้างแบบเหนือจริงและอุดมคติ แนวคิดส่วนใหญ่เป็นแนวคิดในพระพุทธศาสนา โดยเน้นแนวคิดเรื่องกรรมและธรรมะชนะอธรรม ด้านกลวิธีถ่ายทอดวรรณกรรม มีการดำเนินเรื่องหลายแบบปะปนกัน กลอนใช้กลอนสุภาพเป็นพื้น มีการกำหนดท่วงทำนองและลีลากลอนได้เหมาะสมงดงาม มีการใช้ภาษาทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง มีการใช้คำสำนวน มีกลวิธีสร้างมุขตลกที่เหมาะสมหลายวิธี สภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏมีทั้งคติ ความเชื่อ ค่านิยม สภาพความเป็นอยู่ชนบทรบเร่ การเมืองและการปกครอง

เกษม ขนบแก้ว² ได้ศึกษาวรรณกรรมหนังตะลุงของพ่วง บุขรารัตน์ ด้านรูปแบบและกลวิธีใช้คำประพันธ์ องค์ประกอบด้านเนื้อหา และวัฒนธรรมการใช้ภาษา ผลการศึกษาวิเคราะห์สรุปได้ว่า มีการใช้รูปแบบคำประพันธ์ 7 ชนิด คือ กลอนกลบทกบตันต่อหอย กลอนกลบทสะบัดสะบั้ง กลอนหก กลอนสี่ กลอนสามห้า กลอนลอดไหม้ กลอนแปด รูปแบบคำประพันธ์แต่ละชนิดมีลักษณะที่เหมาะสมกับเนื้อหา องค์ประกอบด้านเนื้อหา มีลักษณะที่เหมาะสมทั้งด้านแนวคิด โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉาก ด้านวัฒนธรรมการใช้ภาษา มีการใช้คำที่น่าสนใจ การใช้คำในโอกาสต่าง ๆ การใช้สำนวนที่น่าสนใจ

สมภาศ พจนปรีชา³ ได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมหนังตะลุงของหนังประทีน บัวทอง ในด้านองค์ประกอบของวรรณกรรม กลวิธีถ่ายทอดวรรณกรรมและสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่

¹พงศ์พันธุ์ ทินนิมิตร. ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังกัน ทองหล่อ. 2534. หน้า 1 - 449.

²เกษม ขนบแก้ว. วิเคราะห์วรรณกรรมหนังตะลุงของหนังพ่วง บุขรารัตน์. 2532. หน้า 157 - 538.

³สมภาศ พจนปรีชา. ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังประทีน บัวทอง. 2537. หน้า 1 - 254.

ปรากฏในวรรณกรรม ผลการศึกษาวิเคราะห์สรุปได้ว่า วรรณกรรมหนังสือจะมีโครงเรื่องแบบจักร ๆ วงศ์ ๆ เนื้อเรื่องจะกล่าวถึงการไปเรียนวิชาและเผชิญอุปสรรคของตัวเอก ตอนหลังได้กลับไปครองเมือง หรือออกบวช ตัวละครมีหลากหลายและมีทั้งมนุษย์ อมนุษย์ และมีทั้งฝ่ายธรรมะและอธรรม บทสนทนาจะเหมาะสมกับสภาพของตัวละคร ฉากส่วนใหญ่จะเป็นฉากในเมืองและชนบท ด้านแนวคิดจะเน้นกฎแห่งกรรมและธรรมะชนะอธรรม ด้านกลวิธีถ่ายทอดวรรณกรรมมีการดำเนินเรื่องหลายแบบผสมกัน กลอนใช้กลอนสุภาพเป็นส่วนมาก

ทรรศนะของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า วรรณกรรมหนังสือในอดีตมีหลายบท ได้แก่ บทเกี้ยววอ บทปราชญ์หน้าบท บทตั้งเมือง บทสนทนาโต้ตอบ บทชมนาง เป็นต้น วรรณกรรมแต่ละเรื่องมีโครงเรื่องแบบจักร ๆ วงศ์ ๆ เนื้อหากล่าวการไปเรียนวิชาและเผชิญอุปสรรค มีทั้งมนุษย์ อมนุษย์ แสดงให้เห็นถึงฝ่ายธรรมและอธรรม สอดแทรกลักษณะของสังคมปัจจุบันเพื่อบอกแก่ผู้ชมว่าสังคมมีเหตุการณ์ใดน่าสนใจ โดยอาศัยคำประพันธ์ที่เหมาะสมกับเนื้อหา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติผลงานและการศึกษาผลงานวรรณกรรม หนังสือของหนังสือ อรมุต

มีนักวิชาการหลายคนได้สนใจศึกษาประวัติผลงานและการศึกษาผลงานวรรณกรรมหนังสือของหนังสือ อรมุต พอประมวลได้ดังนี้

สนิท บุญฤทธิ์¹ ได้เขียนประวัติและผลงานของหนังสือ อรมุต สรุปได้ว่าหนังสือ อรมุต เป็นผู้มีความสามารถสูงทั้งการแต่งหนังสือและการเขียนบทหนังสือ เคยแต่งหนังสือไม่น้อยกว่า 5200 ครั้ง และเขียนบทหนังสือไว้ไม่น้อยกว่า 100 เรื่อง หนังสือ อรมุต ได้รับพระราชทานนามว่า หนังสือธรรมะ และได้รับการยกย่องว่าเป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมของภาคใต้ สาขาศิลปะการแสดง (หนังสือ) และได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังสือ) พ.ศ. 2532

¹สนิท บุญฤทธิ์. "ประวัติชีวิตและผลงานนายหนังสือ อรมุต," ใน ศิลปินแห่งชาติ 2532. 2532. หน้า 85 - 95.

อุดม หนูทอง¹ ได้เขียนประวัติและผลงานวรรณกรรมของหนังฉิ้น อรมุต ลงใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 3 สรุปได้ว่า หนังฉิ้น อรมุต เป็นนายหนังตะลุง ที่มีคุณธรรม มีความสามารถสูงทั้งการแสดงหนังตะลุง และการเขียนบทหนังตะลุง สามารถเขียนกลอนได้ดีเป็นพิเศษ เป็นนายหนังตะลุงชั้นครู หนังฉิ้น อรมุต ได้พยายามอนุรักษ์และปรับปรุงพัฒนาหนังตะลุงหลายอย่าง

เกษม ขนาบแก้ว² ได้ศึกษา เรื่อง การวิเคราะห์ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏใน วรรณกรรมหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต โดยศึกษาจากวรรณกรรมหนังตะลุงจำนวน 57 เรื่อง ผลการศึกษาวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านการใช้ภาษา ได้แก่ การเลือกใช้คำและการเลือกใช้สำนวนที่หลากหลายและเหมาะสม
2. ภูมิปัญญาด้านการประพันธ์ ได้แก่ การเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะสม การสร้างฉากที่เหมาะสม การสร้างบทสนทนาที่เหมาะสม
3. ภูมิปัญญาด้านการสอน ได้แก่ การใช้กลวิธีการสอน และการเลือกสิ่งที่สอนที่หลากหลายและเหมาะสม
4. ภูมิปัญญาด้านการสร้างบทตลก ได้แก่ กลวิธีการสร้างอารมณ์ตลก และกลวิธีการสร้างบทตลกที่เหมาะสมกับตัวตลกที่หลากหลายและเหมาะสม
5. ภูมิปัญญาด้านการบันเทิง ได้แก่ การบันเทิงความเชื่อต่าง ๆ การบันเทิง เหตุการณ์ต่าง ๆ การบันเทิงประวัติความเป็นมา การบันเทิงสภาพชีวิตและสังคมต่าง ๆ การบันเทิง วัฒนธรรมต่าง ๆ
6. ภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการติดต่อเรื่องที่เหมาะสม ภูมิปัญญาด้านการใช้สัญลักษณ์ที่หลากหลายและเหมาะสม ภูมิปัญญาด้านการประยุกต์ที่หลากหลายและเหมาะสม

¹อุดม หนูทอง. "ฉิ้น อรมุต," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 3. 2529. หน้า 881 - 882.

²เกษม ขนาบแก้ว. การวิเคราะห์ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต. 2541. หน้า บทคัดย่อ.

โสภา สมเขาใหญ่¹ ได้ศึกษาชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังฉิ้น ธรรมโฆษณ์ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า สามารถแยกออกเป็น 3 ประเด็น คือ

ด้านชีวประวัติ หนังฉิ้น ธรรมโฆษณ์ เกิดเมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2474 สนใจ ฝึกหัดเล่นหนังตะลุงและฝึกหัดเขียนวรรณกรรมหนังตะลุงตั้งแต่เด็ก จนกระทั่งเล่นหนังตะลุงเป็น อาชีพเมื่ออายุ 17 ปี การเล่นหนังตะลุงครั้งสำคัญที่สุดคือ ได้เล่นหนังต่อหน้าพระที่นั่งพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน และได้รับพระราชทานนามว่า “หนังธรรมโฆษิต” นอกจาก นั้นยังได้สร้างผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงไว้มากกว่า 200 เรื่อง หนังฉิ้นยังเป็นผู้ริเริ่มในการปรับ เปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ของหนังตะลุงให้สมัย แต่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของหนังตะลุงไว้ ได้รับการ ยกย่องจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม ใน พ.ศ. 2532 และได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) ใน พ.ศ. 2532

ด้านองค์ประกอบของวรรณกรรม ในส่วนของเนื้อหา ได้แก่ โครงเรื่อง โครงเรื่องสร้าง ประเด็นความขัดแย้ง 3 ลักษณะคือ ความขัดแย้งภายในใจตัวละคร ความขัดแย้งระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ แนวคิดส่วนใหญ่ได้มาจาก คำสอนทางพุทธศาสนา รูปแบบและศิลปะการประพันธ์ ได้แก่ รูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้รูปแบบ กลอนแปดเป็นพื้น และรูปแบบกลอนสามห้า กลอนกลบท กลอนพิเศษ และมีการปรับใช้ กลอนทอยกลอนกลบทด้วย ศิลปะการประพันธ์กล่าวถึง 2 ประเด็น คือ การใช้คำให้เกิดอรรถาธิบาย ทางเสียงและความหมาย ประกอบด้วย การเล่นคำซ้ำ คำซ้อน คำพ้อง และคำสัมผัส กับการ ใช้โวหารให้เกิดภาพพจน์ประกอบด้วย อุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ และปรพจน์

ด้านภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม วรรณกรรมสะท้อนให้เห็นหลายด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อ ค่านิยม การเมืองการปกครอง อาชีพ ประเพณี และการละเล่น

ทรงชนะของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า หนังฉิ้น ธรรมโฆษณ์ เป็นผู้มีความสามารถสูงทั้ง การแสดงหนังตะลุงและการเขียนบทหนังตะลุง ผลงานการประพันธ์มีมากกว่า 200 เรื่อง มีการ นำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนและจริยธรรมมาประยุกต์แต่งเป็นบทหนังตะลุง นอกจากนี้ยังสามารถ ดัดแปลงกลอนไปได้ตามสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างฉับไว

¹โสภา สมเขาใหญ่. ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังฉิ้น ธรรมโฆษณ์.

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา และสามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการกำหนดกรอบความคิดในการศึกษา การเขียนเค้าโครงวิจัยเรื่อง " วิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทหนึ่งตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต "

บทที่ 3

จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตน และ จริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

เนื่องจากจริยธรรมเป็นตัวกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ดังนั้นการปลูกฝังสั่งสอนจริยธรรมก็ต้องเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ใกล้ตัวเองเสียก่อน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ ความขยัน ความอดทน การประหยัด ตลอดจนการรู้จักเคารพในกฎระเบียบของการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักการแบ่งปัน การยอมรับ ความคิดการกระทำที่ถูกต้องของผู้อื่นส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุข ชุมชนมีความมั่นคงสืบต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น คือ จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตน และจริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตน เป็นการวางแนวทางการประพฤติและปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบต่อตัวบุคคลเป็นสำคัญ ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

1.1 ความมีเหตุผล การรู้จักพิจารณาเหตุผลเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะทำให้เกิดปัญญาเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติ ความมีเหตุผล เป็นการใช้ปัญญา รู้จักไตร่ตรองความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องของเหตุปัจจัย โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์ ความคิดของตนเองที่มีอยู่เดิม ซึ่งปรากฏมากในวรรณกรรมหนังสือของหนังสือ อรุณต์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 นางผกาวรรณห้ามบ่าวไพร่สนิทนางปัทมา ในเรื่องการหายตัวของโอรส

“เรื่องเขาเล่าว่าเขาลือเชื่อถือไม่ได้	เพราะยังไร้หลักฐานด้านเหตุผล
ถึงน้องนางปัทมาก็ปัญญาชน	มิใช่คนไร้ค่าจะราคะ
จะจับปลาเรายังหมายไม่ให้หัว	เขาไม่ชั่วเราอย่าหักล้างศักดิ์ศรี
เรื่องเพียงคืบอย่าสืบสาวให้ยาวรี	จะเข้าวิธีปากคนยาวกว่าปากกา
แม้ได้เห็นเรื่องเด่นชัดอย่างรัดกุม	แล้วค่อยรุมกันลงซึ่งโทษา
พระนางสั่งบ่าวไพร่ห้ามมิให้นินทา	กล่าวพระนางปัทมากับข้าไทย”

(เจ้าแสงเพชร)

ตัวอย่างที่ 2 ชำนาญสอนวิชาญให้สืบประวัติของระวีวรรณก่อนขอแต่งงาน

“ข้อควรเล่าข่าวคนลือชื่อมัวหมอง	ต้องศึกษาตาสอดส่องมองหลักฐาน
หากว่าเช่นเห็นแววชัดประวัติการณ์	เมื่อเกิดแล้วเหมือนแก้วรานก็ปานกัน
วิชาญเชื่อคำบิดาผู้ปรีชาฉลาด	รับโอวาทขบคิดไม่ผิดผัน
สืบเสียงเล่าข่าวติระวีวรรณ	ด้วยเขารัชั้นเชิงชายแล้วตั้งนายวิชาญ”

(มัจจุราชเจ้าเล่ห์)

การพิจารณาหาหลักฐานต่าง ๆ จะต้องทำอย่างมีเหตุผลเพียงแค่ว่าพูดของคนที่พูดต่อ ๆ กันมานั้น อาจไม่เป็นความจริงก็ได้ หากจะตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งต้องพิจารณา ฝ้าสังเกตความจริงให้รู้ลึกและละเอียดจนกระจ่างชัดจึงจะตัดสินใจเชื่อว่าลือนั้นว่าเป็นจริงหรือเป็นเท็จ หากข่าวลือนั้นไม่เป็นความจริงจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเสื่อมเสียชื่อเสียง

ตัวอย่างที่ 3 ฤๅษีสัณหาสั่งสอนกุหลาบดำ หลังจากถอดรูปกายจากดำเป็นขาว

“ที่สำนักพระสิทธิรามหาเวศ	อยู่ใกล้เขตเขาขรชะง่อนผา
กุหลาบดำนี้เจ้าเศร้าโศกา	เราเมตตาไม่ติดต่อให้ท้อใจ
เทศนาหาวิธีชี้ให้เห็น	ว่าเป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติอย่างหวาดไหว
เหมือนดุมวงกงเกวียนหมุนเวียนไป	มีสุขใสมีเศร้าโศกโลกกะกรรม
เมื่อมียศเสื่อมยศกำหนดแน่	เป็นคู่แค้นควรคิดลิขิตขำ
เดือนกับดาวอ่าวกับโอบโลกกับกรรม	กุหลาบดำจงคิดพิจารณา”

(กุหลาบดำ)

การคิดตัดสินใจทำอะไรนั้นต้องคิดถึงหลักความจริงที่ทำให้เกิด หากวันหนึ่งเรามีความสุข สุขนั้นเกิดขึ้นจากอะไร และถ้าเราเป็นทุกข์ ๆ นั้นเกิดขึ้นจากอะไร สามารถหาวิธีคลายความทุกข์เปลี่ยนมาเป็นความสุขอย่างไร ต้องคิดให้ละเอียดรอบคอบ เพราะความเป็นจริงมักจะมีทั้งความสุขและความทุกข์คละเคล้ากันไปในชีวิต ถ้าพิจารณาด้วยความมีสติ มีเหตุผลที่ถูกต้องที่ควรชีวิตก็มีความสุข

1.2 ความอดุสาหะ การรู้จักทำงานใดด้วยความอดุสาหะเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะความอดุสาหะต้องอาศัยความอดทน มานะ พยายาม ตลอดจนความขยันหมั่นเพียร เป็น

ตัวช่วยส่งเสริมและแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ มีคุณค่าต่อการเรียน
การทำงาน การแก้ปัญหา การพัฒนาทั้งชีวิตและสังคม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 ภาษีสัทธาสั่งสอนดำทนต์ให้หมั่นหาความรู้จะได้พ้นจากอาชีพอัน

“มีความเพียรเรียนร่ำจดจำหมาย ทั้งทอดถ้ายมนต์เวททางเภสัช

ศึกษาจนค้นคว้าปรีชาไว ยังอาศัยศาลากับอาจารย์”

(แรงสายเลือด)

การศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพมนุษย์และสังคม เพราะการศึกษา
เป็นรากฐานของความรู้ ทำให้เกิดความเข้าใจ สามารถนำความรู้ความเข้าใจมาคิดปฏิบัติเกิด
ความเจริญ โดยอาศัยความขยันหมั่นเพียร เริงศึกษาหาความรู้หากคนที่เรียนมากรู้มากมาย ๆ
ด้านก็ยิ่งมีความรู้ความคิด เฉลียวฉลาด ยิ่งหมั่นฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ มีความสามารถแตก
ฉานในความรู้เรื่องนั้น ๆ ก็จะประสบความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน

ตัวอย่างที่ 2 บทเปิดตัวเศรษฐีเร่ใจศักดิ์

“คนขยันตื่นนอนก่อนอาทิตย์ ประกอบกิจค้าขายหลายภาษา

สาวตลาดงามแจ่มลัมแต่มขอบตา ออกร้านค้าหวังจะได้กำไรรวย”

(มัจจุราชเจ้าเล่ห์)

การทำงานต้องอาศัยความขยัน ตื่นนอนมาตั้งร้านตั้งแต่เช้า พยายามเรียนรู้ภาษา
หลายภาษาเพื่อนำมาติดต่การค้าขาย ผู้ขายต้องรู้จักแต่งเนื้อแต่งตัวให้เหมาะสมสวยงาม ลูกค้าจะได้
มาอุดหนุนได้กำไรรวย

ตัวอย่างที่ 3 ปานแดงรำพึงรำพันถึงความอาภัพของชีวิต

“ถึงบิดาเขาปรานีอารีรัก ให้เราพักพึ่งพาได้อาศัย

แต่ลูกสาวเจ้าบ้านรำคาญใจ ฝืนอยู่ไปก็น่าจะละอาอาย

เขารังเกียจเหยียดหยามให้เสียเกียรติ คอยส่อเสียดทับถมให้จมหาย

เราเกิดมาสามารถว่าชาติชาย ต้องดีได้สักครั้งอย่างกังวล

ไซ้ไม้ล้มจะข่มขำหมยกันง่าย ลูกผู้ชายชั่วเจ็ดที่ดีเจ็ดหน
เขารังเกียจเหยียดหยามยามเราจน แต่ถือว่าค่าของคนคือผลงาน”
(น้ำใจแม่)

การทำงานจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความขยัน มีมานะพยายาม อดทน อดกลั้น ถึงแม้บางครั้งจะมีอุปสรรคมาขวางกั้นก็ไม่ท้อ ไม่ท้อแท้ พยายามสู้ต่อไปอย่างมีสติ มีหลักของเหตุผล รอบคอบ ใจเย็น จึงจะสามารถเอาชนะอุปสรรคได้ไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งเราถือว่าเป็น จุดสูงสุดของคุณค่าแห่งความเป็นคน

1.3 ความอดทน การรู้จักฝึกตนให้มีความอดทน อดกลั้นเป็นจริยธรรมที่สำคัญ ช่วยส่งเสริมในการดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จ ความอดทนเป็นการฝึกฝนตนเองให้เกิดความเข้มแข็ง ความหนักแน่นของจิตใจจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยไม่แสดงอาการท้อแท้ เพราะความอดทนสามารถช่วยให้คนเราใช้ความคิดอย่างมีสติ เกิดปัญญา พิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ได้ดี โดยเฉพาะสภาพการณ์ปัจจุบันในภาวะการเรียนรู้ ครอบครัว และการประกอบอาชีพ ต่างต้องอาศัยความอดทนเป็นหลักสำคัญทั้งสิ้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 นางมาลีปรึกษากับบุษริกา เรื่องความลำบากของครอบครัว

“ชาวตำบลชนชั้นสามัญเทศ	อยู่ในเขตเสมาทองผู้หมองหมาง
ความยากจนคนคั่นแสนระคา	นามชื่อนางมาลี นิยมล
ปรึกษาด้วยบุษริกาธิดาสาว	เราถึงคราวโทมัสเพราะขัดสน
พ่อของเจ้าเท่าแต่แยแต่มีทน	ตกเป็นคนติดเหล้าเท่าแต่เมา
จนเสียกิจไม่คิดอ่านการประกอบ	สุราครอบล้อมปัญญาเป็นผาเหลา
สุดปรึกษาหาทางให้บางเบา	ไม่รับเอาผิดชอบกับครอบครัว
ไหนค่ากินหนี้สินเข้ามาแทรก	เหมือนเอาแถมมาครอบไว้รอบหัว
เราเหมือนเรือขาดพายพายก็รั่ว	จึงครอบครัวเราอนาถต้องขาดแคลน
เมื่อไร้ทรัพย์คับอกต้องตกลึก	ไหนการศึกษาถูกถูกเสียแผน
ยามยากจนคนผู้ก็ดูแคลน	แม้ทุกข์ทับคั่นแสนทวิ
ยามมั่งมีชีพรามณ์ก็ถามทัก	อยากรู้จักคบหาเป็นราศรี
ครั้นขัดสนจนทรัพย์เหมือนอับรีย	“ไม่เป็นที่พอใจของใครเลย”

(ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ)

ปัจจุบันความอดทนของคนในสังคมมีความลดน้อยลงอย่างน่าใจหาย โดยเฉพาะความอดทนของหัวหน้าครอบครัว ขาดความอดทนต่อการประกอบอาชีพ นี่ปัญหาด้วยการสร้างปัญหา ไม่ว่าจะเป็นไปตีเมียสุรา ติดสารเสพติด จนไม่สามารถทำมาหากินได้ สร้างหนี้สิน เป็นภาระของภรรยาและบุตรที่ต้องชวนขายออกไปทำมาหากินแทน ทำให้บุตรไม่ได้เรียนหนังสือตามหน้าที่ แต่ถึงอย่างไรหากทุกคนมีความอดทนเป็นที่มั่นแล้ว วันหนึ่งปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ต้องมีทางออก ดังคำกล่าวที่ว่า เมื่อลงต่อสู้ในสนามชีวิตก็ต้องล้มคำว่า “แพ้”

ตัวอย่างที่ 2 ดำรงออกเดินทางเพื่อไปฆ่าเจ้าวงศ์สุทินตามคำสั่งโจรนิล

“คุยกันเพลินเดินทางกลางดงดึก	บุกป่าลึกถึงจะยากลำบากแสน
ทนบุกด่านผ่านดงจนหลงแดน	อยู่ในแผ่นดินดิบอันลึกลับ
ลัดรกหนาป่าหนามบุกข้ามเขต	อรัญเวศที่ผวาพฤษาสลับ
เทือกคีรีหินผาคณานับ	หิมะจับปกปิดคู่มือมัว
มองมวลงไม้ชายเขากับเหล่าสัตว์	ชะนีวัดแก่งโหนดตะโกนผัว
เลียงผาแผ่นชะง่อนผาคู่นากลัว	กระต่ายตัวตั้งเตี้ยคลอเคลียเดิน
พันธุ์ไม้ดอกออกดวงพวงระดาศ	ภูมิชาติหิมวารุขขาเขิน
ลูตำบลดพันป่าพนาเนิน	นายดำเนินมุ่งมาหน้าบุรี”

(แรงสายเลือด)

คำกลอนบทนี้กล่าวถึงดำรงเดินทางไปหาพ่อ ระหว่างทางต้องผ่านป่าลึก ป่าหนาม เทือกเขาต่าง ๆ ผจญกับอากาศหนาว ฝนหิมะ ตลอดจนสัตว์ร้ายนานาชนิด โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ยากลำบากอดทนจนถึงปลายทางที่ตั้งใจไว้ เช่นเดียวกับการดำเนินชีวิต ต้องมีจุดมุ่งหมายและก้าวเดินไปข้างหน้า แม้บางครั้งจะล้มก็ต้องลุกขึ้นมาสู้ฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ จนบรรลุเป้าหมาย ที่วางไว้

1.4 ความรู้จักตน การรู้จักตนเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะทำให้คนเป็นคนดี รู้จักตนเองว่ามีความรู้ความสามารถเท่าใด วางตนอย่างไรให้เหมาะสม ไม่ทำตนเกินฐานะ ซึ่งช่วยให้คนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 ดำดงรำพึงรำพันถึงตนเองที่ไม่คู่ควรกับ วรรณวิลาส

“เป็นคนต่ำคำเตือนให้ตัวคิด	ไม่มีสิทธิ์เทียบศักดิ์ท่ามกใหญ่
ถึงเราจักรักจริงนึ่งไว้ใน	เพียงหัวใจคนจนทนทรมาน
แต่เจียมตนจนวายก็ไม่กล้า	สกุลาหรือจะเปรียบเทียบหงส์หาญ
ถึงขมกลืนถ้าขึ้นกล่าวจะร้าวราน	เหมือนนิทานเรื่องกระต่ายหมายจันทร์
ไม่สมรักสักรายกระต่ายเหย	บุญไม่เคยขึ้นไม่ถึงซึ่งสวรรค์
ถึงแรมเดือนเลื่อนดับเป็นกับกัลป์	ก็พระจันทร์ไม่มาให้กระต่ายชม”

(เจ้าดำดง)

ตัวอย่างที่ 2 สายฟ้ารำพึงรำพันถึงฐานะที่แท้จริงว่ามีใช่เป็นเจ้านาย ไม่คู่ควรกับ
ธิดาวิลาวรรณ

“	เจ้าสายฟ้ามิได้เหอทะเยอทะยาน
คำหลวงตาว่าฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ	ยังจดจำแนกเป็นหลักฐาน
ด้วยความหวังตั้งสัตย์ปฏิญาณ	ไม่ล้างผลาญเกียรติธิดาวิลาวรรณ
เราอดดินก็ควรอยู่คู่ดอกเห็บ	ให้ดอกฟ้าเขาได้อยู่คู่สวรรค์
สัจจะธรรมน้ำจิตคิดอย่างนั้น	ตั้งเขตคนธเวียงแก้วสุรกาญจน์”

(ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ)

รู้จักพิจารณาความเหมาะสมของตนเองว่าเป็นคนมีฐานะต่ำต้อย การศึกษาน้อย หา
เข้ากินคำ ไม่เหมาะสมกับผู้ที่มีฐานะร่ำรวย มียศถาบรรดาศักดิ์ ถึงจะเกิดความรักมากเพียงใด
ต้องห้ามใจตัวเองไว้ ควรมองหาหญิงอื่นที่มีฐานะการศึกษาเท่าเทียมกับตน เมื่อใช้ชีวิตร่วมกัน
ภายหน้าจะได้ไม่เกิดปัญหา

ตัวอย่างที่ 3 ค่อมทองรำพึงรำพันถึงความอัปลักษณะของตนเองไม่คู่ควรกับนาง
ประกายพุกษ

“เราเกิดมาอาภัพอัปลักษณะ	ไม่สมศักดิ์จอมกษัตริย์เขาบดสี
แม้เราไม่เกรงขามซึ่งความดี	จะพาหนีเสียจากแคว้นแดนเวียงชาน
แต่เป็นชายเราก็รักซึ่งศักดิ์ชาย	เราจะไม่เร่งรัดทำหักหาญ

สุดทักท้วงลงใจอาลัยลาญ

จะได้พานพบกันต่อวันใด”

(เจ้าจอมทอง)

รู้จักพิจารณาดูร่างกายตนเองเห็นรูปลักษณะที่บกพร่องไม่ควรที่จะเป็นกษัตริย์ (ชนชั้นปกครอง) สามารถหักห้ามใจไม่กระทำเสื่อมเสีย ด้วยความทงในศักดิ์ศรีของลูกผู้ชาย รักษาเกียรติของลูกผู้หญิง

1.5 ความรู้จักเลือกคบคน การรู้จักพิจารณาเลือกคบคนเป็นจริยธรรมที่สำคัญช่วยส่งเสริมการตัดสินใจในการเลือกประพฤติปฏิบัติตน การคบคนที่คิดดี พุทธิและทำดีย่อมได้เปรียบกว่าคนที่คบคนเลว ควรหลีกเลี่ยงละเว้นการคบคนพาลคนชั่ว เพราะคนพาลคนชั่วเป็นคนไร้ประโยชน์เป็นอันตรายต่อผู้ใกล้ชิดและสังคม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 สิ่งห้ศักดากล่าวถึงคุณความดีของฤาษีวัชรกะให้ฟ้าคะนองฟัง

“พวกมนุษย์ครุฑทาเทวาลัย

เทพไทยทิพเนตเดชศักดิ์ดา

ล้วนนอบน้อมนับถือพระฤาษี

คนเช่นนี้สมควรการคลานเข้าหา

คนที่ชั่วเมื่อเรารู้ยาบูซา

เทวดายังแข่งสาปเราไม่ควรกราบกราน

คบคนดีเป็นศรีขึ้นกับตัว

คบคนชั่วอัปราทานว่าชาน”

(เจ้าแสงเพชร)

การคบคนถ้าเป็นคนดีเราควรยกย่องถือเป็นตัวอย่าง แต่หากพบเห็นคนชั่วพยายามหลีกเลี่ยงและไม่ควรยกย่องให้กระทำผิดมากไปกว่าเดิม

ตัวอย่างที่ 2 ฤาษีสิทธาสั่งสอนนางสุพิศอำภาลหลังจากจบการศึกษาและเตรียมตัวเดินทางกลับบ้านเมือง

“ศรีสวัสดิ์น้อมนมัสการลา

ความศรัทธานับถือพระฤาษี

ปัจฉิมนิเทศน์เจตนความปรานี

พระบุตรจึงจำในน้ำใจ

จะซื้อผ้าต้องดูเนื้อเพื่อไม่ผิด

จะคบมิตรต้องดูหน้าว่าแบบไหน

เชื่อใจทางวางใจคนมักจนใจ

อย่าเชื่อใครง่าย ๆ จงใคร่ครวญ

พบคนคดก็ต้องคัดเพื่อตัดคด

พบคนปดก็ต้องปิดตัดลมหวน

พบคนดีดีต่อแต่พอควร

ความนึ่มวลนั้นแหละหนูจะดูดี”
(เจ้าจอมทอง)

ตัวอย่างที่ 3 ยักษ์วสันต์สั่งสอนสองธิดาผกามาส ผกากรอง ก่อนเดินทางขึ้นไป
เฝ้าพระสทนต์พรหม

“พอจากไปไกลหายไม่วายช้อ
กลัวคนตายใช้คนเปื้อนเชื้อคนจร
โบราณว่ารักงามได้หามจั่ว
หวานเป็นลมขมเป็นยาชลาใจ
เมื่อคบคนจะต้องรู้ดูใบหน้า
พอจากไปใครเล่าเฝ้าปกครอง

ลูกทั้งสองอยู่หลังจงฟังสอน
คิดเสียก่อนจะไว้วางทางน้ำใจ
ถ้ารักชั่วหามเสาะจะเอาไหน
อย่าเชื่อใครง่าย ๆ ให้ตริตรง
การซื้อผ้าดูเนื้อดีกว่าซื้อเจ้าของ
ลูกทั้งสองดูแลกันให้แน่นนอน”

(กุหลาบดำ)

การคบคนอย่าดูเพียงรูปลักษณ์ภายนอก อย่าเชื่อคนเพียงการกล่าววาจาอ่อนหวาน
ไพเราะ เท่านั้น ต้องพิจารณาการกระทำทางกระทำเสียก่อน ถ้าพิจารณาว่าเป็นคนดีก็คบแต่พอ
สมควร ไม่ตีตนสนิหิตใดล้ำมากนักและหากพิจารณาแล้วว่าเป็นคนพาลคนชั่วก็หลีกเลี่ยงไปให้ไกล

1.6 ความรู้จักเลือกคู่ครอง การรู้จักพิจารณาเลือกคู่ครองเป็นจริยธรรมที่สำคัญ
ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและสังคม สังคมจะอยู่อย่างสงบสุขได้ต้องอาศัยครอบครัวที่เข้มแข็ง
หลาย ๆ ครอบครัวรวมตัวกัน การพิจารณาเลือกคู่ครองเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่ร่วมกันเป็น
ครอบครัว ต้องหาคู่ครองที่เหมาะสมกับตนเองได้ ปรับตัวเข้าหากันได้ และพร้อมจะร่วมมือกัน
ขจัดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะเข้ามาในการดำเนินชีวิตภายหน้าต่อไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง ตาสนให้โอวาทแก่ทราญแก้วก่อนออกเดินทางไปหาสามีในเมือง

“จะหาคู่ครองผู้สมภริมย์รัก
อย่าตกลงหลงงามจ้งห้ามใจ
ค่าของคนผลของงานการพิสูจน์
ฟังเสียงมากปากไม่ขบหลบบังเงา
อับสำเนียงเพียงออกบอกภาษา
คมในฝักชักออกฟันวันใด

ให้เป็นหลักพึ่งพาได้อาศัย
ผู้ชายใดไร้ค่าแล้วอย่าเอา
ดีแต่พูดทำไม่ได้ก็อย่าเขา
คือหมาเห่าใบตองแห้งที่แกว่งไกว
กิริยาบอวงค์อย่าสงสัย
ก็ต้องให้ขาดสะบั้นนั้นและดี

เกิดเป็นหญิงยิ่งยากหากตั้งตัว
มิใช่ของลองล่อขอไปที

ไปได้ผิวเลวร้ายเหมือนได้ผี
คิดให้ดีกว่าอนจะหมายเอาชายใด”
(น้ำใจแม่)

การหาคู่ครองต้องหาผู้ที่สามารถเป็นหลักพึ่งพาได้ยามเราลำบากทุกข์ใจ อย่าเชื่อผู้ชายเพียงคำพูดอ่อนหวานไพเราะ ต้องดูกิริยาท่าทาง หน้าตาการงาน อย่าเลือกคนหนักไม่เอาเบาไม่สู้ เป็นผู้หญิงต้องพิจารณาให้รอบคอบ อย่ารีบตัดสินใจ วันนี้เขาพูดดีอ่อนหวานเอาอกเอาใจ แต่พอเวลาผ่านไปก็ทำกิริยาตรงข้ามพูดจาไม่ไพเราะ ไม่เอาอกเอาใจหรือกระทำการใด ๆ ให้เราเข้าใจ เราก็จะได้ไม่เลือกมาเป็นคู่ เพราะอาจทำให้เราเสียใจมากกว่าที่เป็นอยู่นี้ก็ได้อะไรนั้นต้องคิดไตร่ตรองให้ดี ๆ แล้วจึงจะเลือกผู้ชายมาเป็นคู่

1.7 ความสำรวมวาจา การรู้จักสำรวมวาจาเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะการสำรวมวาจาช่วยส่งเสริมให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการมีวาจาสัตย์ ไม่พูดจาหยาบค้าย ส่อเสียด พูดคำเพื่อเจ้อ ความสำรวมวาจา เป็นการพูดในสิ่งที่ควรพูด นั่นคือ พูดเรื่องจริง พูดด้วยน้ำเสียงไพเราะ และรู้จักสรรหาคำพูดที่ดี ๆ มาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมตามโอกาสและสถานที่ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 นาง บุษราต่อว่าทำวรวงศ์มณี เรื่องการกล่าวถึงความอัปยศณ์ของ
กุหลาบดำ

“ที่หน้าทีหลังระวังปาก
ความจริงนึ่งไว้ได้กำไร
ถูกด่ามั่งซึ้งกระไรทำไมเล่า

พูดมากผิดมากเสียผู้ใหญ่
พูดไปขาดทุนจึงงุนวาย
เมื่อคนเฒ่าปากเหี้ยจึงเสียหาย”

(กุหลาบดำ)

การพูดจาให้ควรระวัง โดยเฉพาะผู้ที่มีความอาวุโสหากพูดผิดมักถูกต่อว่าจากคนในสังคม เพราะสังคมให้ความสำคัญต่อบรรยากาศ ผู้อาวุโสพูดจาอะไรต้องฟังต้องคิดหรือไม่ก็นำไปปฏิบัติ ฉะนั้นในบางขณะควรนึ่งไม่พูดจาอะไรมากมาย ปล่อยให้คนอื่นแสดงบทบาทของตนเสียบ้าง จะถูกหรือผิดเราอย่าขวาง แล้วสุดท้ายความจริงปรากฏเราอาจได้รับผลดีจากการกระทำหรือไม่เราก็ได้ทราบว่าย่ำไปเชื่อคำพูดของผู้อาวุโสคนนี้ต่อไป

ตัวอย่างที่ 2 นาง บุชราเตือนธิดาประกายพฤษทำให้ตัวเหมาะสม เพื่อไม่ให้
บ่าวไพร่เอาเรื่องไปนินทาได้

“ประเดี๋ยวนี้มีมากพวกปากคม	ใช้อารมณ์นินทาลิ้นลาวล
แต่มีดคมก็ไม่คมเหมือนลมปาก	พอแว่กรากมันก็กราวราวกับฝน
บอนที่คันยังไม่ทันเท่าปากคน	เพราะบอนต้นบอนน้ำตาลยังหวานมัน”

(เจ้าจอมทอง)

การสำรวจวาจาของคนในปัจจุบันมีน้อยมาก มักจะมีพวกปากคมปากกล้าแสดงออก
มามากมาย เพราะถือว่าการพูดจาเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ บ้างเพื่อให้อยู่รอด มีงานทำ
บ้างเพื่อให้ผู้อื่นเป็นทุกข์แล้วตนเกิดความสุข คำพูดแต่ละคำสามารถบาดหัวใจคนอื่นได้เจ็บและ
นานกว่าคมมีดซึ่งบาดแล้วก็หายไม่มีรอยแผล

1.8 ความมีศีล การรู้จักรักษาศีลเป็นจริยธรรมที่สำคัญของการดำเนินชีวิตเพราะศีล
ช่วยควบคุมความประพฤติชอบทั้งทางกาย วาจา และใจ ให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อปฏิบัติ และ
ละเว้นจากการทำความชั่ว การควบคุมตนเองให้มีสติอยู่เสมอ ทำให้คนมีจิตใจที่บริสุทธิ์ ช่วยให้คน
พัฒนาปรับปรุงตนเองให้เป็นมนุษย์ที่ประเสริฐ เมื่อคนมีศีลทั้งทางกาย วาจา และใจ ก็ส่งผลให้
สังคมอยู่อย่างสงบสุข ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 พระแสงธรรมเทศนาให้ธิดาพวงผกาและบ่าวไพร่ฟังที่เมืองแสงทวีป

“ให้คุ้นเคยอยู่ด้วยธรรมในน้ำใจ	บริจาคให้เป็นทานการกุศล
จึงเป็นผลเบื้องหน้าพาสุขใส	แล้วเปลี่ยนบทสนทนาภาษาไทย
ถึงความในโลก็ยี่สี่ประการ	คือรูปรสกลิ่นเสียงเคียงสัมผัส
ที่คฤหัสถ์ห่วงแหนไว้แก่นสาร	อนิจจังสังขารอุปาทาน
กิเลสมารคือฤทธิ์อิทธิวา	อย่าโลภหลงจงเห็นว่าเป็นโทษ
เสียประโยชน์อย่าหวังใช้ฝั่งฝ้า	จงถือศีลปัญญาโมทนา”

(เจ้าดำดง)

การยึดถือปฏิบัติศีลธรรมเป็นสิ่งดีงาม เริ่มด้วยการบริจาคทานแก่ผู้ที่ยึดโอกาสทำให้
จิตใจเบิกบานเป็นสุข กิเลสเกิดขึ้นได้จากกายสัมผัสแบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ รูป รส กลิ่น

เสียง อย่ายึดมั่นว่าทุกสิ่งเป็นของตน อย่าโลภ อย่าหลง ในสิ่งต่าง ๆ จนเสียประโยชน์ เกิดโทษร้ายทั้งตนเองและผู้อื่น ฉะนั้นหากมันรักษาศีลก็จัดว่าท่านเป็นคนมีปัญญา

ตัวอย่างที่ 2 ฤๅษีสอนธรรมให้แก่ระเด่น เจ้าเมืองชะวา ที่หลงผิดทำลายพระพุทธรูป

“อันทุกข์ซึ่งตั้งแต่เกิดกำเนิดใน	ที่ร้อนใจมีทั่วทุกตัวคน
เพราะตัณหาสาทาณเป็นการหลง	มักเวียนวงในกิเลสเกิดเหตุผล
การราคาพาให้ชั่วจึงมัวมน	ตัดมรรคผลทางประโยชน์โพธิญาณ
ถือปาณา อทินนา อย่าฆ่าสัตว์	อย่าขโมยโกงสมบัติพัสถาน
บทสถามว่ากาเมสุมิจฉาจาร	ผิวเมียท่านชายหญิงอย่าชิงเซย
ที่มุสาบาลืออย่าขี้ปด	สุรารสเมรัยอย่าได้เสวย
ถือศีลห้าสิ่งได้ไม่เปรียบเปรย	เป็นการเลยละชั่วกระทำดี”
	(น้ำใจแม่)

ตัวอย่างที่ 3 ค่อมทองสั่งสอนนางยักษ์อัคนีรุตให้ประพฤติตนอยู่ในศีล

“เจ้าค่อมทองเทศนาด้วยปราณี	นางจงมีศีลห้าสมาทาน
คือปาณาอทินนาอย่าฆ่าสัตว์	อย่าขโมยโกงสมบัติพัสถาน
ข้อสถามว่ากาเมสุมิจฉาจาร	ผิวเมียท่านชายหญิงอย่าชิงเซย
ที่มุสาบาลืออย่าขี้ปด	สุรารสเมรัยอย่าได้เสวย
สมาทานศีลห้าอย่าละเลย	ให้คุ่นเคยอยู่ในธรรมด้วยน้ำใจ”
	(เจ้าค่อมทอง)

ศีล 5 ประการ คือ เบญจศีล เป็นศีลธรรมพื้นฐานของคนในการดำเนินชีวิต ช่วยพัฒนาชีวิตและสังคม ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข เว้นจากการฆ่า เบียดเบียนผู้อื่น ให้ความรัก ความเมตตา ศีลพื้นฐานมีด้วยกัน 5 ประการ คือ **ศีลข้อที่ 1** ปาณาติปาตา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการฆ่าสัตว์และการประทุษร้ายต่อชีวิต เพราะทุกชีวิตต่างก็ปรารถนาให้ผู้อื่นเมตตา และไม่เบียดเบียนกันและกัน **ศีลข้อที่ 2** อทินนาทานา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการลักขโมยและทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น ต้องเคารพสิทธิของกันและกัน **ศีลข้อที่ 3** กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี

หมายถึง เว้นจากการประพาศิณีในกาม ไม่ละเมิดผิดภรรยาและบุตรของผู้อื่น ช่วยสร้างความสุขกับครอบครัวและสังคม **ศีลข้อที่ 4** มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการพูดเท็จ หลอกลวง ขาดเหตุผลช่วยส่งเสริมความซื่อสัตย์ ทำจริงตามคำพูด **ศีลข้อที่ 5** สุราเมรัยมัชฌมาทัญฐานา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดให้โทษ ซึ่งเป็นที่มาของความประมาทเพราะขาดสติ

สรุปจริยธรรมที่เกิดขึ้นต่อบุคคล มีคุณค่าในการดำเนินชีวิต มีจุดมุ่งหมายสอนให้คนเป็นคนดี มีความรู้คู่กับสติปัญญา มีความอดทนอดกลั้น มีความมานะพยายามแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและรอบคอบ ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องไม่ส่งเสริมคนชั่ว ส่งผลให้ตนเอง มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติ

2. จริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นการวางแนวทางการประพฤติและปฏิบัติเพื่อยุ่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างเป็นสุข รู้จักนำความรู้สึกรักของคนอื่นมาเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดของตนนั้น หมายถึงการไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น สังคม ตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นการสร้างความสงบสุขให้เกิดแก่สังคมนั้น เมื่อทุกคนมีความสุข สังคม สงบสุข และมีสันติภาพ ส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองในอนาคต ผู้วิจัยได้ศึกษาเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

2.1 ความกตัญญู การรู้จักมีความกตัญญูเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะความกตัญญูทำให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่าของคนอื่นที่มีต่อตนและตนต้องตอบแทนคุณค่านั้น ทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน คน ๆ หนึ่งจะทำหน้าที่เป็นทั้งผู้รับและผู้ให้ควบคู่กันไป การทำตนเป็นผู้ให้ย่อมผูกมิตรกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการให้ด้วยกาย วาจา และใจ ก็นำมาซึ่งความรักใคร่ปรองดอง สัมผัสสามัคคีมีใจเป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้เกิดความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองต่อสังคม ประเทศชาติต่อไป ความกตัญญูสามารถปฏิบัติต่อผู้อื่นได้หลายสถานะ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 ธิดาพกาสากราบลาพระบิดาพระมารดา เดินทางไปหาฤาษีวัชรกะ เพื่อสอบถามถึงความฝันของตน

“ขึ้นกราบลาพระชนกชนนีนาถ	ขออนุญาตว่าไปเยี่ยมพระฤาษี
ไม่เคยละลืมนึกคุณพระมุนี	คุณความดีฝังจิตให้ศิษย์จำ
พระบิดามารดรก็สอนหนู	อย่าลืมครูผู้ชุบอุปถัมภ์
กตัญญูทศเวทิตาธรรม	เป็นเครื่องนាំน้อมส่งเป็นมงคล”

(เจ้าจอมทอง)

การระลึกถึงพระคุณครูผู้สอน ได้แก่ บิดามารดา ครูอาจารย์ การตอบแทนพระคุณแก่ท่าน โดยแสดงความนับถือ ยกย่องเชิดชู ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นทั้งที่อยู่ต่อหน้าและลับหลัง ให้ความเคารพ รักใคร่ ไว้วางใจ ทำให้ผู้มีพระคุณสุขใจ อิ่มใจ ไม่กระทำตนเสื่อมเสียชื่อเสียง สิ่งเหล่านี้ ถ้าหากทุกคนปฏิบัติได้ก็ถือว่าเป็นมงคลสำหรับชีวิต

ตัวอย่างที่ 2 อนุชิตรำลึกถึงบุญคุณของเจ้าวงศ์สุทินกับเจ้าประทุมทอง ก่อนอาสาออกเดินทางไปตามหาไอสมรกต

“พระคุณค่าฝ่าธุลีที่ชุบเลี้ยง	โดยแท้เที่ยงน้ำพระทัยพระทั้งสอง
ขอยอมพลีชีวาเพื่อฝ่าละออง	ขอรับรองตามหาพระกุมาร
จะทวงมีชีวาหรืออาศัย	ต้องฝ่าฟันให้ประจักษ์เอาหลักฐาน
จะเข้าไปถึงซึ่งเฝ้าไฉไลเหล่าพาล	ขอปฏิญาณต่อพระพักตร์สองพระองค์”

(แรงสายเลือด)

การระลึกถึงพระคุณของผู้อื่นที่มีไข่บุญการี แต่ท่านได้เลี้ยงดูเรามาตั้งแต่เล็กแต่น้อย การตอบแทนพระคุณแก่ท่าน โดยแสดงความเคารพนับถือเปรียบเสมือนบิดามารดา ปฏิบัติต่อท่านด้วยความซื่อตรง ไม่ละทิ้งท่านยามท่านได้รับความเดือดร้อน ลำบาก ทำให้ท่านมีความสุขกายสบายใจและไม่คิดร้ายต่อท่านผู้มีพระคุณ

ตัวอย่างที่ 3 บทกล่าวนำก่อนการแสดงหนังตะลุง

“บังคมคุณจุลเจิมเฉลิมราช	ข้าพระบาทเชิดชูผู้สูงส่ง
ทรงเสวยเสวตถวัลย์สืบสันติวงศ์	คู่ไตรรงค์ร่มเกล้าชนชาวไทย
ในพระนามพระภูมิพลมหาราช	ประมุขชาติจอมภพสภสมัย
ปวงพสกสุขเกษมปลื้มเปรมใจ	อยู่ภายใต้ร่มพระคุณแห่งบุญญา
บุญฤทธิ์อิศโรโคศกษัตริย์	เป็นพิชัยฉัตรคู่ชาติศาสนา
อบด้วยบุญอุ้นด้วยเกล้าชาวประชา	พระบัญญัติอดยิ่งมิ่งโมลี
ทรงเยี่ยมเยียนเพียรพาประชาราษฎร์	โปรดปรานปราชญ์ไวยำรุงพระกรุงศรี
พระทัยแท้แผ่เผื่อเอื้ออารีย์	โปรดปรานีราษฎรอ่อนแอใจ
พระยาหญิงมิ่งบรมราชินีนาถ	เหล่าทวยราษฎร์เทิดพระคุณบุญยิ่งใหญ่
เหมือนจันทรคู่สุริยาฟ้าเมืองไทย	เหนือดวงใจไพร่ฟ้าประชากร

น้อมบูชาคุณพระศรีมณีรัตน์	มรกดแก้วแจ้วจรัสประภัสสร
พระพุทธรูปสิริหังค์ สึงสถิตสถาวร	คู่ดินดอนแดนสยามในนามไทย
ไหว้ศักดิ์สิทธิ์ฤทธาได้ฟ้าครอบ	แปดทิศรอบเทวดาทรงอาศัย
เป็นข่ายเพชรเจ็ดชั้นป้องกันภัย	เทพไททิพโสโตโปรดปรานี
เทพเจ้าผู้เสวยอายุสัตรี	ตามประวัติภาวะศาสตร์ธาตุทั้งสี่
ผู้ใดมั่นบูชาหมดราศี	ทั้งจะมีผลส่งเป็นมงคล”

(อภิปรายหน้าบท)

การระลึกถึงพระคุณต่อสถาบันทางสังคม ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การตอบแทนพระคุณต่อสถาบันทางสังคม โดยให้ความจงรักภักดีเชิดชูและรักษาเกียรติยศ มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดความมั่นคงของเสถียรภาพ หมั่นทำนุบำรุงและแสดงความเคารพต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางสถาบัน ไม่ปฏิบัติตนเสื่อมเสียชื่อเสียงต่อสถาบันทั้งต่อหน้าและลับหลัง ชักนำคนอื่นให้นิยมยินดี ในการทำความประพฤติตอบแทนต่อสถาบันทางสังคม

2.2 ความซื่อสัตย์ การรู้จักปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์เป็นจริยธรรมที่สำคัญ ก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความซื่อสัตย์ เป็นการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ตรงต่อความเป็นจริงทั้งทางกาย วาจา ใจ มีผลทั้งตนเองและผู้อื่นทั้งการดำเนินชีวิต สังคม และประเทศชาติ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 นางดารุณีรำพึงรำพันเรื่องความรักของตนที่มีต่อเจ้าพิษณุ ก่อนออกเดินทางจากเมือง

“ถึงตำคักดีรักมั่นเป็นบรรทัด	จะซื่อสัตย์สุจริตจิตถนอม
ไม่คิดร้ายย้ายแยกให้แปลกปลอม	จะอดออมนับถือด้วยซื่อตรง
ไม่ก้าวกายหมายครองเป็นของตัว	เกียรติของผัวสูงชาติดังราชหงส์
เราเป็นกาอย่าไปหมายทำลายวงศ์	จะซื่อตรงเพียงเป็นข้าได้ฝ่าธุลี”

(น้ำใจแม่)

การมีจิตใจซื่อตรง มั่นคงกับสามี คือ ผู้เป็นภรรยาต้องประพฤติตนอย่างตรงไปตรงมา ถนอมน้ำใจ ยกย่องให้เกียรติสามี ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ภรรยาต้องเป็นที่ปรึกษา เตือนสติ และแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม

ตัวอย่างที่ 2 นางบุษราตั้งสัจจะว่าจะรักมั่นคงต่อสามี

“ทั้งเย็นเช้าเฝ้าภรรยาคงจะยวนยี้	ในชาตินี้เราตั้งสัจจะปฏิบัติ
นอกจากองค์วงศ์มีสามีน้อง	จะไม่ครองใครรักสมัครสมาน
ถึงเทวหน้าเขี้ยวมาเกี่ยวพาล	ยอมวายปราณมิให้ต้องเป็นสองใจ”

(กุหลาบดำ)

การมีความมั่นคง จิตใจหนักแน่น แม้มีสิ่งใดมาเข้ายวนก็ไม่โอนอ่อนผ่อนตาม มีรักเดียวใจเดียว หากมีเหตุการณ์ที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจำต้องอยู่ห่างไกลกันก็ตั้งใจรอโดยไม่มีรักใหม่ หากคิดจะมีรักใหม่ยอมตายเสียดีกว่า

ตัวอย่างที่ 3 อนุรุตตั้งสัจจะกับตนเองก่อนออกเดินทางตามหาโอรสมรกด

“อนุรุตยึดถือความซื่อสัตย์	ปฏิบัติหน้าที่มีท้อถอย
ประสงค์ลิ้มคืบหน้าหาร่องรอย	ถึงจะย่ำยยับยอมเพราะจอมวัง
จากเวียงไชยโคตรกล้าเชื่อสามารถ	ถือว่าชาติเขาวัวชายไม่ถอยหลัง
พอแสงทองส่องงามตัดความพะวัง	รีบไปยังดงดานถิ่นฐานโจร”

(แรงสายเลือด)

การมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน โดยเฉพาะงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน ต้องมีความมานะพยายาม อุตุน ทำการงานที่ได้รับมอบหมายอย่างรอบคอบ ตรงไปตรงมา ไม่เอาเวลาทำงานไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น จนกว่างานที่รับผิดชอบสำเร็จและมีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังไว้

2.3 ความยุติธรรม การรู้จักพิจารณาให้ความยุติธรรมแก่บุคคลอื่นเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องถ้อยที่ถ้อยอาศัย ปฏิบัติต่อกันด้วยความเที่ยงตรงสอดคล้องกับความเป็นจริง ไม่น้อมเอียงไปฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ไม่ใช้อารมณ์ของตนเองเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ ขาดหลักของเหตุและผล ถ้าคนในสังคมขาดความยุติธรรมจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของชาติบ้านเมือง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง บทนำแสดงถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของเจ้าชายกษัตรา

“ฝ่ายองค์ชายกษัตราพระมหาอุปราชา	ทรงอำนาจศักดิ์นิมิตมหาศาล
ไม่เคยทำพริ้งพราดในราชการ	ปฎิญาณใจมั่นกตัญญูตา
ครองภาคใต้ฝ่ายทักษิณแผ่นดินพี	พาลไพร่เกรงกรวาวาสนา
มิโทษกรผ่อนผันการรณา	ตามประสาธุธรรมไม่ลำเอียง
ทรงว่าความตามบทของกฎหมาย	ไม่กลับกลายว่ากล่าวให้ก้าวเอียง
ผู้ใดดีมีวิชาเอามาเลี้ยง	ตามอย่างเอียงโบราณกาลมานานนม”

(สายเลือดลึกลับ)

การสอนให้ปฏิบัติตนด้วยความยุติธรรมเป็นจริยธรรมพื้นฐานในการปกครอง โดยเฉพาะพระเจ้าแผ่นดินต้องอาศัยหลักจริยธรรมในการปกครอง 10 ประการ คือ ทศพิธราชธรรม ได้แก่ **หนึ่ง** ทาน เป็นการให้โดยไม่หวังผลตอบแทน **สอง** ศีล เป็นการรักษาศีล **สาม** บริจาค เป็นการบริจาคทรัพย์ **สี่** อาศขว การปฏิบัติต่อผู้ใต้ปกครองอย่างตรงไปตรงมา **ห้า** มัททว การปฏิบัติต่อ ผู้ใต้ปกครองด้วยกิริยาอ่อนโยน **หก** ตบะ การประพฤติดั้งเดิมจากอวิชา ตัณหา และอุปาทาน **เจ็ด** อักโกระ การไม่เอาความโกรธเป็นเครื่องตัดสิน **แปด** อวิหิงสา การไม่ปรารถนาจะก่อทุกข์ให้ผู้อื่น **เก้า** ชันติ การอดทนต่ออารมณ์โลกะ **โทสะ** โมหะ **สิบ** อวิโรธนะ การไม่ประพฤติดุติทั้งสงบสุข อยู่รอดปลอดภัยในสังคม และคนในสังคมสามารถนำมายึดถือปฏิบัติเพื่อความสงบสุข และประสบความสำเร็จทางด้านการงานต่อไป

2.4 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การรู้ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในสังคม ทำให้คนในสังคมอยู่รอดและฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ได้ โดยการแสดงน้ำใจด้วยการช่วยเหลือหากผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน พร้อมทั้งสนับสนุนผู้ที่กระทำดีได้มีกำลังใจกระทำความดีต่อไป ไม่เบียดเบียน และดูหมิ่น ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 เศรษฐีโพธิ์ทนต์เก็บปานแดงมาเลี้ยงดูอย่างดีแบบลูกหลาน

“ท่านโพธิ์ทนต์สงสารเจ้าปานแดง	ความรักแรงใจผูกเหมือนลูกหลาน
จัดนางนมเลี้ยงดูพ่อนุปาน	โพธิ์ทนต์อุปการะด้วยปราณี
ไม่มีรอยมัวหมองผ่องผิวพรรณ	เจริญทันรุ่งราวกับลูกสาวเศรษฐี
สมเลือดเนื้อเชื้อหงส์พงษ์ผู้ดี	ท่านเศรษฐีอุปถัมภ์ให้สำราญ”

(น้ำใจแม่)

การเอื้อเพื่อต่อชีวิตผู้ที่ขาดบิดามารดาเลี้ยงดู เป็นการเอื้อเพื่อที่สูงที่สุด เพราะการนำเด็กที่ตนเองไม่รู้จำถึงต้นกำเนิดเลยมาเลี้ยงด้วยความรัก ช่วยเหลือให้เด็กเจริญเติบโตเป็นคนดีได้ในสังคม

ตัวอย่างที่ 2 ค่อมทองสั่งสอนนางยักษ์อัครนรีตให้รู้จักการบริจาคทาน

“บริจาคให้ทานการกุศล จะเป็นผลเบื้องหน้าพาสักใส”
(เจ้าค่อมทอง)

การเอื้อเพื่อให้ทานแก่ผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก เป็นการช่วยเหลือให้เพื่อนมนุษย์อยู่รอด ไม่ว่าจะเป็น การให้ทานด้วยวัตถุสิ่งของ ช่วยการงาน ช่วยคิด ช่วยแนะนำสั่งสอนด้วยวาจาดี สิ่งเหล่านี้ ถือเป็นการให้ทานด้วยความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ทั้งสิ้น

ตัวอย่างที่ 3 ธิดาพวงมณีจัดหาอาหารให้แก่พระแสงธรรม

“อรทัยใจศรัทธาจัดหาอาหาร	ถวายทานมิได้เสื่อมความเลื่อมใส
ให้บันดาลลูกยาริบบาไป	ประเคนถวายหลวงตาอย่าช้านาน
เป็นแนวทางสร้างกุศลบุญราศรี	ประเพณีชาวไทยอันไพศาล
สารพัดปัจจัยไทยทาน	ประกอบกรไถ่เบื้องหน้าเนื่อนาบุญ”

(มัจจุราชเจ้าเล่ห์)

การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ปัจจัยทานแก่พระภิกษุสงฆ์ นักบวช ถือว่าเป็นการเอื้อเพื่อต่อผู้สืบทอดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าให้คงอยู่คู่ประเทศ ส่งผลให้พระภิกษุสงฆ์ นักบวช มีโอกาสอยู่รอด และได้เผยแผ่ศาสนาไปยังคนรุ่นหลัง

2.5 ความสามัคคี การรู้จักมีความสามัคคีเป็นจริยธรรมที่สำคัญ ช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุขและเกิดความมั่นคงภายในชาติ ความสามัคคีเป็นการอยู่ร่วมกันด้วยการออมชอม ไม่แก่งแย่งกัน มีเรื่องอะไรก็มาตกลงด้วยหลักของเหตุและผล ยอมรับทั้งด้านดีและร้าย พร้อมทั้งช่วยกันคิด พร้อมทั้งช่วยกันทำ ด้วยใจที่ตั้งมั่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนประสบความสำเร็จ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง ยักษ์วสันต์สั่งสอนธิดาผกามาส ผกากรอง ก่อนเดินทางไปเฝ้า
พระสวามีพรหม

“กว่าจะกลับจับเลื้อนหลายเดือนวัน ข้อสำคัญเจ้าทั้งสองต้องปรองดองกันให้ดี
อย่าแบ่งแยกแปลกเปลี่ยนให้เพี้ยนผิด แผนใครคิดลอบคมมาข่มขี
ต้องร่วมด้วยช่วยกันให้ทันที สามัคคีสำคัญให้มั่นคง”

(กุหลาบดำ)

การอยู่ร่วมกันต้องอาศัยความสามัคคี อย่าแบ่งพรรคแบ่งพวก มีความคิดแตกต่าง
จากความจริง บางครั้งอาจเกิดจากแผนของผู้ไม่หวังดี เราไม่ต้องสนใจ ต้องช่วยกันคิด ช่วยกันทำ
ตามสุภาษิตที่ว่า “รวมกันเราอยู่ แยกหมู่เราตาย” แล้วอุปสรรคต่าง ๆ ย่อมแพ้พ่ายเพราะสู้แรง
สามัคคีจากคนหลาย ๆ คนไม่ได้

2.6 ความสามัคคี การรู้จักปฏิบัติตนให้มีสามัคคีเป็นจริยธรรมที่สำคัญ
เพราะการดำเนินชีวิตของคนไทยมักให้ความสำคัญต่อผู้มีพระคุณและส่งเสริมให้มีการสืบทอด
จริยธรรมของการมีสามัคคีแก่รุ่นลูกหลานนำมาปฏิบัติสืบทอดกันไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 บทกล่าวนำก่อนการแสดงหนังตะลุง

“	ประณตนั่งตั้งจิตอธิษฐาน
คุณมารดาค่าเหมือนดังแผ่นดินดาน	ปราชญ์กล่าวเทียบเปรียบคุณท่านปานโลกา
บิดาด้วยบัณฑิตได้ให้คำเปรียบ	แม้จะเทียบพระคุณท่านปานโลกหล้า
ช่วยเกื้อหนุนกายกรซ้อนกายา	ไม่หนีหนายหมายมุ่งหน้าการรุดนัง
ใจแม่รักถนอมเลี้ยงเพียงชีวิต	แม่รู้ผ่อนตอนลูกฝึกคิดสอนสั่ง
เมื่อลูกเด็กแม่เลี้ยงด้วยน้ำถนัง	ทุกวันเวียนเพียรระวังอยู่ใกล้ตัว
แผ่นดินแน่นแสนหนาสามารถรู้	คุณแม่ยังแม่นอยู่ว่าเหนือหัว
สายน้ำลึกสิ่งนั้นรู้ด้วยสายบัว	เปรียบคุณท่านปานทั่วโลกรากร”

(อภิปรายหน้าบท)

การมีสัมมาคารวะต่อบิดา มารดา ผู้ที่คอยอุ้มชูกลมเกลี้ยงมาตั้งแต่ลูกยังอยู่ในครรภ์แล้วคลอດออกมาต่อสู้ชีวิตภายนอกจนเติบโตใหญ่ ถือว่าเป็นพระคุณอันใหญ่หลวงที่จะหาอะไรมาเปรียบเปรยได้

ตัวอย่างที่ 2 บทกล่าวนำก่อนการแสดงหนังตะลุง

“ไหว้อาจารย์หวานเอาจิตศิษย์ศึกษา	เลิศล้ำค่าคุณครูผู้สั่งสอน
สิ่งที่มีสอนทั้งหมดบาปบทกลอน	ลูกเรียนไหว้หมายวิงวอนพรอาจารย์
ท่านล่วงลับโลกแล้วไม่กลับหลัง	แต่เกียรติยศปรากฏยังเป็นหลักฐาน
ขุนลอยฟ้าชำระร้องพื้นฟูอาจารย์	คุณท่านเทียบเปรียบเหมือนธารชลาลัย
เลอเลิศแล้วหลากเหลือล้นพระคุณท่าน	ชีพล้างดวงดวงวิญญาณท่านอยู่ไหน
ทิพย์สถานท่านสถิตอยู่ที่ใด	โปรดส่งใส่กระแสจิตประสิทธิ์พร
ระลึกคุณสุนทรacarวะ	อมตะแก้ววีศรีอักษร
ได้เอาอย่างอ้างแบบบทกลอน	เอนโอนอ่อนน้อมเคารพอบนนาม
เป็นตัวอย่างอ้างเอกท่าน เสกสรร	กวีวรรณสักวาภาษาสยาม
เลอเลิศแล้วแก้วกวีมีนาม	ใครชมข้ามแล้วชื่อไม่ลือชา
กวีเอกเสกสาปคำศักดิ์สิทธิ์	ให้มีดมดมองเห็นเป็นปัญหา
เหมือนศิษย์ข้ามนามครูไม่บูชา	ให้ปัญญาเสื่อมคลายทำลายลง”

(อภิปรายหน้าบท)

การมีสัมมาคารวะต่อครูบาอาจารย์ ทั้งผู้ที่ยังมีชีวิตและเสียชีวิตไปแล้ว โดยเฉพาะท่านบรมครูสุนทรภู่ซึ่งเป็นครูถ่ายทอดการเขียนกลอนเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ที่ศิษย์รุ่นหลังได้นำมาศึกษาและเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์งานเขียนที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้คู่แผ่นดิน

ตัวอย่างที่ 3 บทกล่าวนำก่อนการแสดงหนังตะลุง

“สดุดีกันด้วยเสียงสำเนียงหนัง	ท่านที่นั่งดูศิลปินผม
สร้างสุขสรรค์กันพอหอมกล่อมอารมณ์	หากมีปมด้อยดัดช่วยตัดเดิม
ติเพื่อก่อเพื่อเกิดเหตุเกิดท่าน	คำวิจารณ์เพราะน้ำจิตคิดส่งเสริม
แทรกแซงใส่เป็นใบสอดช่วยยอดเดิม	ที่ด้อยเดิมจะดูดีกวีวรรณ

เราะวังยังระแวงพลิกแพลงพลาด	มันขัดขาดข้อคิดเพี้ยนผิดผัน
เหลือล้นหลากยากยิ่งสิ่งสำคัญ	เอน้ำปั่นเป็นดัวกลัวตกต่ำ
อย่าติเตียนที่เพี้ยนผิดคิดว่าพลาด	คบหากก็ยั้งก้าวทำพลาด
ภาพพจน์ภาคจากจิตคิดข้อคำ	หมายฝากสัมพันธ์เพื่อเป็นเยื่อใย
หวังยึดยาราวญาติขอปราชญ์โปรด	ประสาทโสตสับด้วยช่วยแซมใส่
เหมือนส่งเสริมเติมต่อขอขอบใจ	หนังจะได้ยืนอยู่คู่ฟ้าดิน
คนโบราณท่านได้เริ่มคำวิเล่	ทำเขว้เช่นลวดลายเป็นลายศิลป์
ศิษย์ศึกษามาถึงผมนิยมยิน	เพราะศิลป์นึ่งฝักฝักใจ
ประทับจิตคิดแน่นดังแผ่นผลึก	ที่จารึกคำว่าศิลป์นึ่ง
ศึกษาสนค้นคว้ามานะใน	แล้วตั้งใจบริการท่านผู้ชม”

(บทจําหน้าเรื่อง)

การมีสัมมาคารวะระหว่างนายหนังกับผู้ชม ในการแสดงหนังตะลุงของหนังฉิ่น อรมุต จะให้ความสำคัญกับผู้ชมมาก เพราะถือว่าหากขาดผู้ชมก็ไม่มีการแสดง หากจะมีการแสดงก็ต้องมีผู้ชมที่ช่วยเกื้อหนุนตัวศิลปินดำรงอยู่ได้ มาถึงจุดความสำเร็จในการประกอบอาชีพหนังตะลุง และยังช่วยให้การแสดงหนังตะลุงอยู่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนชาติสืบต่อไป

สรุปจริยธรรมที่เกิดขึ้นโดยมีความสัมพันธ์ต่อบุคคลอื่น มีคุณค่าในการดำเนินชีวิต มีจุดมุ่งหมายให้คนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข รู้จักรักษาสีทิว หน้าทีอันชอบธรรมตามกฎระเบียบที่สังคมวางไว้ รู้จักการวางตน กระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม รักษาความเป็นเอกลักษณ์ประเพณี ตลอดจนค่านิยมที่ปลูกฝังกันมาควบคู่กับการนำความรู้วิทยาการใหม่ ๆ มาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมต่อตนเอง ครอบครัว และสถาบันต่าง ๆ ของสังคมในอนาคต

บทที่ 4

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “ วิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต ” ได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และวิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว่าดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาจริยธรรมด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต โดยกำหนดประเด็นศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตน
2. จริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล ข้อมูลเอกสารที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้บทหนังตะลุงที่หนังฉิ้น อรมุต ได้ประพันธ์ขึ้นเองเป็นต้นฉบับที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ จำนวน 10 เรื่อง โดยบทหนังตะลุงแต่ละเรื่องจะมีโครงเรื่องและเนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกัน มีรายชื่อดังต่อไปนี้

1.1 กรรมลิขิต	1.6 น้ำใจแม่
1.2 กุหลาบดำ	1.7 ฟ้าสูงแผ่นดินดำ
1.3 เจ้าจอมทอง	1.8 มัจจุราชเจ้าเล่ห์
1.4 เจ้าดำดง	1.9 แรงสายเลือด
1.5 เจ้าแสงเพชร	1.10 สายเลือดดีกลับ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต ตามประเด็นต่อไปนี้

2.1 จริยธรรมที่เกิดขึ้นต่อตัวบุคคล

- 2.1.1 ความมีเหตุผล
- 2.1.2 ความอดุสาหะ
- 2.1.3 ความอดทน

- 2.1.4 ความรู้จักตน
- 2.1.5 ความรู้จักเลือกคบคน
- 2.1.6 ความรู้จักเลือกคู่ครอง
- 2.1.7 ความสำรวมวาจา
- 2.1.8 ความมีศีล
- 2.2 จริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
 - 2.2.1 ความกตัญญู
 - 2.2.2 ความซื่อสัตย์
 - 2.2.3 ความยุติธรรม
 - 2.2.4 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 - 2.2.5 ความสามัคคี
 - 2.2.6 ความสัมมาคารวะ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังนี้

1. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่ให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทหนึ่งตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต
2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.1 สัมภาษณ์หนังฉิ้น อรมุต เพื่อกำหนดจำนวนข้อมูลที่จะศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ตามเงื่อนไขที่ว่าแต่ละเรื่องจะมีโครงเรื่องและเนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกัน
 - 2.2 รวบรวมบทหนึ่งตะลุงทั้ง 10 เรื่อง ที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์จริยธรรมที่เป็นตัวต้นฉบับสมบูรณ์
3. ขั้นจัดกระทำข้อมูล
 - 3.1 จำแนกข้อมูล โดยเรียงลำดับตามตัวอักษรของชื่อข้อมูลที่นำมาศึกษา
 - 3.2 วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมาย และขอบเขตด้านเนื้อหา
4. ขั้นเสนอผลการศึกษาค้นคว้า เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

สรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทหนังสือของหนังสือ อรรถ ปรากฏผล โดยสรุป ดังต่อไปนี้

1. จริยธรรมที่เกิดขึ้นต่อตัวบุคคล เป็นการวางแนวทางการประพฤติและปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบต่อตัวบุคคลเป็นสำคัญ ตามประเด็นย่อย ดังนี้

1.1 ความมีเหตุผล การรู้จักพิจารณาหาเหตุผลเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะทำให้เกิดปัญญาเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรองความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องของเหตุปัจจัย โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์ ความคิดของตนที่มีอยู่เดิม เช่น การตัดสินใจต้องพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสียที่จะเกิดขึ้นหลังจากตัดสินใจลงไปแล้ว โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นจริง ได้มาจากการสังเกต และบุคคลรอบข้างที่มีความหวังดี เป็นผู้ให้คำแนะนำ ประกอบกับประสบการณ์เดิมแล้วจึงสรุปผลของการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ

1.2 ความอดุสาหะ การรู้จักทำงานใดด้วยความอดุสาหะเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะความอดุสาหะต้องอาศัยความอดทน มานะ พยายาม ตลอดจนความขยันหมั่นเพียร เป็นตัวช่วยส่งเสริมและแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ เช่น การมานะพยายามเล่าเรียนเพื่อให้ประสบผลตามที่ตนมุ่งหวัง ซึ่งเกิดจากสำนึกของคนแต่ละคนที่เห็นว่าการศึกษามีผลต่อการดำเนินชีวิตของตนมากน้อยเพียงใด โดยการหมั่นหาความรู้ทั้งที่เกิดจากประสบการณ์ชีวิต และการเรียนตามระบบ

1.3 ความอดทน การรู้จักฝึกตนให้มีความอดทน อดกลั้น เป็นจริยธรรมที่สำคัญ ช่วยส่งเสริมในการดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จ เพราะความอดทนสามารถใช้ความคิดอย่างมีสติ เกิดปัญญา พิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ดี เช่น อดทนต่อความยากจน ซึ่งมักจะมีปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียน การประกอบอาชีพ การเจ็บไข้ได้ป่วย และสภาพความเป็นอยู่ภายในครอบครัวที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

1.4 ความรู้จักตน การรู้จักตนเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะทำให้คนเป็นคนดี รู้จักตนว่ามีความรู้ความสามารถเท่าใด วางตนอย่างไรให้เหมาะสม ไม่ทำตนเกินฐานะ ซึ่งช่วยให้คนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เช่น รู้จักว่าตนเองเป็นใคร มีสภาพทางการเงินอย่างไร การวางตัวให้เหมาะสมกับสังคม ไม่นิยมใช้สิ่งของราคาสูงกว่าความจำเป็น ไม่ทะเยอทะยานเกินฐานะเกินตัว

1.5 ความรู้จักเลือกคบคน การรู้จักพิจารณาเลือกคบคนเป็นจริยธรรมที่สำคัญ ช่วยส่งเสริมการตัดสินใจในการเลือกประพฤติปฏิบัติตน การคบกับคนที่คิดดี พุทธิ และทำได้

ย่อมได้เปรียบกว่าคนที่คบคนเลว ควรหลีกเลี่ยงละเว้นการคบคนพาลคนชั่ว เพราะคนพาลคนชั่วเป็นคนไร้ประโยชน์ เป็นอันตรายต่อผู้ใกล้ชิดและสังคม เช่น ต้องเลือกคบคนที่มีความคิดดี พุดดี และทำดี ถูกต้องตามกาลเทศะ ไว้เป็นแบบอย่าง

1.6 ความรู้จักเลือกคู่ครอง การรู้จักพิจารณาเลือกคู่ครองเป็นจริยธรรมที่สำคัญ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและสังคม สังคมจะอยู่อย่างสงบสุขได้ต้องอาศัยครอบครัวที่เข้มแข็งหลาย ๆ ครอบครัวรวมตัวกัน การพิจารณาเลือกคู่ครองเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่รวมกันเป็นครอบครัว ต้องหาคู่ครองที่เหมาะสม ปรับตัวเข้ากันได้และพร้อมจะร่วมมือกันขจัดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะเข้ามาในการดำเนินชีวิตภายหน้าต่อไป เช่น รู้จักเลือกคู่ครองที่มีความขยัน อดทน มีฐานะเหมาะสมกับตน ไม่เป็นคนพาล เป็นที่พึ่งยามยากลำบากได้

1.7 ความสำรวมวาจา การรู้จักสำรวมวาจาเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะการสำรวมวาจาช่วยส่งเสริมให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการมีวาจาสัตย์ ไม่พูดจาหยาบค้าย ส่อเสียด พูดคำเพ้อเจ้อ ความสำรวมวาจาเป็นการพูดในสิ่งที่ควรพูด นั่นคือ พูดเรื่องจริง พูดด้วยน้ำเสียงไพเราะ และรู้จักสรรหาคำพูดที่ดี ๆ มาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมตามโอกาสและสถานที่ เช่น การพูดมากในบางเหตุการณ์ก็ไม่ใช่ว่าจำเป็น ควรหยุดฟังในบางขณะเพื่อเก็บข้อมูลไว้พูดในโอกาสที่เหมาะสมแก่การพูดในครั้งต่อไป

1.8 ความมีศีล การรู้จักรักษาศีลเป็นจริยธรรมที่สำคัญของการดำเนินชีวิต เพราะศีลช่วยควบคุมความประพฤติชอบทั้งทางกาย วาจา และใจ ให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อปฏิบัติ และละเว้นจากการทำความชั่ว การควบคุมตนเองให้มีสติอยู่เสมอ ช่วยให้คนพัฒนาปรับปรุงตนเองให้เป็นมนุษย์ที่ประเสริฐ เมื่อคนมีศีลทั้งทางกาย วาจา และใจ ก็ส่งผลให้สังคมอยู่อย่างสงบสุข เช่น การถือศีล 5 หรือเบญจศีล ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักขโมย เว้นจากการประพฤติผิดในกาม เว้นจากการพูดเท็จ และเว้นจากการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดให้โทษ

2. จริยธรรมที่เกิดขึ้นโดยมีความสัมพันธ์ต่อบุคคลอื่น เป็นการวางแนวทางการประพฤติ และปฏิบัติ เพื่ออยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างสงบสุข ตามประเด็นย่อย ดังนี้

2.1 ความกตัญญู การรู้จักมีความกตัญญูเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะความกตัญญูทำให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่าของคนอื่นที่มีต่อตนและตนต้องตอบแทนคุณค่านั้น เช่น มีความกตัญญูต่อบิดามารดา โดยการแสดงความเคารพนับถือ ไม่ละทิ้งท่านยามเมื่อท่านลำบาก เจ็บป่วย ไม่กระทำความเสื่อมเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

2.2 ความซื่อสัตย์ การรู้จักปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์เป็นจริยธรรมที่สำคัญ ก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความซื่อสัตย์เป็นการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ตรงต่อความเป็น

จริงทั้งทางกาย วาจา ใจ มีผลต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งการดำเนินชีวิต สังคม และประเทศชาติ เช่น มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน โดยเฉพาะผู้ที่รับราชการ ต้องทำงานอย่างมีระบบระเบียบ รอบคอบ ตรงไปตรงมา ไม่เอาเวลาทำงานไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น

2.3 ความยุติธรรม การรู้จักพิจารณาให้ความยุติธรรมแก่บุคคลอื่นเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องอาศัยที่ถ้อยอาศัย ปฏิบัติต่อกันด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริง ไม่น้อมเอียงไปฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ไม่ใช้อารมณ์ของตนเองเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ เช่น ผู้ปกครองมีความยุติธรรมต่อผู้ใต้ปกครอง โดยยึดหลักของทศพิธราชธรรม ได้แก่ ทาน ศีล บริจาค อหิงสา มัททว ตบะ อักโกธะ อวิหิงสา ขันติ และอวิโรธนะ

2.4 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การรู้จักให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในสังคมทำให้คนในสังคมอยู่รอดและฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ได้ โดยการแสดงน้ำใจ ด้วยการช่วยเหลือหากผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน เช่น การเอื้อเฟื้อต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก โดยให้ความช่วยเหลือทางด้านวัตถุสิ่งของ ช่วยคิด ช่วยแนะนำ ให้ผู้นั้นสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้

2.5 ความสามัคคี การรู้จักมีความสามัคคีเป็นจริยธรรมที่สำคัญ ช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุขและเกิดความมั่นคงภายในชาติ ความสามัคคีเป็นการอยู่ร่วมกันด้วยความออมชอม ไม่แก่งแย่งกัน มีเรื่องอะไรก็มาตกลงด้วยหลักของเหตุและผล ยอมรับทั้งด้านดีและร้าย พร้อมทั้งช่วยกันคิด พร้อมทั้งช่วยกันทำ ด้วยใจที่ตั้งมั่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนประสบความสำเร็จ เช่น การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องถือกฎการช่วยเหลือ ร่วมใจกันอย่างพร้อมเพียงที่จะกระทำการสิ่งหนึ่งเพื่อประโยชน์ของกลุ่มคน สังคม และประเทศชาติ

2.6 ความสามัคคี การรู้จักปฏิบัติตนให้มีสามัคคีเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพราะการดำเนินชีวิตของคนไทยมักให้ความสำคัญต่อผู้มีพระคุณและส่งเสริมให้มีการสืบทอดจริยธรรมของการมีสามัคคีแก่รุ่นลูกหลานนำมาปฏิบัติ เช่น การมีสามัคคีต่อครูบาอาจารย์ ทั้งผู้มีชีวิตและเสียชีวิตไปแล้ว โดยการหมั่นไปเยี่ยม พุดคุย ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ครูบาอาจารย์ ที่เสียชีวิตไปแล้ว

อภิปรายผล

จากผลของการศึกษา “วิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทหนึ่งตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต” มีประเด็นที่สำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลให้หนังฉิ้น อรมุต เป็นนายหนังตะลุงที่ดีมีหลายประการ เช่น การซึมซับ รับรู้การแสดงหนังตะลุงตั้งแต่อายุน้อย ๆ โดยมีใจรัก ผูกพัน คอยติดตามดูการแสดงหนังตะลุงอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้หนังฉิ้น อรมุต ยังมีความขยันหมั่นศึกษาเล่าเรียนจากครูหนัง จึงนำประสบการณ์ที่ครูหนังสอนมาผสมผสานกับสิ่งที่ตนได้ยิน ได้ฟัง ได้อ่าน ได้สังเกตสิ่งต่าง ๆ มา ผูกเล่นจนเกิดความชำนาญ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่นคือ การเขียนบทหนังตะลุง ซึ่งนำมาแสดงมีจำนวนมากมากกว่า 200 เรื่อง ซึ่งถือเป็นแบบอย่างที่ดีของนายหนังตะลุง

2. ผลการศึกษาพบว่าหนังฉิ้น ให้ความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของความเชื่อ ความศรัทธา ความรัก ความโลภ ความโกรธ ความหลง ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ ภายในจิตใจของทุกคน ถ่ายทอดออกมาเป็นบทหนังตะลุงในแต่ละเรื่องสอดคล้องกับความเป็นจริง ในสังคม ส่งผลกระทบทั้งด้านดีและด้านร้าย ในด้านดีตัวละครมักได้ยึดหลักคำสอนทางศาสนา โดยมีฤาษีเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอน ส่วนด้านร้ายตัวละครจะสอดแทรกอารมณ์ ความอิจฉาริษยา ความอาฆาตพยาบาท เกิดการสร้างปมปัญหาที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และบท สูดท้ายของตัวละครมักจะถูกลงโทษทั้งทางสังคมและกฎหมาย

บทบาททางสังคม การสร้างตัวละครในบทหนังตะลุงของหนังฉิ้น นิยมความเชื่อที่ว่า บุรุษเพศมีสิทธิและหน้าที่ในสังคมมากกว่าสตรีเพศ ในการประพันธ์บทหนังตะลุงแต่ละเรื่อง หนังฉิ้นมักสร้างตัวละครที่เป็นตัวดำเนินเรื่องสำคัญเป็นบทของบุรุษเพศ ไม่ว่าจะเป็นบทของฤาษี บทพระเอก บทพ่อพระเอก ซึ่งถือว่าเป็นตัวละครที่รับบทเด่นทั้งสร้างปมปัญหา และแก้ปมปัญหา ส่วนสตรีเพศมักมีบทบาทคอยช่วยส่งเสริมให้เนื้อหาดำเนินไปจนจบเรื่องเท่านั้น การประพันธ์บทหนังตะลุงของหนังฉิ้นยังสอดแทรกพฤติกรรมที่ไม่ดีของข้าราชการและผู้มีอำนาจ ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม นอกจากนี้ยังสอดแทรกการละเล่นต่าง ๆ ที่นิยมกันมากในหมู่คนได้ นั่นคือ การแสดงหนังตะลุง และการแสดงโนรา ซึ่งปัจจุบันมักนิยมให้มีการนำวงดนตรีสากลเข้าร่วมแสดงประกอบการเดินทางเครื่อง

ด้านการศึกษา หนังฉิ้นจะให้ความสำคัญทางด้านการศึกษา ซึ่งสอดแทรกในบทหนังตะลุงให้เห็นความสำคัญของการศึกษาของบุตรหลาน มักพบว่าการสร้างตัวละครสำคัญจะได้รับการศึกษาในระดับสูง เพื่อให้ตัวละครนำความรู้ ความคิด ความสามารถไปปรับใช้ในชีวิตจนประสบความสำเร็จ ถือว่าการประพันธ์บทส่วนนี้เป็นการกระตุ้นให้ผู้ชมมีแนวความคิดคล้อยตาม และเห็นความสำคัญของการศึกษา โดยให้การส่งเสริมสนับสนุนบุตรหลานให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงเช่นกัน

3. ผลการศึกษาพบว่าหนังฉิ้น อรมุต มีความสามารถสูงในหลายด้าน คือ

3.1 ด้านการใช้ภาษา มีการเลือกใช้คำและสำนวนต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดรสคำและรสความหลายลักษณะ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 การบรรยายถึงความงามของปราสาทราชวัง

“พระราชวังดั่งสวรรค์มาสรรค์สร้าง	เหมือนพระปรางในดุสิตวิจิตรศิลป์
เก้ายอดเสียดเฉียงฟ้าแก่นกาบิน	ปราสาทอินทรีก็ไม่เทียบมาเปรียบปาน
นาคศูลแสงแก้วแววสว่าง	ดูเหมือนอย่างแก้วนิมิตรประดิษฐ์สถาน
แท่นที่นั่งฝังแววแก้วประพาฬ	อุประมาณบันฑุกัมพลสุขสมบัติ
พื้นเพดานประดับดาราวิหิงห้อย	มีกร้อยอจกลับสลบสี้
ประตู่โค้งโปร่งประหนกนกอินทรี	เพชรน้ำดีฝังทำตาดำเด่น
บันไดนาคนาคในบันไดนั้น	ดูผูกพันเหมือนจะเลื้อยออกโลดเล่น
ขย้าเขี้ยวขบปากเหมือนนาคเป็น	เนตรเขม้นมองมุ่งสะดุ้งกาย”

(มัจจุราชเจ้าเล่ห์)

ตัวอย่างที่ 2 การใช้สำนวนต่าง ๆ

“จะซื้อผ้าต้องดูเนื้อเพื่อไม่ผิด	จะคบมิตรต้องดูหน้าว่าแบบไหน
เชื่อใจทางวางใจคนมักจนใจ	อย่าเชื่อใครง่าย ๆ จงใคร่ครวญ”

(เจ้าค่อมทอง)

3.2 ด้านการประพันธ์ มีการเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะสม การสร้างฉากและการสร้างบทสนทนา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 การสร้างฉากแสดงบทรัก

“ชายคลั่งเคล้าเต้าตุมประทุมเมศ	จูบแก้มเกศก่อกวนยวนตันทนา
นางแสนอายได้แต่ร้องนงน้าตา	นายโจรารุกเล่าประเล้าโลม

นางเสียท่าผ้าผ่อนก็หล่นหลุด โจรไม่หยุดจับจวบพระรูปโฉม
 ฟาคะนองก้องก็เสียงครึกโครม กลางโพลมเกิดพายุพัดดูดัน
 เมฆลาล้อแก้วแลบวับแวมแสง เพราะลมแรงเปิดม่านพิมานสวรรค์
 รามสูรคว้างขวานเพชรช่างเผ็ดมัน แก้วสำคัญแตกรานเท่าขวานคม”
 (สายเลือดลึกกลับ)

ตัวอย่างที่ 2 การแสดงบทสนทนาระหว่าง กฤษดา กับ ผกากรอง

“น้องอยู่ไหนมันจุดครามาในดง
 พระบิดาพาจากเมืองเชียงแก้ว
 ค่ำลงแล้วอยู่พลับพลาป่าระหง
 จะไปไหนที่แรมทางอยู่กลางดง
 พระบิดุรงค์เขาจะพาไปแต่งงาน
 ใครโชคดีมีโอกาเป็นเจ้าบ่าว
 เขาซื้อเจ้าสายฟ้าผู้กล้าหาญ
 ถ้าพี่ไม่ช่วยแล้วเห็นไม่เป็นการ
 จะเสียงานสำคัญเป็นมั่นคง
 น้องขอกราบขอบพระคุณพระเชษฐา”

(สายเลือดลึกกลับ)

3.3 ด้านการสอน มีการนำเอาหลักศาสนามาสอดแทรก สอนผู้ชมไประหว่างการ
 แสดงหนังตะลุง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 สอนเรื่องการถูกนิทา

“ พระนางปัทมาผู้มีจิตใจบริสุทธิ์ ไม่เคยคิดเบียดเบียนใครก็ไม่วายที่
 จะถูกนิทาว่าเป็นตัวการในการหายไปของพระโอรส แต่พระนางปลงตกเสีย
 ว่า ความสุข ความทุกข์ มียศเสื่อมยศ มีลาภเสื่อมลาภ นิทาสรรเสริญ

เป็นเรื่องธรรมดาไม่มีใครจะหลีกเลี่ยงได้ พระท่านว่า นตฺถิโลก อนินฺทิตโต
แปลว่าผู้ไม่ถูกนินทา ไม่มีในโลก”

(เจ้าแสงเพชร)

ตัวอย่างที่ 2 สอนเรื่องสัจธรรม

“ ท่านผู้เจริญ สิ่งที่เราปราศจากมายาคือสิ่งใด สิ่งนั้นและคือสัจจะธรรม
ซึ่งเป็นความจริงที่นอกเหนือไปจากธรรมชาติ อันพระมหาบุรุษเจ้าได้ทรงค้น
พบก่อนผู้อื่นใด ในราตรีแห่งเพ็ญไฟสาขะปัญญะมี ภายใตร่มอัสสตัตะพฤษ
โพธิ์ใบ ไกลฝั่ง เนรัญชลา ท่านผู้เจริญ วิริยะ อุสาหะ ใครเล่าจะเสมอ
เหมือนด้วยพระพุทธรูป ก็และสัจจะธรรมนั้นเป็นไฉน พระพุทธรูปทรง
ดำรงสัจธรรมได้แก่ ความทุกข์ ความเกิดแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และ
บรรดาที่ดำเนินไปถึงการดับทุกข์ ทั้งสิ่งนี้เป็นความจริงอันประเสริฐที่สุดในโลก”

(กรรมลิขิต)

3.4 ด้านการบันทึกสิ่งต่าง ๆ เป็นการบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาของสังคม

“เจ้าหน้าที่ป่าไม้ทำลายป่า	ใช้ปัญญากลโกงมีโยงโย
ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์บังอาจจิต	กล้าทำผิดก้าวกีดออกรีดไถ
เห็นแก่ลาภบาปไม่คิดผิดวินัย	ตำรวจไปคุมช่องของไม่ควร
ครูฆ่าเลาลูกศิษย์ผิดระเบียบ	สมควรเหยียบลงบนหน้าให้ตาหลวน
พรรคฝ่ายด้านการเมืองหาเรื่องลั่น	เข้าตีรวนเพื่อกำจัดรัฐบาล
พูดแอบอิงสิ่งสร้างอ้างเหตุผล	มีเล่ห์กลพลิกแพลงกำแหงหาญ
ที่เคยเป็นมาก่อนก็หย่อนยาน	เพราะผลงานนั้นไม่ค่าราคาคุย
เคยฉ้อรัฐบังหลวงหลอกหลวงราษฎร์	ความอุปาทวีของพวกเขาเห็นคว้นหมุย ๆ
เรื่องค่าข้าวค่าปลาราคาปุ๋ย	ไปขูดคูดมาวิจารณ์เหมือนต้องการเบียดเบียน

พูดปากกล้าหาเสียงเคียงเอาชื่อ ไม่รู้หรือว่าคนอื่นเขาคั่นเหียน
 เขารู้ไว้ว่าก็ขดเป็นบทเรียน ที่ครั้งเปลี่ยนรัฐบาลเขายังสันดานเดิม
 ใจผู้ร้ายฝ้ายราษฎรก็บังอาจจิต กล้าทำผิดล้าลึกใจอีกเหิม
 มีนายทุนหนุนหลังตั้งต่อเติม มันไม่เสริมสร้างสิ่งมีมงคล
 เผลอโรงเรียนเปียนวัดมัสยิด ล้วนแต่ผิดกฎหมายไร้เหตุผล
 เงินบริพัตพัฒนาประชาชน ถึงตำบลสักครั้งหนึ่งก็เหลือครึ่งจำนวน
 เขาไม่พูดแต่เขารู้เพราะเขาดูสัดส่วน โกงคิวนินคิวยรายหลายกระบวน”
 (เจ้าจอมทอง)

3.5 ด้านการนำการละเล่นพื้นบ้านของชนชาวไทย มาสอดแทรกให้เห็นถึงวัฒนธรรม
 หลายด้านของชนชาติไทย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1 การเล่นมโนรา และหนังตะลุง

“มโนรามาช่วยในงานนี้ เขารำดีคนดูยังชอบอยู่ไม่หาย
 สาวหางเครื่องโนราเต้นทำท่าย ถูกคนร้ายมือไม่นิ่งยิ่งกับยางวง
 หนังตะลุงเล่นหนักเรื่องรักโศก ลูกคู่โศกหุดหิดเหมือนติดผง”
 (เจ้าจอมทอง)

ตัวอย่างที่ 2 การละเล่น หนังตะลุง มโนรา และโขน

“หนังตะลุงมโนรามาคบถ้วน รำวงล้วนสาว ๆ สวยเหมือนชาวใต้หวัน
 โขนออกเต้นเล่นบททศกรรณ คนให้ลั่นตอนพระรามตามสีกา
 ลูกคู่หนึ่งนั่งโศกถูกไปกล่อ ไม่รู้ชื่อไล่ไซ้เหมือนไขหมา
 นางรำวงตัวดำคู่รำพา ไม่รู้ว่าเอาไปรำหรือไปทำอะไร
 บอกโนราว่าให้เลิกตอนสว่าง เล่นจนนางเสียดพุงเกิดหญิงใหญ่
 เสียงตลกไปกฮาโนราไทย หลกออกไปแต่ละที่ไม่พ้นหีนโนรา
 บทชมเขาชมห้วยชมกล้วยไม้ ทำยักย้ายท่าทางเข้าในหว่างขา
 แลหางหงส์จั่งโค้งอยู่ปลายโงมโนรา เปิดม่านหนอยลอยหน้าออกมารำ”
 (แรงสายเลือด)

ความสามารถในด้านต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงหนังฉั้น อรมุต มีความรู้ ความสามารถ ความเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ได้เป็นอย่างดี

4. ผลจากการศึกษาพบว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อภูมิปัญญาของหนังฉั้น อรมุต อย่างสูง คือ พระพุทธศาสนา ศาสนพราหมณ์ วัฒนธรรมพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้าน วรรณคดี และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นและประเทศไทย

5. ผลจากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมหนังตะลุงของหนังฉั้น อรมุต ได้บันทึกสภาพของบุคคลและสังคมทั้งปวงปรารถนา สมควรได้รับการเอาใจใส่อนุรักษ์สืบสานให้คงอยู่ และไม่พึงปรารถนา สมควรได้รับการเอาใจใส่ปรับปรุงแก้ไข เพื่อลดปัญหาของสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรจะมีการศึกษาประวัติและผลงาน ปราชญ์ชาวบ้านแถบกลุ่มทะเลสาบสงขลาให้เป็นระบบ จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่และสืบสานผลงานของปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งสืบไป

2. ควรมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านภาษา ทั้งด้านการใช้คำและการใช้สำนวนโวหาร ขณะเดียวกันควรให้ความรู้ด้านภาษา โดยเฉพาะการใช้คำ การใช้สำนวนโวหาร และการใช้กลบทแก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สนใจและสังคม

3. ควรจะมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านการประพันธ์ ทั้งการเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ การเลือกใช้คำที่มีเสียงลือลางจังหวะที่เหมาะสม การใช้การบรรยาย และการพรรณนาที่กระชับ และบ่งบอกนัยการ และด้านอื่น ๆ และควรให้ความรู้ในด้านดังกล่าวทั้งแก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สนใจ และสังคม

4. ควรจะมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านการสอนทั้งกลวิธีสอน และสิ่งที่สอน และควรให้ความรู้ด้านหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ทั้งแก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ชม และสังคม

5. ควรจะมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านการสอนทั้งกลวิธีสอน และสิ่งที่สอน และควรให้ความรู้ด้านดังกล่าวทั้งแก่ผู้สร้างผลงาน ผู้ชม และสังคม

6. ควรจะมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ ทั้งด้านความเชื่อ ด้านการตัดและต่อเรื่อง ด้านการใช้สัญลักษณ์ และด้านการประยูกต์ และควรให้ความรู้ด้านดังกล่าวนี้แก่ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สร้างผลงานและชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้เสพผลงานนั้น ๆ

7. ควรจะมีการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง ทั้งต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมการแสดงหนังตะลุง และวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ศึกษาโลกทรรศน์จากบทประพันธ์หนังตะลุง จากศิลปินหนังตะลุงในแถบกลุ่มทะเลสาบสงขลา
2. ศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของศิลปินหนังตะลุงในแถบกลุ่มทะเลสาบสงขลา
3. ศึกษาเปรียบเทียบโลกทรรศน์จากบทประพันธ์หนังตะลุงจากศิลปินหนังตะลุงในภาคใต้ฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- เกษม ขนากแก้ว. การวิเคราะห์ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือของ
หนังสือ อรมต. ม.ป.ท., 2541.
- _____. วิเคราะห์วรรณกรรมหนังสือของ หนังสือ บุษวรรตน์. ปริญญานิพนธ์.
ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตสงขลา, 2532. ถ่ายเอกสาร.
- โกวิท ประวาลพุกษ์. "แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย," ใน เอกสารประชุมวิชาการเกี่ยวกับ
จริยธรรมไทย 22 – 37 มกราคม 2523. หน้า 85 – 90. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2523.
- ฉวีวรรณ กิณาวาส. การศึกษาเด็ก. กรุงเทพฯ : พิมพ์ศ, 2529.
- เฉลียว เรืองเดช. บทหนังสือดีเด่นในอดีต. สงขลา : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา
วิทยาลัยครูสงขลา, 2524.
- ชวน เพชรแก้ว. วรรณกรรมหนังสือ. สุราษฎร์ธานี : วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี, 2529.
- ชัยพร วิชชวุธ ธีระพร อุวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ. พฤติกรรมจริยธรรม
ในสังคมไทยปัจจุบัน : ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2531.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์. จริยธรรมของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2520.
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. คติชาวบ้าน. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2525.
อัคราณา.
- ปรีดา เฉลิมเผ่า ก่ออนันตกุล. ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในศิลปะการแสดง
หนังสือ. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
อัคราณา.
- ปรียา หิรัญประดิษฐ์. ศิลปะการเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย หน่วยที่ 1 - 5.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2532.
- แปลก สนธิรักษ์ และวิทย์ วิศุทเวทย์. ศีลธรรม ส. 543. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์,
2522.
- พงศ์พันธุ์ ทินนิมิตร. ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังสือของ หนังสือ ทองหล่อ. ปริญา
นิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2534. ถ่ายเอกสาร.

- พนัส หันนาคินทร์. การสอนค่านิยม และจริยธรรม. ม.ป.ท., 2523.
- พรรคักดิ์ พรหมแก้ว. “ตัวตลกหนึ่งตะลุมกับชาวภาคใต้,” ทักษิณคดี. 2(1) : 30 – 34 ; เมษายน - มิถุนายน 2528.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- ราชวรมูณี, พระ. “แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย,” ใน เอกสารการประชุมวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 22 – 27 มกราคม 2523. หน้า 9 – 10. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2523.
- วิชาการ, กรม. โครงการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนจริยธรรม. กรุงเทพฯ : กองวิจัยทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2527.
- วิเชียร ณ นคร. “จริยธรรมและคตินิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมลายลักษณ์ของภาคใต้,” ใน เอกสารการสัมมนาทางวิชาการวรรณกรรมภาคใต้จากหนังสือบูด. หน้า 35 - 41. ม.ป.ท., 2528.
- _____. “พัฒนาการทางวัฒนธรรมของภาคใต้ : พิธีกรรมและการละเล่น,” ใน รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องพัฒนาการทางวัฒนธรรม กรณีทักษิณ. หน้า 313 – 326. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2534.
- สนิท บุญฤทธิ์. “ประวัติและผลงานหนังสือ อมฤต,” ใน ศิลปินแห่งชาติ 2532. หน้า 85-95. กรุงเทพฯ : สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2532.
- สมภาศ พจนปรีชา. ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนึ่งตระกูลของหนึ่งประทีป บัวทอง. ปริญญา นิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2537. ถ่ายเอกสาร.
- สายสุรี จุติกุล. “แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย,” ใน เอกสารการประชุมวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 22 – 27 มกราคม 2526. หน้า 18 – 23. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2523.
- สายหยุด จำปาทอง. “จริยธรรมสำหรับผู้บริหารและข้าราชการ,” คุรุปริทัศน์. 11(12) : 20 – 24 ; ธันวาคม 2529.
- สาโรช บัวศรี. จริยธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2526.
- สุธวิงศ์ พงศ์ไพบุลย์. “การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 1. หน้า 165 - 168. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2529.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หนังสือ. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2522.
 แสง จันทร์งาม. “จริยธรรม,” ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน.

หน้า 3 – 10. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2522.

โสภา สมเขาใหญ่. ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังสือของหนังสือ ธรรมโฆษณ์.

ปริญญา นิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2538.

ถ่ายเอกสาร.

อภิญา จันทร์เจนจบ. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับความรู้ด้าน
จริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพฯ.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.

อุดม หนูทอง. “ฉันทน์ อรุณ,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 3.

หน้า 881 - 882. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2529.

_____. ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 สงขลา, 2531. อัดสำเนา.

บุคลากรกรม

บุคลากรกรม

ฉันทน์ อรุณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วชิราภรณ์ ชนะศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 116 หมู่ที่ 3
บ้านธรรมโฆษณ์ ตำบลตึงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 27
สิงหาคม 2544.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ประวัติหนังสือ อรมุต

ประวัติของหนังฉิ้น อรmut

หนังฉิ้น อรmut เป็นศิลปินพื้นบ้านหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในภาคใต้ ท่านได้สร้างผลงานในรูปแบบวรรณกรรมมากมายกว่า 200 เรื่อง เป็นที่ยอมรับ ยกย่องจากคนทั้งในและนอกรวงการหนังตะลุง ได้รับเชิญไปแสดงยังสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะการแสดงหนังตะลุงต่อหน้าพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในปี พ.ศ. 2517 ได้รับพระราชทานนามว่า “หนังอรรถโฆษิต” จึงถือว่าหนังฉิ้น อรmut เป็นศิลปินพื้นบ้านที่สำคัญ ดังนั้นเพื่อเป็นการเสนอความรู้พื้นฐานให้เข้าใจเกี่ยวกับบทวรรณกรรมหนังตะลุงที่ศึกษา ผู้วิจัยจึงเสนอชีวประวัติของหนังฉิ้น อรmut โดยสังเขปดังต่อไปนี้

ชาติภูมิ

หนังฉิ้น มีชื่อและนามสกุลจริงว่า ฉิ้น อรmut เป็นที่รู้จักกันในนามของหนังฉิ้น อรรถโฆษิต เกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2474 ที่บ้านอรรถโฆษิต หมู่ที่ 3 ตำบลสทิงหม้อ อำเภอเมืองสงขลา (ปัจจุบันอำเภอสิงหนคร) จังหวัดสงขลา บิดาชื่อ นายยก อรmut ส่วนมารดาชื่อ นางแหม่ อรmut หนังฉิ้น อรmut เป็นบุตรคนที่ 4 ในจำนวน 6 คน เป็นชาย 4 คน และหญิง 2 คน คือ

1. นายมิตร อรmut
2. นายฉ่อง อรmut
3. นางหั่ว อรmut
4. นายฉิ้น อรmut
5. นายฉ้วน อรmut
6. นางห่อง อรmut

สมรสกับนางสาวเหี่ยว คงสุวรรณ เมื่อ พ.ศ. 2497 มีบุตรธิดารวม 8 คน เป็นชาย 6 คน และหญิง 2 คน คือ

1. นางสุคนธ์ อำภา
2. นายสมปราชญ์ อรmut
3. นายปรีชา อรmut
4. นายบุญทัฬห อรmut

5. นายบุญญา อรมุต
6. นายบุญเทอด อรมุต
7. นางสาวบุญทิพย์ อรมุต
8. นายบุญมา อรมุต

ต่อมาเมื่อนางเหี้ยว เสียชีวิตเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2532 หนังสือจึงสมรสใหม่กับ นางสาวปราณี ไชยสอน เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2534 มีบุตรชายเพียงคนเดียว คือ เด็กชายพลวัฒน์ อรมุต

การศึกษา

ในวัยเด็กของหนังสือ อรมุต เข้าโรงเรียนวัดธรรมโฆษณ์ จบการศึกษาชั้นประถมปีที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2486 หลังจากนั้นก็อุปสมบทศึกษาต่อ ณ วัดธรรมโฆษณ์ เป็นเวลา 1 พรรษา โดยมี พระครูธรรมโฆสิต (คง โกกนุดโต) เป็นพระอุปัชฌาย์จารย์ สอบได้นักธรรมตรีเมื่อ พ.ศ. 2496 ด้วยนิสัยชอบศึกษาค้นคว้า ชอบอ่านหนังสือและได้รับการสนับสนุนจากพระภิกษุวัดธรรมโฆษณ์ ทำให้หนังสือมีความรอบรู้ทางหลักธรรมต่าง ๆ เมื่อลาสิกขาจึงนำเอาความรู้ที่ได้รับมาสอดแทรก กับบทหนังสือ เช่น เรื่องพระเจ้าสิบชาติ พระเจ้าห้าร้อยชาติ นิทานต่าง ๆ จากพระสูตร ตลอดจนพุทธประวัติ และหนังสือพุทธธรรม

การฝึกเล่นหนังตะลุง

หนังสือเริ่มฝึกหัดเล่นหนังตะลุงตั้งแต่มัธยมต้นชั้นประถมปีที่ 4 เมื่อแรกหัดนั้นหนังสือถูก บิดาห้ามโดยเด็ดขาด ถึงขนาดนำรูปวาดหนังตะลุงที่ทำด้วยกระดาษไปเผาจนหมด หนังสือก็ไม่ ละความพยายามทำขึ้นใหม่ แอบไปเล่นที่วัดธรรมโฆษณ์อยู่เป็นประจำ ต่อมาเมื่อบิดายอมรับก็ สนับสนุนให้แต่งกลอน หัดเชิดรูปในเวลาที่ยออกไปเลี้ยงวัวหรือเล่นกลางทุ่งนา วิธีการหัดเล่น คือ หนังสือจะหาใบไม้ที่มีลักษณะคล้ายรูปคนมาเชิดรูป และท่องกลอนไปด้วย ซึ่งหนังสือได้รับการ ฝึกฝนตลอดจนจากบิดาเป็นเวลา 2 ปี

ในปี พ.ศ. 2488 พระพุ่ม (ปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัดบ่อป่า) แอบดูหนังสือเล่นหนังจึง คิดสร้างเครื่องใช้สำหรับการเล่นหนัง ปลุกโรงสำหรับให้หนังสือฝึกมีขนาดเท่าโรงหนังทั่วไปที่เล่น กันอยู่ในขนาดนั้น จนกระทั่งพระพุ่มย้ายไปเป็นเจ้าอาวาสวัดบ่อป่า จึงชักชวนชาวบ้านขนทราย เข้าถมวัดโดยให้หนังสือไปเล่นหนังให้ชาวบ้านดูทุกคืน จนหนังสือเกิดความชำนาญในการเล่นหนัง มากขึ้น

เมื่อประมาณอายุ 18 ปี หนึ่งฉิ้นตัดสินใจเลือกหนังขับ บ้านดีหลวง เป็นอาจารย์ทำพิธีครอบมือ ตามธรรมเนียมประเพณีนิยมของการแสดงหนังตะลุง เนื่องจาก หนังขับ บ้านดีหลวง เป็นหนังที่มีชื่อเสียงและดีเด่นจนได้รับพระราชทานนามว่า “ขุนลอยฟ้าโพยมม” ทำให้หนึ่งฉิ้นได้รับมรดกการเล่นหนังหลายประการ คือ ความรู้ทางไสยศาสตร์ทั้งทางกันและทางแก้ ความรู้ในการเชิดรูป ได้รับวรรณกรรมหนังตะลุงที่จบโดยสมบูรณ์ คือเรื่อง “พราโยม” และได้ข้อคิดเกี่ยวกับการเขียนวรรณกรรมหนังตะลุงว่า ต้องเขียนด้วยตนเองให้เป็นไปตามสมัยนิยม ซึ่งแนวความคิดนี้เป็นแรงบันดาลใจให้หนึ่งฉิ้นแต่งและเขียนเรื่องหนังเล่นเองมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาเมื่อประมาณอายุ 47 ปี ได้ไปขอเป็นศิษย์กับหนังกัน ทองหล่อ ด้วยเหตุผลว่าหนึ่งฉิ้นชื่นชอบวิธีการแสดงและติดตามชมหนังกันแสดงมาตลอด จนหนึ่งฉิ้นได้ลอกแบบการเล่นในส่วนที่ดีของหนังกันมาจนหมด

หนึ่งฉิ้นเล่นหนังตะลุงเป็นอาชีพกว่า 40 ปี มากกว่า 5,200 ครั้ง แสดงทั้งในและนอกประเทศ เล่นทั้งในโรงหนังปกติ เล่นแพร่ภาพทางโทรทัศน์ และออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง ได้ผ่านการแสดงครั้งสำคัญๆ มาแล้วมากมาย

ผลงานการประพันธ์วรรณกรรมหนังตะลุง

ผลงานด้านการประพันธ์วรรณกรรมหนังตะลุงของหนึ่งฉิ้น อรมุต เขียนขึ้นเองนั้นมีวรรณกรรมมากกว่า 200 เรื่อง เช่น

1. กรรณิกัรเทวี	13. เจ้าไม่มีศาล
2. กรรณลิขิต	14. ดอกฟ้าละของดิน
3. กามเทพลง	15. แดนอภินิหาร
4. กุหลาบดำ	16. ต้นรักดอกโคก
5. คมพิฆาต	17. ตึกตาทอง
6. คมพยาบาท	18. ถล่มวิมานรัก
7. คัมภีร์ดำ	19. ทายาทพระยา
8. คู่รักคู่แค้น	20. เทพธิดาดง
9. จำเลยลี้ลับ	21. ธิดาจาก
10. เจ้าจอมทอง	22. นางในฝัน
11. เจ้าดำดง	23. นิทรสาธน์
12. เจ้าแสงเพชร	24. น้ำใจแม่

25. ปทุมทอง	43. แรงอาฆาต
26. แผ่นดินเดือด	44. ลูกชายพระอาทิตย์
27. ฝนหลงฟ้า	45. เลือดทำลาย
28. พรหมลิขิต	46. เลือดพยาบาท
29. พลีชีพเพื่อชู้	47. วงศ์ไพรวัน
30. เพลงกรรม	48. วงศ์อัมรินทร์
31. ฟ้าประกาศิต	49. เสวตฉัตรน่านเจ้า
32. ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ	50. เสวตฉัตรลานนา
33. มนุษย์อมตะ	51. สวรรค์ลวง
34. มหาราชกำสรวล	52. สัปไฟลาดิน
35. มัจจุราชเจ้าเล่ห์	53. สาวสองพันปี
36. มัจจุราชสายน้ำผึ้ง	54. สาวเสียศีล
37. ม่านมลทิน	55. สิงห์ไพรวัน
38. เมียคู่บัลลังก์	56. เสียแรงรัก
39. ยอดกตัญญู	57. แสงวาริน
40. รักในสายเลือด	58. อภินิหารลี้ลับ
41. รู้หลบเป็นหลักรู้หลีกเป็นหาง	59. อาถรรพณ์สวาท
42. แรงสายเลือด	60. อำมาตย์ทรยศ

เป็นต้น

เกียรติที่ได้รับจากการเล่นหนังตะลุง

1. หนังฉิ้นได้เข้าร่วมประกวดแข่งขันหนังตะลุง จัดโดยสถานีวิทยุ ม.ก. สงขลา เมื่อ พ.ศ. 2513 ปรากฏว่าได้รับรางวัลชนะเลิศพระพิฆเนศทองคำ จากบริษัทนครพัฒนาอิมพอร์ต ในการประกวดครั้งนี้มีคณะหนังตะลุงเข้าร่วม 30 คณะ เรื่องที่แสดงคือ ห่วงรักทำลาย
2. หนังฉิ้นได้เข้าแสดงหนังตะลุงต่อหน้าพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส เมื่อ พ.ศ. 2517 – พ.ศ. 2518 หนังฉิ้นได้บันทึกเสียงหนังที่แสดงเล่นนำขึ้นทูลเกล้าฯ รวม 4 เรื่อง คือ เรื่องฟ้าประกาศิต ปทุมทอง ดอกฟ้าละอองดิน และสามหัวใจ ทำให้หนังฉิ้นได้รับพระราชทานนามเป็นหนัง “อรรดโสมจิต” ทรงให้คำแปลว่า “(คณะหนังตะลุง)

ที่ประกาศความดี” ในปี พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2532 หนังสือได้เข้าบันทึกแถบภาพที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 10 หาดใหญ่ (ปัจจุบันช่อง 11 อสมท.) ขึ้นทูลเกล้าฯ อีกครั้งหนึ่ง

3. หนังสือได้รับเลือกให้เป็น**ผู้มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมของภาคใต้ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง)** จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 และคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติประกาศยกย่อง**เชิดชูเกียรติให้หนังสือ อรมุต เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง)** เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2532 และได้เข้ารับพระราชทานโล่และเข็มเชิดชูเกียรติจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533

4. หนังสือได้พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จตุรตถาภรณ์มงกุฎไทย ในปี พ.ศ. 2536

ปัจจุบัน หนังสือ อรมุต มีอายุ 70 ปี อยู่บ้านเลขที่ 116 หมู่ที่ 3 บ้านธรรมโฆษณ์ ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เบอร์โทรศัพท์ 074 – 331596¹

¹หนังสือ อรมุต เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วชิราภรณ์ ชนะศรี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 116 หมู่ที่ 3 บ้านธรรมโฆษณ์ ตำบลสทิงหม้อ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2544.

ภาคผนวก ข.

เรื่องย่อบทหนังตะลุง

กรรมลิขิต

กรรมลิขิตเป็นเรื่องราวการสละชีพเพื่อความรักระหว่าง สารีกา เจ้าชายกฤษณะ และ เจ้าชายโฆษกะ ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ ความเสียสละ มีใจรักเดียว และความรักที่ไม่สมหวัง โดยสาริกาเป็นสาวชาวบ้านหลงรักกับเจ้าชายพิษณุ แห่งเมืองศีลาวดี แต่ความรักไม่สมหวัง จึงหนีออกมาจากเมือง พบกับเจ้าชายโฆษกะ แห่งเมืองไพสาลีที่ออกมาสร้างสำนักสงฆ์ให้พี่ชายเจ้ากฤษณะมาบวชบำเพ็ญตนก่อนเข้าพิธีอภิเษกกับเจ้าหญิงผกากรอง แห่งเมืองอินทปัต เจ้าชายโฆษกะหลงรักนางสาริกามากจึงมาสร้างที่อยู่ใกล้นาง ทำให้งานเสร็จไม่ทันตามกำหนด วันหนึ่งเจ้าโฆษกะได้วาดภาพนางสาริกา เมื่อเจ้าชายกฤษณะเห็นรูปก็เกิดหลงรัก และขออนุญาตมาเป็นเมียจากน้องชาย ด้วยความรักพี่ชายโฆษกะก็ยอมยกนางให้ จนเวลาผ่านไปวันหนึ่งนางสาริกาเจ็บป่วยมีอาการแปลก ๆ คืออยากดื่มเลือดสด ๆ ทุกวัน เจ้าชายกฤษณะและโฆษกะต้องกรีดเลือดให้นางดื่ม ต่อมาเจ้าชายโฆษกะออกเดินทางไปปรึกษาเรื่องการเจ็บป่วยของนางสาริกากับพระสิทธิธำมณีอาจารย์ จึงทราบว่านางสาริกาถูกคุณไสยจึงบอกวิธีแก้ โดยไปนำเลือดของเจ้าหญิงผกากรองมาผสมกับยาให้นางสาริกาดื่มจึงจะหายจากโรคประหลาดนี้ จึงปรึกษากับเจ้ากฤษณะ และให้เจ้ากฤษณะเดินทางไปอภิเษกกับเจ้าหญิงผกากรองเพื่อได้ใกล้ชิด แล้วสามารถนำเลือดของเจ้าหญิงมาแก้คุณไสยได้ เมื่อเจ้ากฤษณะเดินทางพบเจ้าหญิงผกากรองก็ตกหลุมรัก จนเวลาผ่านไปเนิ่นนานเจ้าโฆษกะก็ออกติดตาม

ฝ่ายเจ้าหญิงผกากรองเมื่อได้อภิเษกกับเจ้ากฤษณะดังอาร์มณหมายแล้วก็มีความสุข ครั้นเจ้าโฆษกะเดินทางมาถึง ด้วยความโกรธจึงฆ่าเจ้าหญิงผกากรองตาย เอาเลือดใส่ขวดส่งให้เจ้ากฤษณะนำกลับไปช่วยนางสาริกาที่ในป่า บิดาของเจ้าหญิงจึงสั่งนำตัวเจ้าโฆษกะไปประหารชีวิต เมื่อเจ้ากฤษณะเดินทางถึงป่าก็นำเลือดของเจ้าหญิงผกากรองมาผสมกับยาให้นางสาริกาดื่ม อาการต่าง ๆ ก็หายไปเป็นปกติ นางสาริกาจึงออกติดตามไปช่วยเจ้าโฆษกะ เมื่อนางถึงเมืองอินทปัตก็เข้าเฝ้าบิดาเจ้าหญิงผกากรอง ก็เล่าความจริง แต่บิดาเจ้าหญิงผกากรองมิสามารถกลับคำสั่งของตนได้ นางสาริกาจึงขออนุญาตเข้าไปปรนนิบัติเจ้าโฆษกะเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณนางได้วางยานอนหลับให้เจ้าชายดื่ม แอบเปลี่ยนเสื้อผ้าวางของนางกับเจ้าชาย แล้วนำเจ้าชายไปไว้ใต้เตียง ส่วนนางก็นอนลงแทนที่เจ้าชาย ครั้นพอรุ่งเช้าทหารก็นำนางไปประหาร เมื่อทหารดูหน้าของศพจึงทราบว่าเป็นผู้หญิง ขำวนี้แพร่สะบัดไปยังที่ต่าง ๆ ทำให้ผู้ที่ทราบข่าวยกย่องนางสาริกาโดยทั่วกัน

กุหลาบดำ

กุหลาบดำเป็นเรื่องราวระหว่างเจ้าทิพย์ภากรกับกุหลาบดำ ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นถึงความรักที่ไม่เจียมตนจนทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยเจ้าทิพย์ภากรถูกนางยักษ์กำปนาทลักพาตัวไปอยู่กินจนนางตั้งครรภ์ วันหนึ่งนางออกไปหาอาหารในป่าพอกลับมา ก็พบว่าเจ้าทิพย์ภากรหนีออกไปแล้วจึงออกตามหา เจ้าทิพย์ภากรเดินทางพบกับกุหลาบดำซึ่งออกมาหาผลไม้ไปถวายหลวงตาผู้เป็นอาจารย์จึงขอความช่วยเหลือ เมื่อนางยักษ์กำปนาทตามมาทันก็ต่อสู้กับกุหลาบดำ นางยักษ์สู้ไม่ได้ก็หนีไปหาพี่ชายชื่อยักษ์พาลพิภพ ฝ่ายกุหลาบดำก็พาเจ้าชายกลับยังเมือง เมื่อไปถึงทราบข่าวว่าพระมารดาของเจ้าทิพย์ภากรถูกยักษ์พาลกำแหงลักพาตัวไป กุหลาบดำอาสาพาเจ้าบุษราคัมมาโดยขอให้ตนได้เข้าพิธีอภิเษกกับเจ้าทิพย์ภากร เมื่อช่วยเจ้าบุษราคัมมาด้วยความปลอดภัยจึงออกเดินทางกลับป่าเพื่อนิมนต์อาจารย์มาให้พรในพิธีอภิเษก แต่อาจารย์ปฏิเสธและบอกนางว่าไม่ควรเดินทางกลับไปแต่งงานกับเจ้าทิพย์ภากร กุหลาบดำไม่เชื่อจึงเดินทางมาเมือง ขณะเดียวกันเจ้าทิพย์ภากรอายุที่ต้องอภิเษกกับหญิงอัปลักษณ์จึงหนีออกจากเมือง ทำให้กุหลาบดำเสียใจมาก จึงกลับป่าไปอยู่กับอาจารย์ วันหนึ่งอาจารย์ถอดรูปกุหลาบดำเป็นสาวงามแล้วเปลี่ยนชื่อเป็น กุหลาบขาว นางได้ทราบข่าวเรื่องยักษ์ออกอาละวาดจึงเดินทางออกไปปราบยักษ์ที่เมืองของเจ้าทิพย์ภากร

นางยักษ์กำปนาทเมื่อหนีมาหาพี่ชายยักษ์พาลพิภพ ก็แกล้งเล่าเรื่องราวว่าตนถูกเจ้าทิพย์ภากรข่มขืนจนตั้งครรภ์ ยักษ์พาลพิภพโกรธมากพานางยักษ์ไปหาอาจารย์ฆ่าท้องฝากเด็กไว้ในท้องนางสิงห์ เมื่อครบกำหนดนางสิงห์คลอดออกมาเป็นบุตรชาย ชื่อไชยนรา ยักษ์พาลพิภพและอาจารย์สั่งสอนให้ไชยนราเกลียดพ่อและให้ไปฆ่า นางสิงห์ทราบเรื่องราวทุกอย่างพยายามขัดขวางแต่ไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจตรงกันได้ เทวดาจึงช่วยให้นางสิงห์หลุดได้ แล้วเล่าเรื่องราวจริงให้ไชยนราฟัง ไชยนราจึงออกตามหาพ่อ ระหว่างทางได้ข่าวแม่เลี้ยงเจ้าดารารัศมีแห่งเมืองอินทปัต ถูกยักษ์พาลกำแหงจับตัวไป จึงเดินทางไปช่วยและเดินทางกลับเมืองอินทปัต

ฝ่ายเจ้าทิพย์ภากรเมื่อหนีจากกุหลาบดำ เดินทางผ่านเมืองอินทปัตได้อภิเษกกับเจ้าดารารัศมีแต่ถูกยักษ์พาลกำแหงชิงตัวนางไป เจ้าทิพย์ภากรออกเดินทางติดตามระหว่างทางพบกับลูกสาวยักษ์สองนางชื่อผกากรอง กับผกามาส เจ้าชายหลงรักพวกนาง แต่นางทั้งสองไม่เชื่อฟังจับเจ้าชายขัง แล้วผกามาสก็เดินทางสืบข่าวหาความจริงและพบกับไชยนรา สืบถามได้เรื่องราวก็โกรธและจะกลับไปฆ่าเจ้าทิพย์ภากร ไชยนราหะแปลงกายเป็นผกามาสไปเล่าเรื่องราวความดีจนผกากรองหลงเชื่อได้เสียกับเจ้าทิพย์ภากร เมื่อสบโอกาสไชยนราอุ้มบิดากลับไปเมือง

เมื่อผกามาสดำจริงเดินทางมาถึงก็เล่าเรื่องราวให้น้องสาวฟัง ผกากรองเสียวใจที่หลงผิดจึงฆ่าตัวตาย ทำให้ผกามาสดำแค้นจึงออกเดินทางเพื่อจะฆ่าเจ้าทิพย์ภากร

เมื่อเจ้าทิพย์ภากร เจ้าดารารัศมี และไชยหนาเดินทางมาถึงเมืองพระบิดาก็รีบเข้าเฝ้าทูลเรื่องราวต่าง ๆ ครั้นเจ้าทิพย์ภากรหันไปเห็นสาวงามกุหลาบขาวก็เกิดหลงรัก แต่กุหลาบขาวไม่เชื่อใจจึงขอลาไปบวชชื้ออยู่ในป่า เมื่อนางผกามาสดำเดินทางมาถึงเมืองก็พยายามฆ่าเจ้าทิพย์ภากร แต่เจ้าชายหนีเข้าป่าไปเจอชื้อกุหลาบขาว แล้วขอความช่วยเหลือ นางกุหลาบขาวก็ช่วยให้เจ้าทิพย์ภากรพ้นภัยจากนางผกามาสดำ

เจ้าจอมทอง

เจ้าจอมทองเป็นเรื่องราวของเจ้าชายจอมทองที่เกิดมามีรูปร่างอัปลักษณ์ แต่คงไว้ซึ่งจิตใจที่งดงาม ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นถึงความดีงามของคนอยู่ที่จิตใจมิใช่รูปร่างหน้าตา โดยเจ้าจอมทองแห่งเมืองทวารวดีหนีออกจากเมืองเพราะทนอับอายเรื่องรูปร่างหน้าตาของตนเอง เมื่อจอมทองเดินทางมาถึงเมืองเวียงจันทน์ก็พบกับเจ้าประกายพฤกษ์ เจ้าหญิงเกิดความสงสารพาคอมทองมาเลี้ยงดูที่สวนหลวง เมื่อบิดาทราบข่าวก็จับจอมทองลอยทะเลไปติดฝั่งจึงออกเดินทางต่อเข้าป่าพบนางยักษ์อัคนีรุต เจ้าจอมทองสอนธรรมให้นางยักษ์นำไปปฏิบัติ ฝ่ายเจ้าประกายพฤกษ์ก็ออกติดตามด้วยทางทะเล แต่ถูกพายุทำให้เรือล่มนางจมน้ำทะเล พญานาคเห็นเหตุการณ์จึงช่วยนางไปอยู่ที่เมืองบาดาล

เจ้าผกามาส แห่งเมืองเสมาทอง อดีตเคยถูกนางยักษ์อัคนีรุตทำร้ายหนีมาอาศัยกับหลวงตาวัชรกะแล้วร่ำเรียนวิชาต่าง ๆ จนเก่งกล้า จึงขอลาไปเมืองเสมาทอง ระหว่างทางนั้นคิดจะไปแก้แค้นยักษ์อัคนีรุต นางยักษ์ไม่สู้ด้วยเพราะตนได้รับศีลจากอาจารย์จอมทองมาปฏิบัติหากจะสู้ต้องขอไปคืนศีลก่อน เจ้าผกามาสขอตามไปดูหน้าอาจารย์เมื่อเห็นจอมทองก็พุดจาตุถูกเหยียดหยามทำให้จอมทองไม่พอใจ แล้วนางก็เดินทางกลับไปเมืองเสมาทอง วันหนึ่งนางฝันว่าได้เสียดูกับจอมทอง ด้วยความสงสัยจึงออกเดินทางกลับไปหาอาจารย์เพื่อสอบถามคำทำนาย เมื่ออาจารย์ทราบก็ทำนายว่าจอมทองแท้จริงเป็นเนื้อคู่กับนาง และให้ออกติดตามหาจอมทอง

พญายักษ์กะไลโกษ แห่งเมืองลัทธิริน มิธดาชื่อเจ้าดาราวัศมี วันหนึ่งยักษ์กะไลโกษออกไปกวนน้ำทิพย์จึงฝากเมืองกับยักษ์ภูเวโรตย เมื่อยักษ์กะไลโกษกลับมาเห็นยักษ์ภูเวโรตยใกล้ตาย ก็สอบถามได้คำตอบว่าเจ้าจอมทองเป็นคนฆ่า ยักษ์กะไลโกษจึงออกติดตามหาจอมทอง ระหว่างทางนั้นเจอจอมทองกับเจ้าประกายพฤกษ์ซึ่งเดินทางมาจากเมืองบาดาลพอดี จึงใช้มนต์สะกดลักพาตัวเจ้าประกายพฤกษ์ไปและบอกให้จอมทองตามไปช่วยนางที่เมืองลัทธิริน ระหว่างทางจอมทองผ่านถ้ำที่พักของยักษ์อัคนีรุตจึงแวะเยี่ยม เจอกับยักษ์กะไลโกษจึงปรับความเข้าใจ แล้วเดินทางไปเมืองลัทธิริน

พระอินทร์เล็งเห็นว่าจอมทองจะเกิดทุกข์ภัยจึงให้เทวดาไปเชิญขึ้นมาบนสวรรค์ จอมทองกับเจ้าผกามาสไปถึง พระอินทร์ถอดรูปจอมทองเป็นเจ้าชายรูปงาม เจ้าผกามาสเห็นดังนั้นก็หลงรัก พระอินทร์ทราบการณ์ล่วงหน้าก็ออกอุบายให้เจ้าชายลงไปอยู่ในฉะบอบทอง แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นฉะบอบทอง มอบให้ผกามาสพากลับเมืองลัทธิริน ระหว่างทางนางคิดพาฉะบอบทองไปยังเมืองเสมาทอง เมื่อเดินทางมาเหนื่อยก็นอนพักใต้ต้นไม้ ในเวลาเดียวกันสุพิศอำภานิศาภัยแห่งเมืองเลศโลกา ซึ่งไปเรียนวิชาเดินทางกลับผ่านมาเห็นฉะบอบทอง ก็เปิดออกพบชายงามจึงเอาม้า

ใส่แทนเจ้าชาย แล้วพาเจ้าชายกลับเมืองระหว่างเดินทางพบยักษ์ธัมม์ขี้แย่งตัวผะอบทองจาก
สุพิศอำภา เมื่อยักษ์กระโดดโขยทรวาขาวก็ตามไปช่วยเจ้าผะอบทอง

เจ้าดำดง

เจ้าดำดงเป็นเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ มีใจแน่วแน่ที่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ปรากฏความสำเร็จ แม้ว่าจะมีอุปสรรคมากมายเพียงใด โดยพระแสงธรรม ออกบวชอาสาตามหาธิดาของเจ้าเมืองเกตโกลาที่ถูกโจรขโมยไปตั้งแต่เล็ก ๆ ธิดาถูกยักษ์พญาสิงหราชนำไปเลี้ยงดูให้ชื่อว่า วรรณวิลาส เมื่อนางโตขึ้นยักษ์พญาสิงหราชหลงรักนางพยายามจะเอานางเป็นเมีย แต่วรรณวิลาสไม่ยอมก็หนีและถูกมนต์สะกดวิญญูณให้เข้าร่างไม่ได้ เทพต้นไทรสงสารจึงบอกวิญญูณของวรรณวิลาสให้ตามหาเจ้าดำดงจะสามารถช่วยนางได้ พอดีกับเจ้าดำดงเดินทางมาเห็นร่างของวรรณวิลาสจึงแบกร่างนางไปหาฤาษีโสมกะช่วยให้นางวรรณวิลาสฟื้น เจ้าดำดงกับเจ้าวรรณวิลาสก็ออกเดินทางตามหาญาติของนาง กล่าวถึงยักษ์เมรุตันที่ถูกฤาษีโสมกะสาปอยู่ในหม้อ หากมีผู้มีบุญจึงจะช่วยได้แล้วให้ยักษ์เมรุตันเป็นทาสรับใช้ ค่อมทองช่วยยักษ์เมรุตันได้

ยักษ์นิลกาสูร เจ้าเมืองแสงประทีป มีธิดาชื่อ พวงผกา นางอยากฟังเทศน์จึงเชิญพระแสงธรรมมาเทศน์สั่งสอน วันหนึ่งยักษ์นิลกาสูรเดินทางไปหาเพื่อนสิงหราชพบกับเจ้าดำดงจึงแลกเปลี่ยนเรื่องราว เจ้าดำดงกับวรรณวิลาสเชิญนิลกาสูรไปเมืองเกตโกลา ในเวลาเดียวกันพวกยักษ์ต่าง ๆ ไม่พอใจในพฤติกรรมของธิดาพวงผกาก็มาทำสงคราม เมื่อนิลกาสูรทราบข่าวทำให้ธิดาพวงผกาหนีไปอยู่กับพระแสงธรรม ระหว่างทางพบยักษ์คำรามฤทธิ์ นางพวงผกาหนีไปเจอเจ้าดำดงช่วยเหลือพากันไปหาพระแสงธรรม ระหว่างนั้นพระแสงธรรมเดินทางมาเห็นเหตุการณ์พวงผกาเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้พระแสงธรรมฟัง แล้วพระแสงธรรมก็เรียกทุกคนมาทำความรู้จักกันแล้วจึงเดินทางกลับเมือง

เจ้าแสงเพชร

เจ้าแสงเพชรเป็นเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงความอดทน ความพยายาม โดยเจ้าแสงสุริยา เจ้าเมืองเวียงสุวรรณ มีมเหสีสององค์คือ นางผกาวิรัตน์และนางปัทมา วันหนึ่งบิดาของนางปัทมาขโมยไอรสของเจ้าแสงสุริยากับนางผกาวิรัตน์ โดยทางปัทมาไม่ทราบเรื่องด้วย เจ้าแสงสุริยาจึงออกตามหาโดยปลอมตัวเป็นบุคคลต่าง ๆ เมื่อเจ้าแสงสุริยาปลอมตัวเป็นพรานชื่อไชยาได้เสียกับนางชบาไพรจนมีท้อง บอกให้นางพาถูกไปเมืองเวียงสุวรรณ แล้วออกเดินทางต่อไปพบนางเรณูกาได้เสียกัน เขียนจดหมายหากนางท้องพาถูกไปเมืองเวียงสุวรรณ แล้วออกเดินทางต่อไปพบนางยักษ์พาละวัก ก็พยายามหนีไปเจอกับสิงห์ศักดิ์ดา เล่าเรื่องราวของตนที่ออกตามหาไอรสให้ฟัง เจ้าแสงสุริยาจึงเดินทางกลับเมืองเวียงสุวรรณ

ยายคำได้เก็บทารกแสงเพชรมาเลี้ยงจนเติบโตใหญ่ ทุกเช้าแสงเพชรทำหน้าที่ปลุกชาวบ้านทุ่งรวงทองให้ตื่นขึ้นมาทำมาหากิน เสียงดังจนถึงหูเจ้ากริธาวงศ์ แห่งเมืองป้อมบันจา เรียกเข้าเฝ้าแต่ทหารอริจนาก็ไล่แสงเพชรออกจากเมือง แสงเพชรรีบออกเดินทางมาอาศัยอยู่ในถ้ำเห็นกริธาโบราณจึงลองชักกริธาขึ้นปรากฏมีปีศาจออกมาจับแสงเพชรเป็นเจ้านาย จึงเดินทางกลับไปหายายคำ เมื่อถึงเมืองถูกปีศาจบังคับไปสมัครเป็นแม่ทัพ เมื่อธิดาพิมพ์ผกาเห็นก็หลงรักจึงจัดพิธีอภิเษก

วันหนึ่งนางเรณูกาเดินทางตามหาเจ้าแสงสุริยาพบกับฤๅษีวัชรกะก็เล่าเรื่องราว ฤๅษีออกอุบายให้นางศึกษาวิชาจนคล่องลูกชายจึงออกเดินทางไปเมืองเวียงสุวรรณ กล่าวถึงยักษ์สิงห์ศักดิ์ดาที่เรียนวิชากับฤๅษีวัชรกะเดินทางกลับไปสำนักระหว่างทางพบนางชบาไพรและลูกที่ฤๅษีวัชรกะช่วยไว้ จึงพากันเดินทางไปเมืองเวียงสุวรรณ ทั้งนางเรณูกา และนางชบาไพร พาถูกเดินทางมาถึงเมืองเวียงสุวรรณเข้าเฝ้าทูลความจริง มเหสีทั้งสองก็ยินดีต้อนรับ ในเวลาเดียวกันนั้นแสงเพชร เจ้าพิมพ์ผกาเดินทางมาถึง ปีศาจก็เล่าความจริงเกี่ยวกับชาติกำเนิดของแสงเพชร ทุกคนดีใจที่ได้เจ้าแสงเพชรคืนมา จึงจัดพิธีฉลองและพิธีอภิเษกระหว่างเจ้าแสงเพชรกับเจ้าพิมพ์ผกาอีกครั้งหนึ่ง

น้ำใจแม่

น้ำใจแม่เป็นเรื่องราวของความรักเกิดขึ้นด้วยความบริสุทธิ์ใจอย่างหาที่เปรียบมิได้ โดยดาร์วินได้เสียกับเจ้าพิษณุจนคลอดธิดาแต่ต้องยกให้เจ้าเกษราแม่สีเจ้าพิษณุเลี้ยงดูแทน ส่วนนางต้องออกเดินทางออกจากเมืองเห็นทารกปานแดงรูปไบโพธิ์กลางอก (เป็นลูกเจ้าระเด่นเมืองขวา) อยู่ริมแม่น้ำจึงอุ้มเด็กแต่นางเจอโจรจึงทิ้งเด็ก เศรษฐีโพธิ์เดินทางมาเห็นปานแดงจึงเลี้ยงดูกับลูกสาวชื่อชอนกลิ่น เมื่อโตขึ้นนายโพธิ์ต้องการให้ปานแดงแต่งงานกับชอนกลิ่น แต่ชอนกลิ่นไม่พอใจเพราะมีคู่รักอยู่แล้ว ปานแดงตัดสินใจออกจากบ้านโดยได้เงินทองจากนายโพธิ์ไปตั้งตัว ต่อมาชอนกลิ่นถูกคู่รักยุงให้ฆ่าพ่อ โดยใส่ยาพิษในอาหาร แต่นายโพธิ์รู้ทันจึงหลบสมบัติตามไปอยู่กับปานแดง

เมืองโรมพัล เจ้าพรหมทัต มีมเหสีปัญญาธิดาถูกสาปเป็นกวางอาศัยอยู่กับตาสนยายสร้อย จนคลอดลูกแฝดเป็นหญิงคือ ทรายแก้ว ทรายทอง วันหนึ่งทรายแก้วเดินทางไปหาคู่ ทรายทองยินดียุ่รับใช้ตายายและแม่กวาง ฝ่ายปานแดงเดินทางมาเจอทรายแก้วก่อนจึงคิดสู้ของเดินทางไปบ้านเห็นทรายทอง และทราบความจริงก็นิยมนางแต่งงานอยู่กินกับทรายทอง และต้อนรับนายโพธิ์อยู่ด้วยความยินดี ทุกคนช่วยพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความเจริญ

ยักษ์จักรภพเดินทางตามหาพี่สาวมคคีวัลย์ (สาปเจ้าปัญญาเป็นกวาง) ระหว่างทางพบปานแดงจึงร่วมเดินทางไปเมืองโรมพัล ทราบข่าวยักษ์กินคนก็นึกว่าต้องเป็นพี่สาว ยักษ์จักรภพจึงตามจับตัวนางได้ บังคับให้พูดความจริงจึงพาพี่สาวกลับเมือง ส่วนปานแดงก็นำเลือดของนางยักษ์มคคีวัลย์กลับไปดองเพื่อก่อนคำสาปให้แม่กวาง แล้วนำมเหสีปัญญา ทรายทอง กลับมาเมืองโรมพัลอีกครั้ง

ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ

ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำเป็นเรื่องราวของความจงรักภักดี ความเจียมตน โดยเจ้าเหมราช แห่งเมืองเสมาทอง มีรูปร่างหน้าตาเหมือนกับสายฟ้า ลูกชายยายมาลี พี่สาวชื่อบุษริกา วันหนึ่งเหมราชออกมาเที่ยวเห็นสายฟ้าจึงเกิดสนุกจึงขอเปลี่ยนตัว ให้สายฟ้าเป็นเหมราช แล้วเหมราชเป็นสายฟ้า กลับไปบ้านถูกบุษริกาต่อว่า ไม่พอใจจึงเดินทางกลับเข้าวัง ทหารไม่ให้เข้าวัง เพราะเห็นเจ้าเหมราชเดินทางไปเรียนวิชาที่ภูเขากับฤๅษีแล้วที่ชายป่าเมืองศรีศรีวัน เมื่อเหมราช (ปลอม) เรียนวิชาที่ภูเขากับฤๅษี (ทราบความจริงเรื่องเหมราช) ได้สอนวิชาให้พร้อมกับสอนให้ระลึกถึงเสมอว่าตัวเองเป็นใคร เมื่อเรียนจบก็ออกเดินทางกลับผ่านเมืองเวียงแก้วสุรกาญจน์ เห็นเจ้าวงศ์พิชัยถูกนางละว้าอาละวาดจะเอาไปเป็นสามีจึงเข้าช่วยเหลือ จนนางละว้าสลบ เจ้าเหมราช (ปลอม) ก็เล่าความจริงให้เจ้าวงศ์พิชัยฟัง พอนางละว้าฟื้นได้ยินก็จดจำไว้เพื่อหาทางกลับมาแก้แค้น

สายฟ้า (ปลอม) ออกเดินทางเจอนายพราน (เทวดาแปลงกาย) ได้มอบเสื้อคลุมวิเศษ ตำราและธนูแก้ว สายฟ้าจึงศึกษาจนแตกฉานก็ออกเดินทางตามหาสายฟ้าตัวจริง ระหว่างทางผ่านเมืองโสรัฐกะเป็นเมืองของอัสกะ พี่ชายนางละว้า หลงเข้าไปในสวนหลวงพบนางรัศมีจันทร์ธิดาของอัสกะ และนางสายสุณีย์ น้องสาวคนละแม่ของอัสกะ จึงพักอาศัยอยู่ที่เมืองนี้ ในเวลาเดียวกันนางละว้ากลับมาบอกพี่ชายให้ช่วยฆ่าเจ้าเหมราชแทนตนด้วย เจ้าอัสกะก็เดินทางตามหาเจอเจ้าเหมราช (ปลอม) จับตัวกลับมาที่เมืองโสรัฐกะ เมื่อธิดาและสายสุณีย์เห็นก็สงสัยจึงเล่าว่าตนได้ให้ที่พักแก่ชายที่มีหน้าตาเหมือนกับเจ้าชาย อัสกะก็ให้สายฟ้า (ปลอม) มาเฝ้า แล้วให้เดินสารไปเมืองเสมาทอง ส่วนเจ้าเหมราช (ปลอม) ก็ขังโดยให้สายสุณีย์เฝ้า จนทั้งสองเกิดความรักซึ่งกันและกัน

ยักษ์นั้นทูลทวงแผนแย่งชิงบ้านเมืองและธิดาของอัสกะ จึงชวนอัสกะไปตามหาเจ้าเหมราช เมื่อสบโอกาสนักฆ่าอัสกะตาย จึงเดินทางมาเมืองโสรัฐกะก็แกล้งบอกว่าสายฟ้า (ปลอม) เป็นคนฆ่าอัสกะตาย ธิดารัศมีจันทร์และสายสุณีย์ไม่เชื่อไปปรึกษาเจ้าเหมราช (ปลอม) ก็ไม่เชื่อจึงชวนกันหนีจากเมืองโสรัฐกะ มุ่งหน้าสู่เมืองเสมาทอง

มัจจุราชมัจจุราญ

มัจจุราชมัจจุราญเป็นเรื่องราวที่ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของคนที่มีปัญหา รุนแรง โดยเร็กซ์ดีและดวงเพ็ญ สองผัวเมียเป็นเศรษฐีมีลูกสาวชื่อระวีวรรณ จ้างสนไชยลูกยาย สร้อยสนเป็นคนดูแลสวน ต่อมาทั้งสนไชยและระวีวรรณต่างรักกันจนได้เสียเป็นผัวเมีย เร็กซ์ดีผู้เป็น พ่อของระวีวรรณจับได้พยายามฆ่าสนไชย แต่สนไชยหนีไปได้ เวลาผ่านไปปรากฏว่าระวีวรรณท้อง คลอดเป็นลูกสาวชื่อแก้ว เร็กซ์ดีวางแผนฆ่าหลาน แต่นายพูนช่วยแอบพาไปให้ยายสร้อยสนเลี้ยง ยายสร้อยสนกลัวเร็กซ์ดีรู้จึงพา หลานสาวหนีไปอยู่สังขะ ด้วยความยากจนไอ้แก้วจึงปลอมตัว เป็นผู้ชายลักเล็กขโมยน้อย เป็นที่ต้องการตัวของตำรวจมาก ฝ่ายนางระวีวรรณรู้ข่าวพ่อนำหลาน ไปฆ่าตกใจจนสลบ เร็กซ์ดีคิดว่าลูกสาวตายจึงนำไปฝัง แต่พบกับวิชาญคนรักเก่าของระวีวรรณ มาช่วย เมื่อนางระวีวรรณฟื้นก็พากันเดินทางหนีไปอยู่บ้านวังหน้าผา วันหนึ่งมีโจรมาปล้นทั้งสอง ต่างหนีเอาตัวรอด แยกจากกัน ระวีวรรณหนีไปยังสังขะนอนสลบอยู่บ้านสนไชย

สนไชยเมื่อหนีจากเร็กซ์ดีได้เข้าทำงานกับเศรษฐีชื่ออรรถัย นางเป็นม่ายมีลูกชายชื่อ บันดาล ฝากไปปรนนิบัติพระธุดงค์ ด้วยความเอ็นดูพระธุดงค์จึงฝากเด็กชายบันดาลไปอาศัยกับ ผู้ว่าราชการจังหวัดทางภาคเหนือ ครั้นเมื่อโตขึ้นสอบเป็นตำรวจเดินทางย้ายตามผู้ว่ามาลงที่สังขะ ส่วนนางอรรถัยก็ประกาศให้สนไชยเป็นสามีใหม่ วันหนึ่งเดินทางมาพักผ่อนที่สังขะ

ย้อนกลับมากล่าวถึงดวงเพ็ญเมียของเร็กซ์ดี เมื่อแก่ตัวลงก็เจ็บป่วย เร็กซ์ดีจึงพาดวง เพ็ญมาพักผ่อนที่สังขะ ได้ทราบข่าวว่ามีคนมาตายหน้าบ้านสนไชย มีหน้าตาคคล้ายระวีวรรณ ด้วยความสงสัยเร็กซ์ดีก็ตามไปดูหน้าตาให้รู้แน่ ขณะเดียวกันก็มีคนไปแจ้งร้อยตำรวจบันดาลมา สอบสวน ครั้นนายพูนเห็นเร็กซ์ดี นายพูนก็เล่าเรื่องราวที่เร็กซ์ดีคิดวางแผนฆ่าสนไชยและ หลานสาว ร้อยตำรวจบันดาลก็ขอจับเร็กซ์ดีในข้อหาพยายามฆ่า พร้อมจับนายสนไชยในข้อหา ฆ่าคนตาย (ระวีวรรณสลบอยู่หน้าบ้านของสนไชย) นางอรรถัยมาประกันตัวสนไชยออกจากคุก ขณะเดียวกันวิชาญก็เดินทางมาถึงสังขะปรับความเข้าใจกันทุกฝ่ายและอยู่ครองรักที่สังขะอย่างมี ความสุข

แรงสายเลือด

แรงสายเลือดเป็นเรื่องราวของการตอบแทนความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยเจ้าวงศ์สุทิน กับเจ้าประทุมทอง แห่งเมืองแก้วโกลา ถูกขุนวายุยุทธลี้มล้างราชบัลลังก์ แต่ได้ขุนเตโชเดชช่วย จนตัวตาย วายุยุทธวางแผนเอาศพเตโชเดชติดตำแหน่งของตนเพื่อหวังใส่ร้ายให้เตโชเดชแทนตน แล้วย้อนกลับเอาลูกชายของตนไว้ในวัง ขโมยโอรสมรกตออกไปอยู่ป่า เจ้าวงศ์สุทินเลี้ยงดูลูกโอรสมาจนเติบโตใหญ่และตั้งชื่ออนุต วันหนึ่งได้เล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ฟัง อนุตจึงอาสาตามหาเจ้าชาย

ฝ่ายวายุยุทธหนีมาอยู่ป่ามาตั้งช่องโจร เปลี่ยนชื่อเป็นโจรนิล เลี้ยงดูโอรสให้ชื่อดำทง สอนวิธีการรบ และสั่งให้ไปฆ่าเจ้าวงศ์สุทิน ดำทงจึงออกเดินทางไปยังเมืองแก้วโกลา ระหว่างนั้นได้ช่วยเหลือนางประทุมทอง นางได้มอบแหวนและสั่งสอนให้เป็นคนดี ทำให้ดำทงเกิดความประทับใจ ตกตึกดำทงลอบเข้าไปยังห้องบรรทมเห็นนางประทุมทองจำได้จึงตัดสินใจไม่ฆ่า กลับออกมาเดินทางต่อเพื่อศึกษาวิชาเจอกับฤๅษีสุพัทธะเรียนวิชาการต่าง ๆ จนชำนาญ วันหนึ่งฤๅษีให้ดำทงเดินทางไปเมืองเสมาทองเพื่อเลือกคู่

เมืองเสมาทอง เจ้าศรีวิชัยให้ธิดาสรินเลือกคู่ นางตัดสินใจเลือกดำทงเป็นสามี จึงพากันเดินทางไปไหว้พ่อที่ช่องโจร ระหว่างทางพบอนุตจึงเข้าสอบถาม อนุตจึงคิดไปสืบเรื่องเจ้าชายจากโจรนิล เมื่อดำทงกับเจ้าสรินถึงช่องโจรก็ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากโจรนิล (จริง ๆ แกล้งทำเพื่อหลอกดำทง) แล้วให้ยักษ์หัสจักรเป่ามนต์สะกดพาตัวดำทงไปขังที่เมืองหับผา ส่วนเจ้าสรินพาไปไว้ที่ปรางจันทร์ ให้บุตรชายนันทเดชเฝ้า วันหนึ่งสรินหลอกนันทเดชเดินทางไปยังเขาเนรฤโยไปหาอาจารย์ ระหว่างทางเจอนางสายสุณีย์ (ลูกสาวเตโชเดช) จึงชักชวนกันเดินทางไปเขาเนรฤโย

อนุตเดินทางถึงช่องโจร สอบถามเกลี้ยกล่อมจนโจรนิลยอมรับสารภาพความจริง ก็พาโจรนิลกลับเมืองแก้วโกลาเพื่อรับโทษ ย้อนกลับเมื่อดำทงพบเจ้าสรินและทราบความจริงจากสายสุณีย์ ก็ร่วมกันเดินทางมายังเมืองแก้วโกลา

สายเลือดลึกลับ

สายเลือดลึกลับเป็นเรื่องราวของความเข้าใจผิดจนเกือบทำให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรง โดยที่เมืองเชียงแสนมีเจ้าจักรราช มเหสีปัทมาวดี และเจ้ากษดา (น้องชายเจ้าจักรราช) ปกครองอยู่ เจ้าจักรราชกับเจ้าปัทมาวดีแต่งงานมานานก็ยังไม่บุตรจึงร้อนใจให้โหรทำนาย ปรากฏว่าตามดวงทั้งสองจะมีลูกด้วยกัน แต่ต้องเกิดเหตุการณ์ประหลาดขึ้นก่อน วันหนึ่งมีโจรบุกเข้าห้องบรรทมของเจ้าปัทมาวดี แล้วบังคับข่มขืนนาง นางเก็บหลักฐานเป็นกระดุมหนึ่งเม็ด รุ่งเช้าก็พยายามสังเกตทุกคนในห้องเฝ้ามองเห็นกระดุมเสื้อของเจ้ากษดาหลุดหนึ่งเม็ด ก็แค้นใจคิดว่าโจรคนนั้นเป็นเจ้ากษดาแน่นอน เจ้ากษดาไม่ได้ทราบเรื่องจึงขอลาไปดูแลเมืองทางภาคใต้ นางปัทมาวดีให้ขุนกรทองติดตามเจ้ากษดาไปหากได้โอกาสเหมาะให้ขโมยเสื้อกลับมา เมื่อเวลาผ่านไปนางปัทมาวดีตั้งครรภ์คลอดบุตรเป็นธิดาชื่อ วิลาวรรณ ด้วยความแค้นใจไม่ยอมให้ลูกสร้างความอับอายให้นาง จึงคิดหาวิธีการฆ่าธิดาวิลาวรรณ แต่ไม่สำเร็จ

ขณะที่เจ้ากษดาเดินทางก็พบธิดากาบแก้ว (ขณะนั้นปลอมตัวเป็นชาย นี้อภิเชกเจ้าสมเพชร) ถูกบังสุรย์รังแกก็เข้าช่วยเหลือฆ่าบังสุรย์ตาย เจ้าสินธวิธิดาของบังสุรย์ทราบก็ออกมาดูพบเจ้ากษดาและกาบแก้วก็ทูลเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ เจ้าสินธวิธิดาไม่โกรธเคืองทั้งสองคนเข้าไปชำระล้างสกปรก ธิดากาบแก้วจึงอาสาซักเสื้อของเจ้ากษดาให้นำไปตาก พอดีกับธิดาผกากรอง (นี้อภิเชกกับเจ้าสมเพชร) เดินทางมา ทั้งธิดากาบแก้ว (ปลอมเป็นชาย) และธิดาผกากรองจึงเห็นขุนกรทองขโมยเสื้อ ธิดาผกากรองขว้างทางถูกขุนกรทองแพ่งได้รับบาดเจ็บ เจ้ากษดาออกมาช่วยและทราบว่าแท้จริงกาบแก้วเป็นหญิง ด้วยความตกใจธิดากาบแก้วหนีไปยังเมืองเชียงแสน

เจ้าสมเพชร เดินทางออกตามหาคุณั้น มาแอบพักเหนื่อยตรงบริเวณที่ธิดากาบแก้วแอบอยู่ นางจึงขโมยม้า เจ้าสมเพชรจำต้องเดินเท้าเปล่าพบกับกองทัพของเจ้าเกตนิกร (บิดาธิดาผกากรอง) จึงทูลความเท็จว่าตนเองออกมาเที่ยวป่าเห็นโจรขุดธิดาผกากรองจึงเข้าไปช่วยเหลือและบอกชื่อโจรที่ขุดธิดาผกากรองว่าชื่อ กษดา เป็นน้องชายเจ้าเมืองเชียงแสน เจ้าเกตนิกรจึงเดินทางไปเมืองเชียงแสน ระหว่างนั้นเป็นเวลาเดียวกับเจ้ากษดาเดินทางถึงเมืองเชียงแสนพบธิดากาบแก้วจึงสอบถามเรื่องเสื้อที่ถูกขโมย จึงทราบว่าเสื้อของตนไปอยู่ในห้องบรรทมของนางปัทมาวดี จึงมีการค้นหาความจริงว่าเรื่องราวเป็นเช่นไร เจ้าจักรราชจึงนำหลักฐานมาแสดงให้ทุกคนทราบว่าโจรที่แท้จริงนั้นเป็นพระองค์เอง เป็นการวางแผนเพื่อให้ตนได้บุตรกับนางปัทมาวดี เมื่อทุกคนทราบข่าวก็ทำความเข้าใจกันทุกฝ่าย และอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขตลอดไป

วิเคราะห์จริยธรรมที่ปรากฏในบทหนังตะลุงของหนังฉิ้น อรมุต

บทคัดย่อ
ของ
วชิราภรณ์ ชนะศรี

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา

ตุลาคม 2544

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์จริยธรรมด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏใน บทหนึ่งตระกูลของหนังสือ อรมุต การศึกษาได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้ 2 ประเด็นใหญ่ คือ จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตน และจริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยใช้ข้อมูลเอกสาร จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่เรื่อง กรรมลิขิต กุหลาบดำ เจ้าจอมทอง เจ้าดำดง เจ้าแสงเพชร น้ำใจแม่ ฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ มัจจุราชเจ้าเล่ห์ แรงสายเลือด และสายเลือดดลิลักลั่น เสนอผลการศึกษาแบบ พรรณนาวิเคราะห์ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ผลการศึกษาปรากฏว่า จริยธรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะตน เป็นการวางแนวทางการประพฤติ และปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบต่อดังบุคคลเป็นสำคัญ มี 8 ประเด็นย่อยคือ ความมี เหตุผล ความอดทน ความอดทน ความรู้จักตน ความรู้จักเลือกคบคน ความรู้จักเลือกคู่ครอง ความสำรวมวาจา และความมีศีล จริยธรรมที่เกิดขึ้นเมื่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นการวางแนว ทางการประพฤติและปฏิบัติ เพื่ออยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างเป็นสุข มี 6 ประเด็นย่อย คือ ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคี และความมี สัมมาคารวะ

AN ANALYSIS OF ETHICAL VALUES A APPEARED IN CHIN
ORAMOOT'S SHADOW PUPPET PLAYS

AN ABSTRACT

BY

WACHIRARPORN CHANASRI

Presented in partial fulfillment of the requirement for the
Master of Art degree in Thai Studies
Thaksin University
October 2001

This research studied the ethical values that appeared in the lyrics of Chin Oramoot's shadow puppet plays. The study focused on two main issues : the ethical values in an individual and ethic values in interacting with others. Data were collected from 10 puppet show lyric texts : *Kam-li-kit*, *Ku-lap-daum*, *Chao-kom-thong*, *Chao-saeng-pet*, *Nam-jai-mae*, *Fa-soong-pan-din-tum*, *Mat-ju-rat-chao-lay*, *Raeng-sai-luet* and *Sai-luet-luk-lup*. The study results were presented by using descriptive analysis method and could be summarized as follows :

The ethical values in the individual were guidelines for an individual to follow and behave in order that one would be well-behaved. They could be classified in to 8 categories : being reasonable, diligent, patient, self-actualized, careful in associating with others, wise in mating, discreet, and keeping oneself to the moral precepts. As for the ethical values in interacting with others, they were guidelines for an individual to lead a happy life in the society. They could be classified into 6 categories : gratitude, honesty, justice, generosity, unity and respect'

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวชिरาภรณ์ ชื่อสกุล ชนะศรี
เกิดวันที่ 6 มีนาคม พุทธศักราช 2518
สถานที่เกิด ตำบลคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
สถานที่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 862/1 ถนนเพชรเกษม ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2529 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนเทศบาล 3
(ไศณพิทยาคูณานุสรณ์) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2533 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2536 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2538 ชั้นอนุปริญญา จากวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2540 ศศ.บ. (เกียรตินิยมอันดับสอง) วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย
จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
พ.ศ. 2544 ศศ.ม. สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา จากมหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา